

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

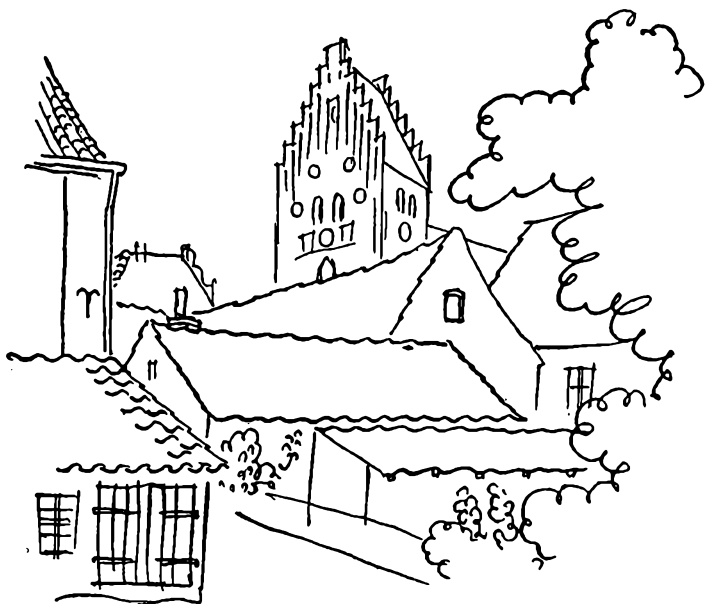
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

DANMARKS FREDEDE HUSE

I

PROVINSERNE
ØST FOR STOREBÆLT

1945

DANMARKS FREDEDE HUSE
I
PROVINSERNE ØST FOR STOREBÆLT

DANMARKS FREDEDE HUSE

I

PROVINSERNE
ØST FOR STOREBÆLT

UDARBEJDET
FOR FORENINGEN TIL GAMLE BYGNINGERS BEVARING
AF
DR. PHIL. VILH. LORENZEN

UDGIVET AF
SAMVIRKENDE TURISTFORENINGER
ØST FOR STOREBÆLT
MCMXLV

Redaktion: Otto Andrup.

Vignetterne tegnede af Axel Nygaard.

Klichéerne udførte i Bernh. Middelboes Reproduktionsanstalt,
København.

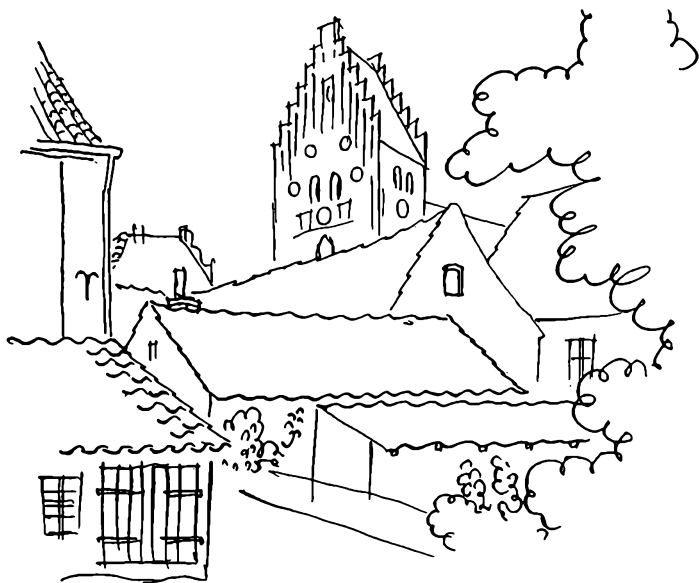
Trykt hos Rud. Pallesen, Hillerød.

Udgiver:

SAMVIRKENDE
ØSTDANSKE
TURISTFORENINGER

TURISTFORENINGEN FOR
DANMARK
2. LANDSDELFØRING

I de gamle, fredede Bygninger, der ligger spredt udover Landet — i Købstæderne som i Landdistrikterne, — ejer Danmark en Kulturskat af meget stor Værdi, en Skat, som alle Danske bør forenes om at bevare og værne paa bedst mulig Maade.

Meget er forsvundet i de sidste hundrede Aar — navnlig i Købstæderne — og mange værdifulde gamle Huse er revet ned eller ødelågt af skæmmende Bebyggelser.

Gaar man gennem vore Købstæders Hoved- eller Sidegader, kan man faa et forstemmende Indtryk af nyere Tids Byggemaade, og Nutidens overlæssede Reklamemidler gør ingenlunde Billedet lysere. Men pludselig kan Øjet møde et gammelt Bygningsværk, som med sine skønne rene Linier og festlig fornemme Ro straks giver Gadebilledet et helt nyt Præg og som liver op imellem ligegyldige og kulturforladte Facader, der altfor ofte omgiver det.

Saadanne Enklaver og Fortidsbebyggelse vidner absolut ikke om Byens Stagnation, men om dens Pietetsfølelse.

Bevaringen af slige gamle Bygninger har ikke alene en Mission, fordi de forskønner Gadebilledet, men de har ogsaa en vigtig folkeopdragende Betydning, fordi de levendegør Fortidens Vilkaar og viser, hvorledes der blev levet i længst forsvundne Dage. Og Husene ejer i sig selv en Værdi af betydelig turistmæssig Karakter, fordi Udviklingen i de fleste Byer haardhændet har ændret og raseret de gamle Kvarterer.

Men ikke alene i Byerne finder vi disse Klenodier af gammel skøn Bygningskultur, — spredt ud over Landdistrikterne ligger gamle historiske Gaarde. Ogsaa disse hører med i Billedet af dansk Byggemaade og staar som en fast og uundværlig Bestanddel af dansk Kultur gennem Tiderne. De kan slet ikke undværes, og de maa bevares til sene Tider — ja, saa længe Danmark bestaar. Haardt er der faret frem mod dem, fordi det har skortet paa Midler til at vedligeholde dem. Det ligger i Fremtidens Haand at finde Maader, hvorpaa de kan bevares. Det er en national Pligt, som ikke kan afvises.

Disse Bygninger i By og paa Land er fredede ved Lov af 12. Marts 1918. Men hvad forstaas ved denne Fredning, — hvad gaar den ud paa, og hvilke Bygninger drejer det sig om?

Kender Befolkningen denne Lovs Bestemmelser? Forstaas det i vide Kredse, hvorfor denne eller hin Bygning er fredet?

Ifølge den omtalte Lov om Bygningsfredning er en stor Del ældre, værdifulde Bygninger og Bygningsdele fredede, saaledes at Ejeren ikke uden nærmere Forhandling med paagældende Myndighed maa ændre noget i Bygningsens Udseende, nedrive eller ombygge den.

Ministeriet har i Henhold til nævnte Lov nedsat en Kommission, der kaldes »Det særlige Bygningssyn«, hvis Opgave er at føre Tilsyn med alle de fredede Bygninger og som udarbejder en stedordnet Fortegnelse over alle verdslige Bygninger og Bygningsdele, der skal undergives en begrænset Fredning. Fortegnelsen revideres hver femte Aar.

Efter Bygningernes større eller mindre kunstneriske eller historiske Værdi deles de i to Klasser:

A. Bygninger, hvis Værdi i ovennævnte Henseende maa siges at være saa fremragende, at deres Nedrivning, Forvanskning eller Vanrøgt vilde medføre en betydelig Mindskning af Nationens Kulturskatte.

B. Bygninger, hvis Værdi vel er mindre fremragende, men hvis Bevaring dog er af væsentlig Betydning.

For at udbrede Kendskab til alle de verdslige Bygninger, der er fredede i Provinserne Øst for Storebælt, har »Samvirkende østdanske Turistforeninger« i Samarbejde med »Foreningen til gamle Bygningers Bevaring« udgivet denne Bog, der foruden Fredningslisten indeholder Billeder og Beskrivelse af de mest karakteristiske Bygninger i By og paa Land i Østdanmark (exclusive København).

Det er vort Haab, at Bogen vil medvirke til at sprede Kundskab om og vække Interesse for de gamle Bygningsværker.

Til Bogens Udgivelse har *Julius Skrikes Stiftelse*, *Carlson-Langes Legatstiftelse* og *Den Raben-Levetzauske Fond* samt *Turistforeningen for Danmark* ydet betydelig økonomisk Støtte. Ligeledes har *Amagerland*, *Helsingør*, *Kalundborg* og *Københavns Turistforeninger* tilligemed Selskabet *Køge-Fonden* ydet Tilskud, flere Turistforeninger Fotografier.

Denne Støtte har bevirket, at Bogen kan tilbydes Kø-

berne langt under Fremstillingsprisen, saaledes at den kan faa en stor Udbredelse, navnlig blandt Ungdommen.

Det særlige Bygningssyn og *Nationalmuseet* har givet Raad og Vejledning under Udarbejdelsen.

Foreningen til gamle Bygningers Bevaring har paataget sig at levere Teksten til Bogen; dens kyndige Sekretær, Dr. phil. *Vilh. Lorenzen* har derfor ikke alene udarbejdet Afsnittene om de enkelte Byer og Amter, men ogsaa skrevet om de vekslende Stilarter.

Museumsdirektør *O. Andrup* har forestaaet Redaktionen og har desuden haft et meget betydeligt Arbejde med Tilvejebringelsen af Billedstoffet, der delvis er ganske nyt. En mindre Del er udvalgt i *Nationalmuseets* topografiske Samling, men en stor Del er nye Optagelser, hvortil *Undervisningsministeriet* har givet Tilskud.

To unge Kunsthistorikere, *Bredo Grandjean* og *H. Langberg*, har været behjælpelige med Indsamling af Billedstoffet, Udarbejdelse af Billedtekster og Fremskaffelse af Kortmateriale.

Paa Samvirkende østdanske Turistforeningers Vegne takker jeg for alle gode Kræfters Medvirken. Det er vort Haab, at Bogen maa blive modtaget med Forstaaelse og anvendt i videst muligt Omfang — ikke alene under Rejser i *Østdanmark*, men ogsaa af alle, der ikke har Lejlighed til at opsøge Stederne, men som gennem Billedstoffet kan modtage Indtryk af gammel, skøn Byggekunst.

K ø g e, den 1. Januar 1945.

Samvirkende østdanske Turistforeninger

LAVRIDS ENGELSTOFT

Formand.

STILARTERNE I BYGNINGS- KUNSTEN OG DERES RÆKKEFØLGE

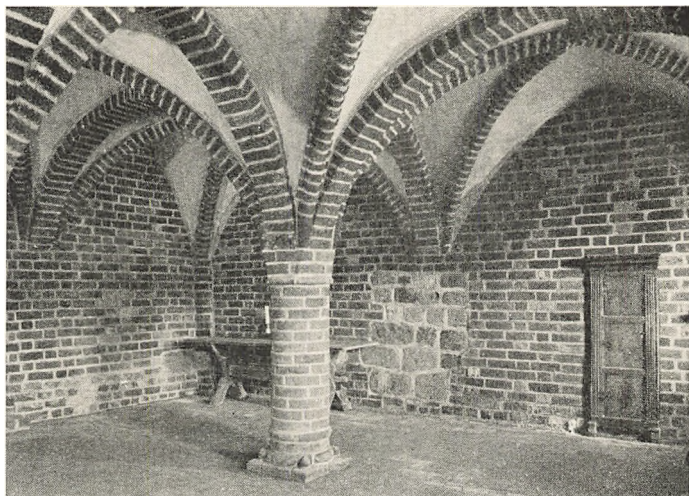
DA Loven om Bygningsfredning af 12. Marts 1918 ikke omfatter Kirker, men kun verdslige Bygninger og kun saadanne, der er ca. 100 Aar gamle, vil denne kortfattede Oversigt hovedsagelig tage Sigte paa disse og deres arkitektoniske Udtryksformer. Dog falder ogsaa visse Slots- og Herregaardskapeller ind under Fredningsbestemmelserne.

Romansk Stil.

Ingen verdslige Bygningsværker i ren romansk Stil (»Rundbuestil«) er bevarede i Østdanmark. Stilen var afledet af Romernes Konstruktion af deres Stenbygninger — halvcirkelformede Buer over Døre og Vinduer, og — hvad der er særlig vigtigt — ogsaa Hvælvingerne var konstruerede over runde Buer bl. a. som Krydshvælvinger med skarpe Sømme. Vægten og Trykket af de tykke og tunge 4 Hvælvingsskapper krævede svære Ydermure, der kun tillod beskedne Vinduesaabninger. Vægtige og fulde af Alvor er denne Stils Værker.

Overgangsstil.

Viden om Stilens Konstruktionsbesværligheder er nødvendig for Forstaaelsen af den følgende Udvikling. I 12.

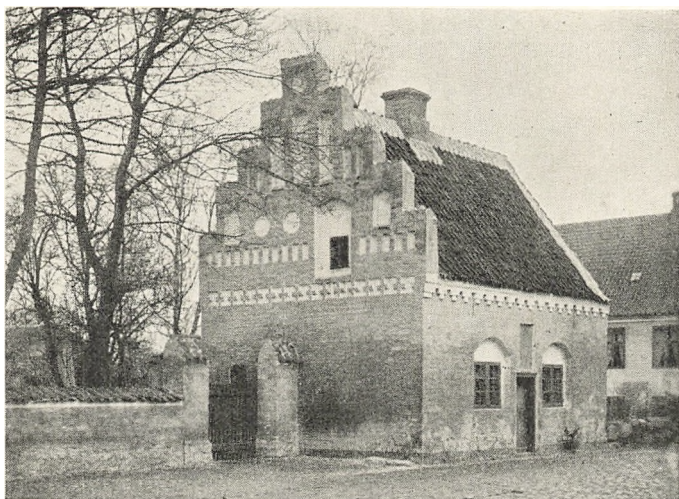

I Østfløjen paa Herlufsholm, det oprindelige „Skovkloster“, er bevaret Benedictinermunkenes Kapitelsal, et smukt Stykke sen romansk Arkitektur stammende fra ca. 1261. Salen har 6 Hvælvinger i tidlig gotisk Manér.

Aarh. var der i Nordfrankrig eksperimenteret med lettere og derfor ogsaa billigere Hvælvingsformer, hvor selvstændigt murede Buer — Ribber — hjalp med til at bære Kapperne, som derfor kunde gøres tynde. Naar baade Ribberne og de 4 Yderbuer konstrueredes som spidse Buer, fordeltes Vægt og Tryk i Hvælvingens Hjørner, hvorfor der her maatte opmures svære udvendige Piller — Stræbepiller. Imellem disse kunde Væggene taale store Vinduer; for Harmoniens Skyld blev ogsaa de gjort spidsbuede. Saaledes opstod den gotiske Stil («Spidsbue-stilen»). I Danmark arbejdede den sig kun langsomt frem op igennem 13. Aarh., hvor der derfor kan tales om en Overgangstil, endnu med megen romansk Tradition (Eksempel: Det gamle Skovkloster, nu Herlufsholm).

Gotiken.

Fra Erik Menveds Tid, ca. 1300, til kort efter Refor-

Den gamle Latinskole, oprindelig Kirkelade, i Skelskør er en sengotisk Bygning, opført ca. 1525. Den ene Gavl er aftrappet og udsmykket med Blændinger; under Tagskægget løber en aftrappet Frise.

mationen, ca. 1550, hersker da Gotiken i Danmark (f. Eks. Gjorslev og Gaunøkapellet). I de sidste 100 Aar af denne Periode, Sengotikens Tid, bliver de bevarede Bygningsværker talrigere. Der bygges da i verdslige Bygninger hovedsageligt indefra - udefter; det vil sige, at den indre Rumfordeling bliver bestemmende for Anbringelsen af Døre og Vinduer, og da Rummene anbringes paa ret tilfældig Vis, saa bliver Facaderne ganske usymmetriske. Særlige Kendetegn er Periodens Forkærlighed for flade Buer over alle Aabninger, og sidst, men ikke mindst, de kantakkede, livligt komponerede, blændingsprydede Gavle (Eksempel: Oxernes Gaard i Stengade i Helsingør, Hospitalet i Skelskør). Helt og fuldt kan Gotiken kun udfolde sig i grundmurede Bygninger, der dengang var faa; langt de fleste Huse opførtes i den her til Lands ældgamle Byggemaade, Bindingsværk, strengt logisk bygget op Fag for Fag i Huse paa et eller to Stokværk (Eksem-

Smedegaarden i Køge er bygget i 16. Aarh.s Midte. De to Bislagssten fra ca. 1520 hører til de ganske faa bevarede i sine Slags herhjemme.

pel: Smedegaarden i Køge) med knægtbyggede Facader. Udskræinger i Træværket kan føre det gotiske Form- sprogs Tale i Dekoration og Ornamentik.

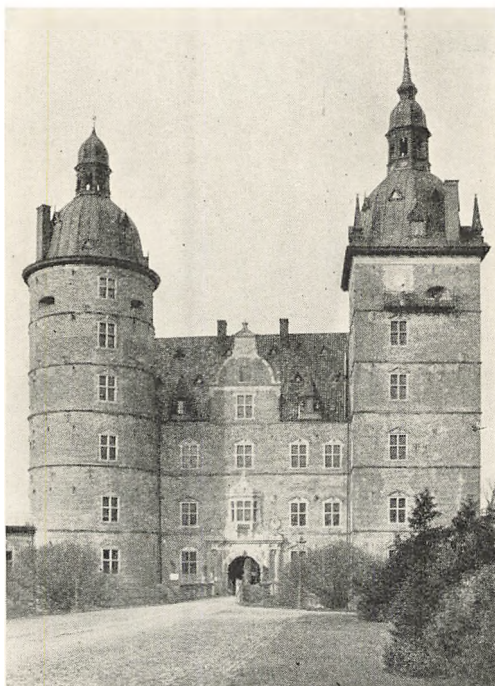
Den gotiske Renaissance.

I Christian III's og Frederik II's Tid, da Byggeri i Grundmur blev mere almindelig, kom helt nye Synsmaader frem, paavirkede fra den klassiske Oldtids — Antikens — Bygningskunst. De naaede hertil fra Italien over Vesteuropa, især Nederlandene, med Krav om større Regelrethed — ikke blot i den enkelte Bygning, men ogsaa i store Anlæg; dette skulde naaes ved Hjælp af en gennemført Symmetri i Bygningernes Masser og Facader. Der skulde nu bygges udefra - indefter med streng Overholdelse af Symmetriens Love, saa Midtlinierne (Akserne) traadte klart frem («Aksefasthed»). Det var den store Harmoni gennem Ligevægt, man tilstræbte. Med Hensyn

Det prægtige Stenhus i Helsingør, Stengade 76, fra 1579 er en meget fornem borgerlig Murstensbygning. Gavlen, der vender mod Gaden, er paa gotisk Vis aftrappet, medens Facaden nedentil er et typisk Renaissancearbejde i nederlandsk Manér, med nøje Tilknytning til Kronborgs Arkitektur.

til Hvælvingskonstruktioner faldt man tilbage paa Romertidens Byggemaade og opgav Gotikens Ribbehvælv. Ogsaa i Dekoration og Ornamentik trængte nye Motiver, et fra Antiken afledet Formsprog, ind. Det var Renaissance, der bankede paa vor Dør. Dens Ornamentik tilregnede vi os tidligst og lettest, fraadsede i Sandstensdetaljer, frydede os over den nye Manérs svejfede Gavle og Kviste og flotte glimtende Etagespir, over Søjleportaler og over den hele livlige, fantasifulde Udsmykning (f. Eks. Kronborg, Vallø). Derimod kneb det for os at tilegne

Vallø Slot er oprindelig opført 1581 af Mette Rosenkrantz, hvem Førsteopførelsen af Portfløjen med de svære Taarne skyldes. 1721 opførtes Nordfløjen, 1735 Østfløjen, „hvide Stift“. 1893 blev Slottet totalt ødelagt ved Brand; det genindrettedes af Arkitekten Hans J. Holm. Typisk Herresæde.

os Ligevægtsprincippet; Sengotikens Ringeagt for det symmetriske laa os endnu i Blodet. Faktisk er de 100 Aar fra Christian III.s Tid til Christian IV.s Død en Overgangstid — den gotiske Renaissance (ca. 1550 til 1650).

Stadig er Bindingsværket den mest udbredte Bygge- maade — med den uforandrede følgestrengte Opbygning; kun er Træværkets Forsiringer nu præget af det nye Formsprog (Eksempel: Museet og Garvergaarden i Køge, Holmegaard).

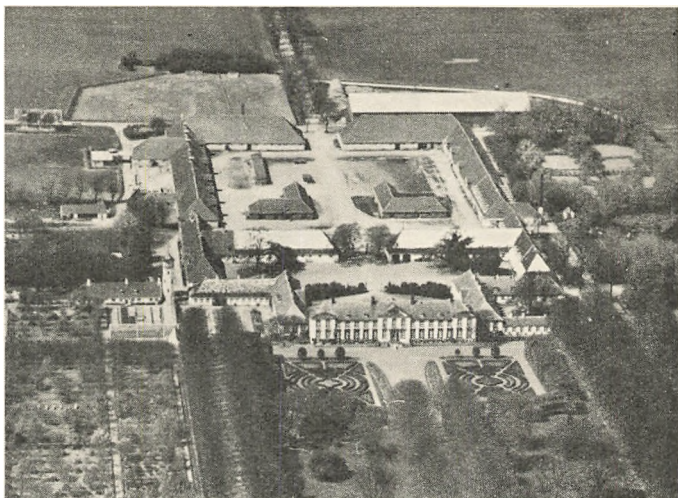
Nysø ved Præstø er opført 1673 for en Præstø-Købmand, Jens Lauritsen, der var blevet Embedsmand. Hovedbygningen er en værdig Repræsentant i Danmark for den hollandske Barok med dens enkle, solide og hensigtsmæssige Betoning, et Monument for Borgerstandens begyndende Magtstilling i Samfundet. Nysø er det typiske Landpalæ.

Barokken og Rococoen.

Renaissancens festlige og fejende Byggeskiks Muligheder synes ved Midten af 17. Aarh. saa temmelig udtømte, lige som Sengotikens tidligere. Da — men først da — slog den italienske Renaissances Krav om den helt regelrette Bygningskunst igennem herhjemme, fortrinsvis indenfor vor Stenbygningskunst. Bindingsværksbygninger, stadig overvældende i Tal, bliver fra nu af mindre interessante; de faar glatte Facader uden Knægtfremspring og Udskæringer. Til Gengæld retter de sig nu mere efter Akseprincippet.

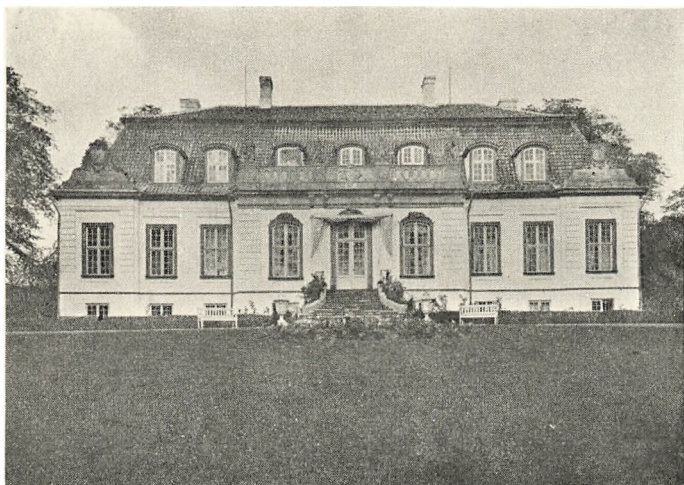
Ude i Europa var Udviklingen imidlertid gaet videre, og Renaissancen var fortsat i Barokken. Det er følgelig den, der herhjemme bliver toneangivende fra Frederik III's Tid og indtil Struenseetiden, ca. 1650—1770. Kra-

Fra Luften ses bedst Lerchenborgs storstilede Helhedsanlæg, komponeret over en Længdeakse, strækkende sig fra Ladegaarden gennem Staldgaard og Slotsgaard (cour d'honneur) til Hovedfløjens Midtrisalit og videre ud i Parterrehavens Midtgang og dens Fortsættelse, Midteralléen. Lerchenborg er et Landslot.

vet om Overholdelse af Symmetriakser gennemførtes nu i fuldeste Strenghed, for den enkelte Bygning som for det hele Anlæg (Eksempel: Nysø, Lerchenborg). Aksefasthed blev ufravigelig Regel. Men ogsaa andet skete. Tagene blev lavere, de høje Gavle forsvandt; thi man vilde have letoverskuelige Konturer. Bygningernes Ydre blev ved alt dette mere alvorlige og Facaderne komponeredes paa mere storladen Vis, gerne opdelt ved flade Murpilller — Pilastre — i Midtpartiet, undertiden ordnede i Lighed med antike Tempelgavle (Eksempel: Nysø). Dekorative Virkemidler bliver mere sparsomme, men ogsaa mere iøjnefaldende. Heri sker imidlertid en Ændring henimod Periodens Slutning. I sin sidste Udtryksform, *Rococoen*, bliver Udsmykningen atter rigere, elegantere og ofte saare fantasi-fuld. Over Gesimserne kunde anbringes Balustrader og Vaser (Eksempel: Ledreborg). Men samtidig opgives

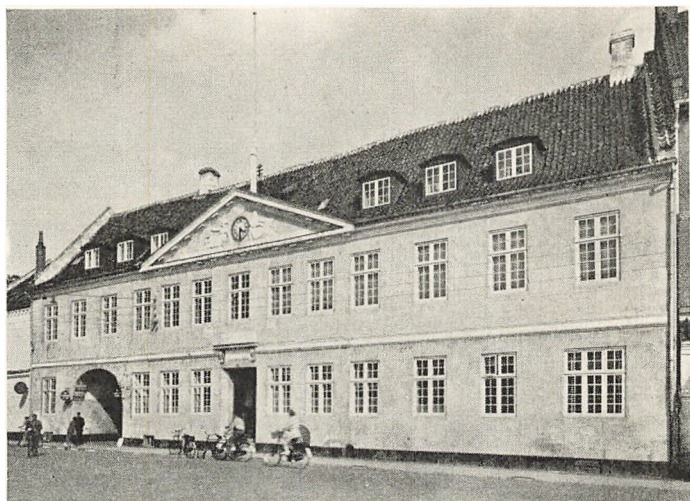

Frederiksdal er et typisk fransk Landpalæ, opført 1744 af N. Eigtved. Mansardetagen er tilløjet 1752. Døre og Vinduer har udhugne Sandstensindfatninger. Tagbalustraden smykkes med Vaser og allegoriske Figurer.

Pilastrenes Søjlekarakter og de bliver til Rammepilastre (Eksempel: Gaunø). Bygningerne bliver i deres Ydre mere urolige, men ganske vist ogsaa mere fornøjelige.

Klassicismen.

Reaktionen mod det lidt forfløjne i Rococokunsten udeblev ikke. Den kom til os fra Frankrig. Man fordrede nu større Liniestrengthed og skarpere Markering af en Bygnings Form. Nu skulde den helt ægte antike Arkitekturopfattelse for Alvor genoplives, ikke mindst i Formsproget. De antike Søjleordner kommer atter til Ære og Værdighed, Antikens ornamentale og dekorative Formprog ligeledes (Eksempel: Corselitze, mange Købstadshuse). Denne, den sidste af de historiske Stilarter, Klassicismen, holder fra ca. 1770 til ca. 1850 vor Bygningskunst i sin stærke Haand — ogsaa fordi Ordensbegrebet med Aksefasthed og deraf følgende ligevægtig Opbygning

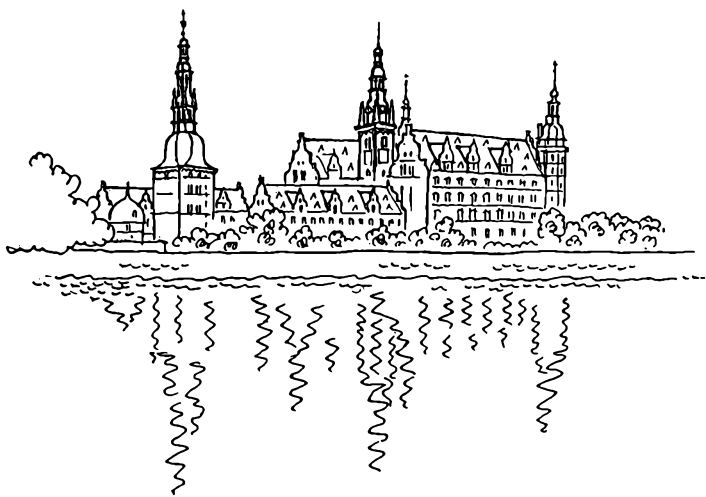

Køge Raadhus er oprindeligt opført i Frederik II's Tid. Sin nuværende Skikkelse, en pyntelig, klassicistisk Facade med reliefprydet Fronton har det faaet i 1803.

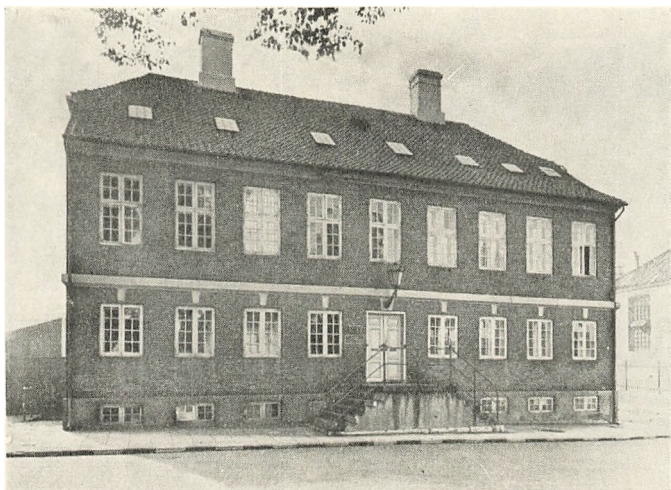
fastholdes med usvækket Energi. Stilens Styrke er dens egenartede afklarede Skønhed i større som i mindre Bygninger. Klassicismen falder naturligt i to Tidsperioder — den tidlige Klassicisme, opkaldt efter Ludvig XVI. (*Louis Seize-Stilen*) og den udviklede Klassicisme, som den først slog an i Napoleons Kejserdømme og derfor kaldet Kejserdømmets Stil — *Empiren*.

Ved Midten af 19. Aarh. ebbede Klassicismen ud — i Udlandet som herhjemme. Experimenternes Tid begynder.

Vilh. Lorenzen.

FREDERIKSBORG AMT

Huset paa Hjørnet af Gjethusgade og Torvet i Frederiksværk er opført ca. 1800 i klassicistisk Stil. Det borgerlige Ideal af Privathuset i en Provinsby.

FREDERIKSVÆRK

SOM vor eneste By, der fra første Færd er anlagt som *Industriby*, er Frederiksværk — Generalmajor Joh. Fr. Classens store Bedrift fra 1750'erne — allerede byplanmæssig overmaade interessant — eller rettere sagt var det; thi meget i den oprindelig klare og smukke Plan er forlængst udvisket. Og dog er der hist og her — i Hovedgaden, i Kanalen og i Vejen langs denne, samt i Rester af de mange Alleer, — endnu den Dag i Dag Mindelser om, hvad engang var. Kun ganske faa Huse er tilbage fra Grundlæggelsestiden. Fra en lidt senere Tid stammer *Hotel Frederiksværk*, en velproportioneret klassicistisk Byg-

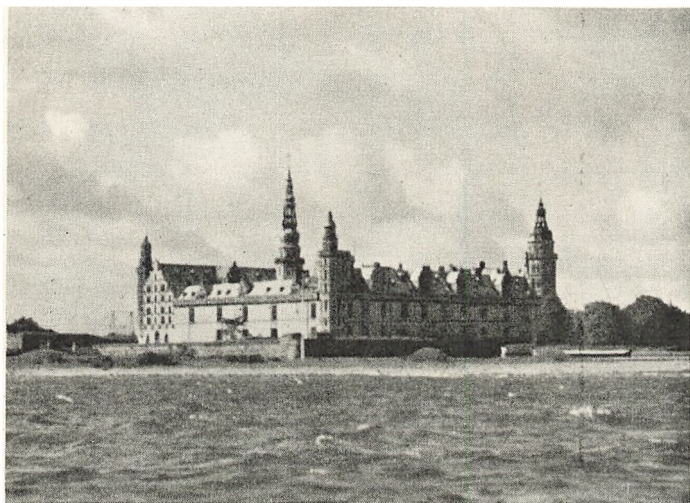

Hotel Frederiksværk i Frederiksværk er en enkel, klassicistisk Bygning i to Etager adskilt ved en bred, hvidkalket Kordongesims. Det er bygget ca. 1804.

ning; med sin lange Facade begrænser den paa god Maade den træbevoksede Plads, ligesom den samtidige og karakterbeslægtede røde *Hjørnebygning mod Gjethusgade* markerer Pladsens Afslutning til denne Side.

FREDNINGSLISTE FOR FREDERIKSVÆRK

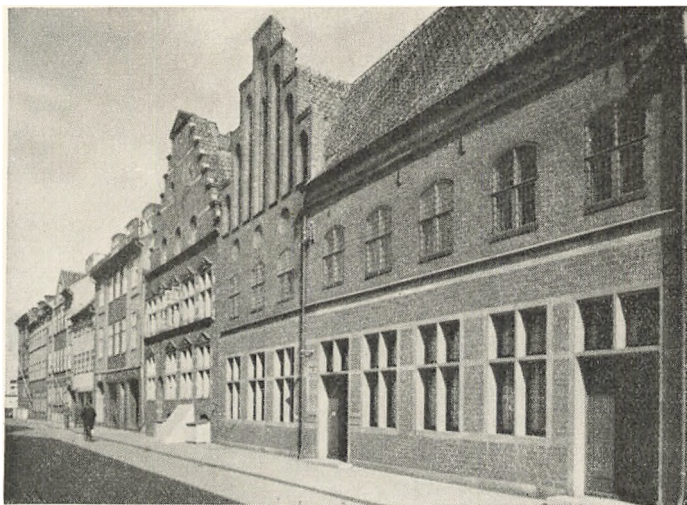
	Frednings- klasse	Afb. Side
Hjørnet af Gjethusgade og Torvet	B	21
Hotel Frederiksværk, opført ca. 1804	B	22

Kronborg, Danmarks prægtigste Slot, er opført 1577–85 af Arkitekterne Hans Paaske og Antonis van Opbergen i nederlandsk Renaissancestil. Ved Opførelsen benyttedes Murværket i Erik af Pommerens Fæstning „Krogen“ og Dele af dette kan endnu ses.

HELSINGØR

GADENETTET i den gamle Bykærne er stort set det samme, som Erik af Pommerns Teknikere anlagde i 1420'erne, da de udvidede og omdannede en ældre Bebyggelse omkring den ældste Olai Kirke. Som anlagt By har Helsingør en vis Regelrethed i Retning af Skakbrætmønstre, men Gaderne har alligevel de svage Krumninger, der gør dem mindre stive, mere levende. Undtagelsesvis udlagdes intet særligt Torv; et saadant maatte Byen senere skaffe sig. Hovedgaden, Stengade, følger Kystliniens Bue. Morsomme er denne gamle Havnebys to Stræder til den tidligere Havn — Brostræde og især det ganske smalle Færgestræde — indrammet af gammel Bebyggelse. Samtidig med Byanlægget opførtes Borgen Krogen, nu Kron-

Fra Stengades Sydside. Forrest Nr. 72 og 74, begge sengotiske Huse; Stueetagen ombygget. Nr. 76 Renaissancehus fra 1579. Se Side 13.

borg, og Klostre rejste sig, først og fremmest det endnu bevarede Karmelitterkloster med den skønne Kirke.

Med Rette er Helsingør værnet gennem mange Fredninger — ialt 63, hvoraf 14 i Klasse A, foruden Marienlyst Slot og Kronborg. Det er fornemmelig den gamle Sundtoldbys Huse og Gaarde i Stengade og Strandgade, der er fredlyst; thi vel er faktisk alle Gader i det gamle Helsingør endnu mærkelig harmonisk bebyggede og Forholdet mellem Gadebredden og Husenes Højde (normalt 2 Etager) ideelt, men det er dog disse to Gader, der bærer Prisen med deres mange gode — en Del helt fremragende — Borgerhuse fra 5 Aarhundreder.

Særlig interessant er Karréen Øst for Færgestræde, med sin middelalderlige Bebyggelsesform delvis i Behold, idet bag en Ejendoms Forhus (Gavlhus eller Langhus) stadig smallere Huse skyder sig bagud paa Grunden for at give de lange, snævre Grunde bedre Gaardsplads. Sengotiske

Herluf Trolles Hus i Skt. Annegade er opført ved Midten af det 16. Aarhundrede. Gavlen fremtræder i restaureret Skikkelse og er i sin Karakter et typisk nederlandsk Arbejde. Sideløjen, Peder Brahes Hus, er senere.

Huse med kamtakke, blændingsprydede Gavle er *Stengade 70, 72 og 74*. Ligeledes *Oxernes Gaard* umiddelbart Vest for *Strædet (Stengade 66)*, med sin elegante Gavl. Forøvrigt træffer man baade her og der middelalderlige Bygningslævn. I det anselige Kompleks, som det gamle Apothek omfatter (*Strandgade 77*), staar et helt middelalderligt Hus bevaret ud mod *Færgestræde*, der saaledes paa sine 2 Hjørner har middelalderlig Bebyggelse. Overgangen til gotisk Rennaisances muntre Manér giver sig til Kende i Herluf Trolles Udvidelse i 1550'erne af det gamle Karmelittersygehus, *St. Annæ Gade, Hjørnet af Hestemøllestræde*; Sidelængen er senere. Det blev Om-

Strandgade 55, Renaissancehus opført 1592. Facaden er regelmæssig opdelt, Stokværk for Stokværk, med Sandstenspilastre (flade Piller); i andet Stokværk er de foroven afsluttede med Hoveder (Hermepilastre). Fin Renaissancefacade i Kronborgmanér.

bygningen af Krogen til Kronborg, der satte Liv i de nye Byggetanker og Kronborgstilen gaar tydeligt igen i *Stengade 76* og *Strandgade 55*, begge med interessante og rige Sandstensprydelse. Senere, op igennem 17. Aarh. fortsættes Byggesættet paa beskednere Vis med glatte Vægge, ofte dog pyntede med smukke Jernankre, som i Apothekets Hovedbygning, *Strandgade 77* og samme Gade Nr. 49, for at nævne de mest typiske Eksempler.

Talrige er Tidens Borgerhuse i logisk, klar Bindingsværk, opført i 2 Stokværk, med de maleriske, knægtbyggede Facader. De fylder godt op i Helsingørs Gader og er

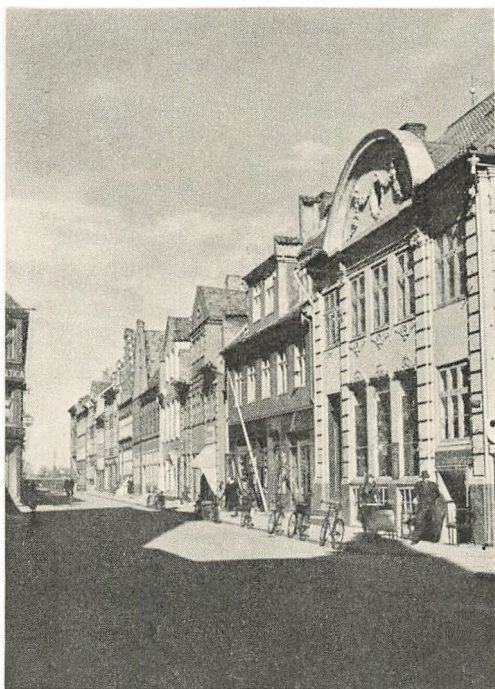
Strandgade 27 er Helsingørs ældste Bindingsværkshus, bygget 1577.
Knægte og Fyldholter er rigt udskaarne.

fredede i stort Tal. Kun en Del af de interessanteste skal fremdrages her. Til de ældste hører et Hus i *Apothekerkomplekset ud mod Færgestræde*, desuden det nylig istandsatte *Strandgade 27* fra 1577. Man kan forfølge Bindingsværket i dets helsingørske Udvikling fra de nævnte Bygninger over Huse som *Kongensgade 2*, *Stengade 20* og *40* med morsomme Knægte og muntre Udskaaringer til et Højdepunkt af Billedskæring i *Sidelængen til Stengade 50* fra ca. 1650. Men da var ogsaa i Helsingør Bindingsværkets bedste Tid forbi. De knægtbyggede Facader viger for glatte Vægge, hvorved den maleriske Virkning selvsagt forringes.

Stengade 68, et Barokhus, er opført ca. 1740. Skønt et Kvisthus er det beslægtet med Raadmand Dahls Hus, Stengade 64, men elegantere.

Da Barokkens Synspunkter begynder at gøre sig gældende fra Midten af 17. Aarh., byggedes ikke meget i Helsingør — til at begynde med. Tiden var fattig og først noget ind i 18. Aarh. møder man igen anselige Bygninger i Grundmur — i alt Fald i Facaden. Regelen var stadig, især i Sidegaderne, Bindingsværk. Det nye Arkitekturideals faste Greb om Opgaven repræsenteres af *Strandgade 75* holdt i den alvorligere Stil, af *Stengade 68* i den elegante Stil og samme Gades *Nr. 64* i den pompøse Stil. De 3 Huse er omtrent samtidige, fra ca. 1740 — morsomme Udtryk for Barokkens Alsidighed i Udtryksmaade indenfor samme strenge Overholdelse af Symme-

Stengade 64, Raadmand Dahls Hus, er opført 1739, en pompøs Barokbygning med Kvaderpilastre og guirlandeprydet Fronton.

triens Love. Stigende Velstand fremkaldte stigende Størhed og Fornemhed i Bygninger op igennem 18. Aarh. Hele Bypalæer rejste sig. En jævnere Repræsentant for denne Bygningstype er *Stengade 37 og 48* i sirlig Senbarok. Stateligere er de en Snes Aar senere, i samme lette Manér, opførte Palæer *Stengade 77 og 79*, der stærkt dominerer Havnepladsen, tilligemed de 2 sidste Palæer i *Strandgade, Nr. 95 og 93*, det første er et i al sin Enkelt-hed overmaade fint proportioneret Hus fra 1760, det sidste bagved liggende ca. 30 Aar yngre, paa sin Vis ligesaa distingveret, men i klart udtalt Klassicisme. Til samme Gruppe hører *Stengade 46 og Øresundshospitalet i Fiol-*

Strandgade 75, Barokhus i den alvorlige Manér opført ca. 1740. Facaden har et svagt fremspringende Midtparti, der skyder sig op over Gesimsen i trefags Kvist med Fronton. Stue- og Tagetage ombygget.

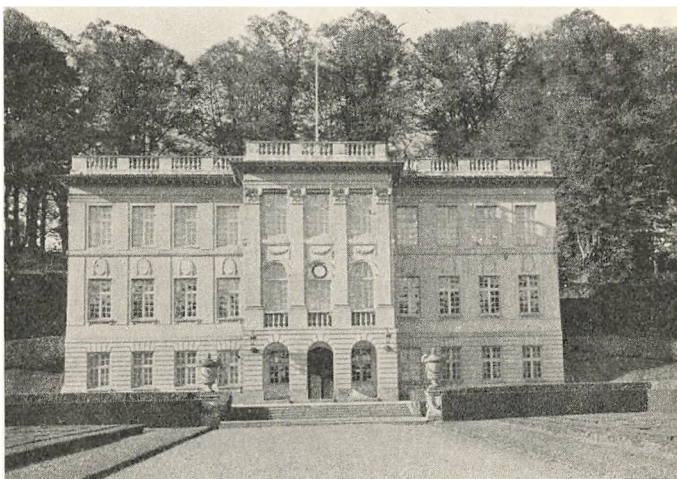
gade. Dertil kommer en overvældende Mængde Bygninger fra Klassicismens Dage, særlig fra Tiden omkring 1800 — af mere beskeden Holdning, men altid af net og korrekt Opførsel. Af de mange fredede Bygninger af denne Art skal nævnes *Sofiegade 6*, *St. Olaiegade 49*, *Stengade 26*, *31*, *57*, *84*, *Stjernegade 31* og *Strandgade 52*.

Perlen blandt Helsingørs Bygningsværker fra denne Periode — og et Værk, der var med til at indlede den nye, enkle og klare klassicistiske Smagsretning i Danmark, er Franskmanden N. Jardins *Marienlyst Slot*, et harmonisk italiensk afstemt Landpalæ i harmoniske Omgivelser, opført ca. 1760.

Kronborgs sydøstlige Hjørnetaarn og den rige Gavl med kraftige Horizontaler og Nicher med Sandstensfigurer. Livligt Sammenspil af de opstaaende Bygningsdele — Taarne i Gavl og Kviste.

Og dog — uden Frederik II.s *Kronborg* i sin Nærhed var Helsingør ikke, hvad den er — Kronborg med sine to Bælter af Fæstningsværker. — Yderst Christian V.s stærke, mandige »Kronværk« med det monumentale Portparti, derefter Frederik II.s bastionerede Volde tæt ind paa selve Slottet i al dets Renaissancepragt, med alle Renaissancens Virkemidler af Taarne og Spir, med prægtige Portaler og skønt indfattede Vinduer — alt samlende sig til et festligt Kvad i Sten og Kalk! At Kronborg er et lukket firfløjet Anlæg skyldes Hensyn til Erik af Pommerns Krogen, hvis Festsal m. m. delvis er fremdraget i

Marienlyst Slot opført 1759–62 af Jardin som Sommerbolig for Greve A. G. Moltke. Den tre stokværks høje hvidkalkede Bygning i Louis seize Stil har fladt Tag med Belvedere (Udsigtsaltan).

nuværende Slot. Mesteren for Kronborg, som det stod i sin endelige Skikkelse, er Nederländeren Anthonis v. Opbergen. Ved Aar 1585, kort før Kongens Død, stod det færdigt.

Forøvrigt har Helsingørs Byraad gennem den nye Byplan med tilhørende Byggevedtægt gjort en forbilledlig Indsats for at værne om Helsingør som Arkitekturby.

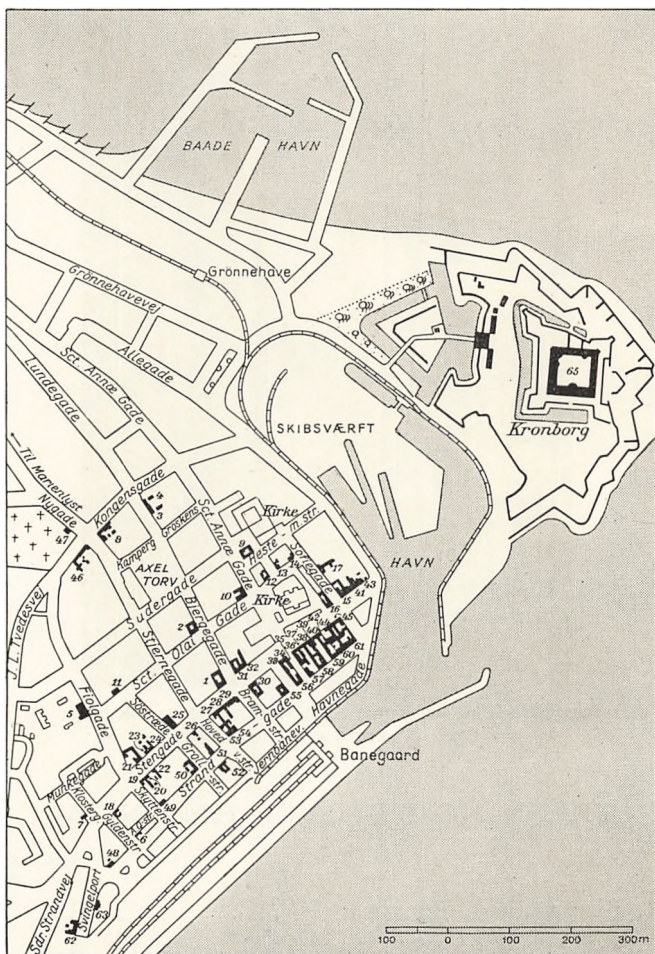

Færgestræde og det gamle Apoteks Gavl set fra Stengade.
 Bindingsværkshuset fra ca. 1600.

FREDNINGSLISTE FOR HELSINGØR

	Frednings- klasse	Afb. Side
1. Bjersegade 1, Renaissance	B	
2. - 11, opført ca. 1800	B	
3. - 30, opført ca. 1700, 1781	B	
4. - 32	B	
5. Fiolgade, »Øresundshospitalet«, 1794-96 af B. Magens	B	43
6. Gyldenstræde 2, opført ca. 1700	B	
7. Klostergade 1, 18. Aarh.	B	
8. Kongensgade 2, opført ca. 1600	B	

9. Skt. Annægade, Karmeliterhuset, opført
 1516 ff. ca. 1550 (formentlig af Theus
 Rubensaat), 1587 ff, 1632 ..... A 25
10. Skt. Annægade 11, Renaissance ..... B 42
11. Skt. Olaigade 9, 18. Aarh. .... B
12. - 49, opført 1784 ..... B

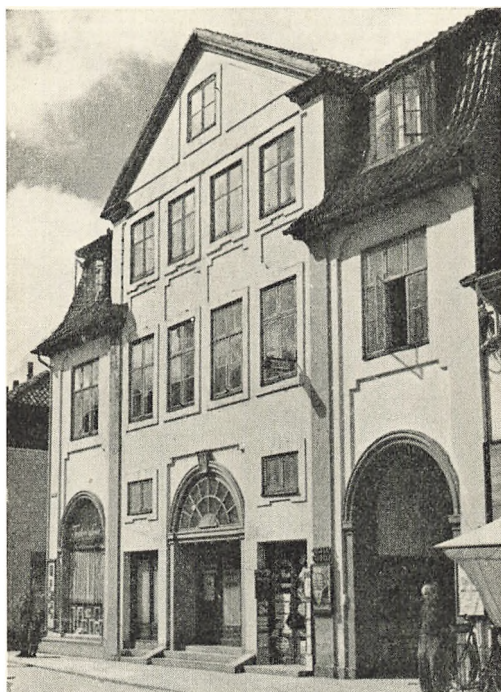
Stengade 20, Bindingsværkshus fra ca. 1600. Nedre Stokværk ombygget med Bibeholdelse af Faginddelingen. Læg Mærke til den festlige Tømmerkonstruktion i Gavlen.

13.	Skt. Olaigade 51	.....	B	
14.	-	55, 18. Aarh.	.....	B
15.	Sofiegade 2	.....	B	
16.	-	5 a, 18. Aarh.	.....	B
17.	-	6, Klassicisme	.....	B
18.	Stengade 10 med Handskemagerskiltet,			
	18. Aarh.	.....	B	
19.	Stengade 20, opført ca. 1600	.....	B	35
20.	-	22, opført ca. 1695	.....	B
21.	-	25, Klassicisme	.....	B
22.	-	26, opført 1791	.....	B

Stengade 46, den svenske Konsulatsgaard, er bygget ca. 1791 i monumental, klassicistisk Stil med fremspringende to-fags Midtparti.

23.	Stengade 29, opført 1645.....	B	
24.	- 31, 18. Aarh.	B	
25.	- 37, »Frødes Gaard, opført 1758	B	37
26.	- 40, opført 1604	B	
27.	- 46, den svenske Konsulats- gaard, opført 1791	A	36
28.	Stengade 48, »Putschers Gaard«, opf. 1752	B	
29.	- 50, 18. Aarh. med Bindings- værks-Sidelænge fra 1650	B	
30.	Stengade 54, ca. 1500, 1810—30	B	
31.	- 55, Renaissance	B	
32.	- 57, 18. Aarh.	B	

Stengade 37, „Frødes Gaard“, er et stateligt Rokokohus, opført 1758. Facaden smykkes med Pilastre og Blændinger. Nedre Stokværk er ombygget.

33.	Stengade 64, Raadm. Dahls Hus, opf. 1739	A	29
34.	- 66, opført ca. 1750.....	B	
35.	- 66, »Oxernes Hus« med Sidelænge mod Færgestræde	A	33, 38
36.	Stengade 68, med Sidelænge mod Færgestræde, ca. 1600, ca. 1740	B	28
37.	Stengade 70, opført ca. 1500, ombygget i 18. Aarh.	B	39
38.	Stengade 72, opført formentlig 1551 og i 18. Aarh.	A	24
39.	Stengade 74, opført ca. 1500	A	24

Østgavlen paa Stengade 66, Oxernes Gaard, hører til de ædleste, gotiske Gavle i Danmark. Slanke, spidsbuede Blændinger, der hver for sig er opdelt i andre Blændinger, dels cirkelrunde, dels stavdelte, skyder sig helt op i den regelmæssige Aftrapning, i hvis laveste Trin udsparede, køblede Bueslag holder sammen paa Midterpartiet og ligesom stopper Spidsbue-motivet, der synes at ville gentages i det Uendelige.

40.	Stengade 76, opført 1579	A	13, 24
41.	- 77, »Trentwedels Gaard«, opført 1770	B	41
42.	Stengade 78, 18. Aarh.	B	
43.	- 79, »von der Ostens Palæ«, opført 1769—70	A	41
44.	Stengade 82, 18. Aarh.	B	
45.	- 84, opført 1783	B	
46.	Stjernegade 31, ca. 1800	B	

Stengade 70 er opført ca. 1500, men er ombygget i det 18. Aarh. Endnu ses de to blændingsprydede, kamtakkede Gavle.

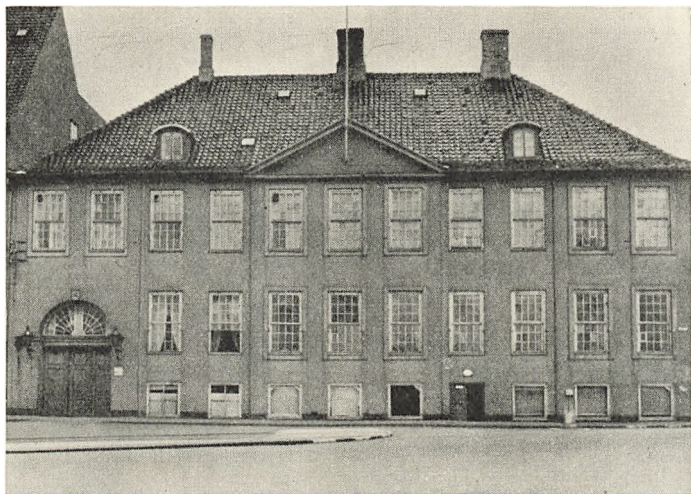
47.	Stjernegade, Ligbærerlaugets Hus, opf. 1824	B	
48.	Strandgade 1, 18. Aarh.	B	
49.	- 27, opført 1577	B	27
50.	- 45, ca. 1800	B	
51.	- 49, opført 1633, 1780	B	
52.	- 52, opført 1781	B	
53.	- 53, »Snedorffs Gaard«, opf. 1637	B	
54.	- 55, opført 1592	A	26
55.	- 75, 18. Aarh.	A	30
56.	- 77, med Gavl og Sidelænge mod Færgestræde, opf. ca. 1500, 1642	A	42
57.	Strandgade 81, opført 1642, 1736	B	

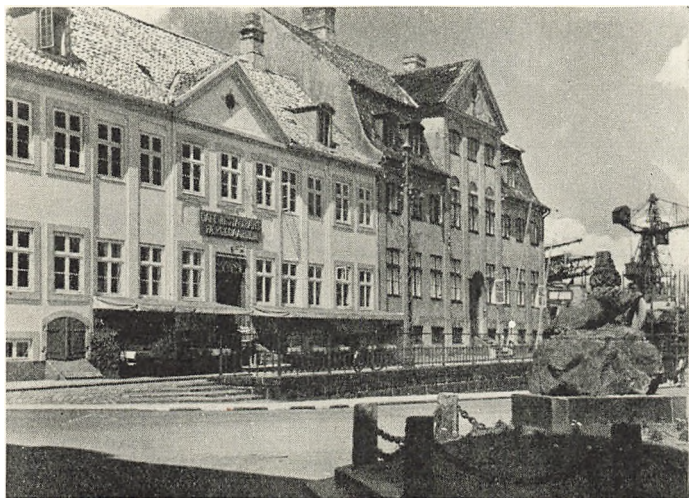
Kronborg Slotsgaards nordvestlige Hjørne med 2 Trappetaarne.

58. Strandgade 85—87, »den Fenwickske Gaard«, opf. 16. Aarh., 1759—60 . . . . B
59. Strandgade 91, »den Galschiøtt-Kierboeskegaard«, opført 1580 og 1637 .. A 43
60. Strandgade 93, »Det Classenske Palæ«, opf. 1791—93, formentlig af Harsdorff A 43
61. Strandgade 95, »Stephen Hansens Palæ«, opf. 1759—61 af Philip de Lange . . . . A 41, 44
62. Svingelport 6, 18. Aarh. . . . . B
63. - 7 A og B, opført 1761—70 .. B
64. Marienlyst Slot, opført 1580, 1681 og ombygget af Jardin 1759—61 . . . . . A 32
65. Kronborg m. m. opført 1426, 1577—85.. A { 23, 31, 40, 44.

Strandgade 95, Stephen Hansens Palæ, er bygget 1759–61 af Philip de Lange. Læg Mærke til de engelske Skydevinduer.

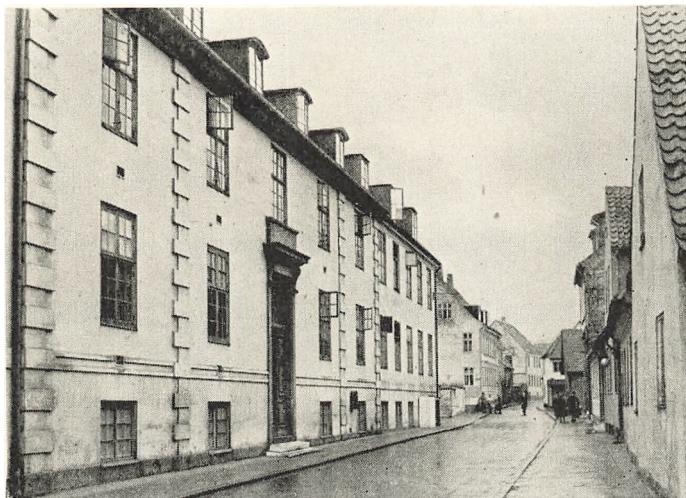
Stengade 77–79, Trentwedels og v. d. Ostens Gaarde, er begge opført ca. 1770 i Rokokostil. Facaderne er korrekt pilasterdelte.

Skt. Annægade 11, Renaissancegaard af Bindingsværk med udskarne Knægte.

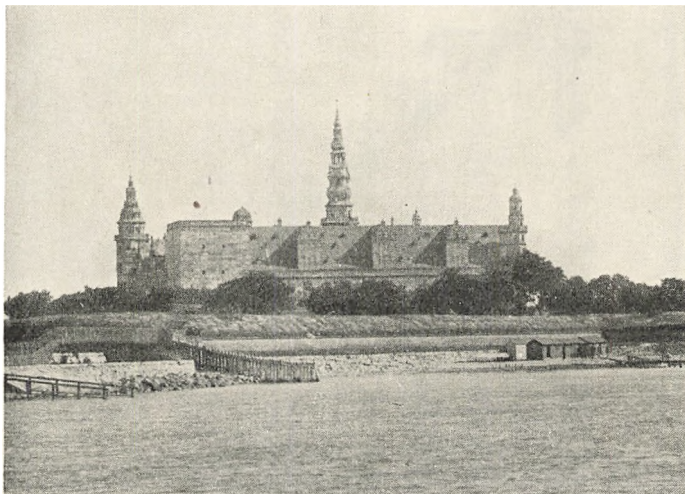
Strandgade 77, „Johan Kruses Gaard“, nu Apotek. Hjørnehuset bærer Aars-tallet 1642 i Jernankre i Muren. Sidehuset, det gamle Apotek, har sengotisk Gavl.

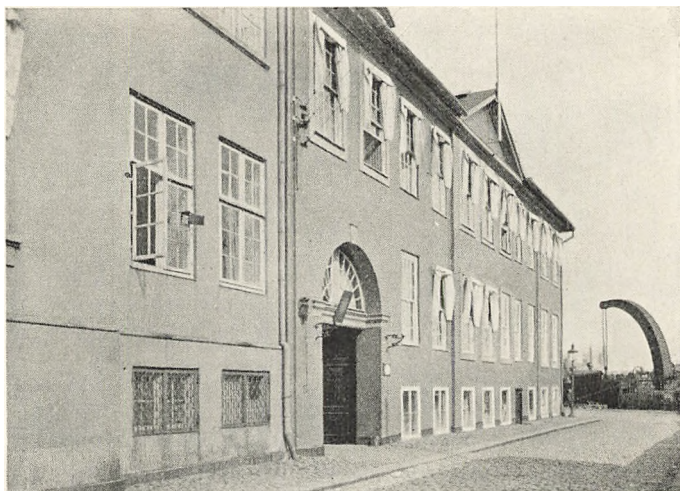
Øresundshospitalet i Fiolgade er en enkel, klassicistisk Bygning, opført 1796 af B. Mogens. Kvadmurede Hjørner og Pilastre understreger Facadens Strenghed. De fjerneste fem Fag er nye.

Strandgade 91, den Galschiøtt-Kierboeske Gaard, opført 1580, ombygget 1637, og Strandgade 93, det Classenske Palæ er bygget 1791–93, mulig efter Harsdorffs Tegning.

Kronborg set fra Nord med Underbygningerne til det svære Nordøsttårn og med de gamle Bastioner.

Strandgade 95, „Stephen Hansens Palæ“. I Baggrunden Havnen.

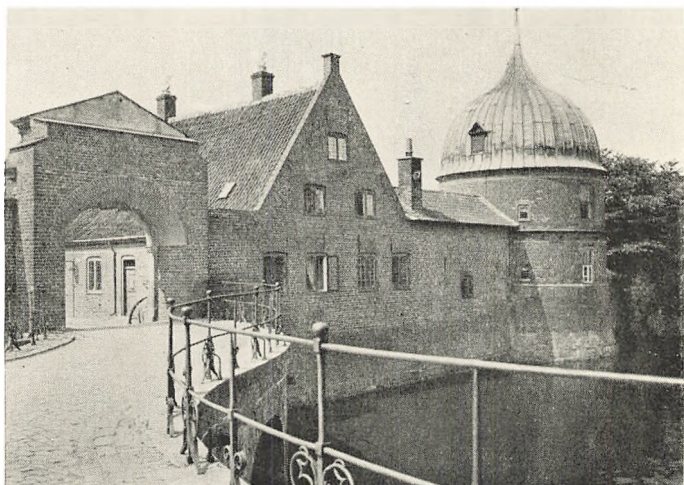

Frederiksborg Slot er opført paa tre Øer i Hillerød Sø, oprindelig af Frederik II. (1554-62) og senere af Christian IV. (1602-20). 1859 ødelagdes Hovedbygningen totalt ved en Ildebrand; Murene blev dog staaende til Tag-skægget. Slottet genopførtes under Ferd. Meldahls Ledelse og stod atter under Tag 1875.

HILLERØD

SOM *Slotsby*, ved Frederiksborgs Fod, blev Byen til i Kraft af Kong Frederik II.s Vilje, men ikke som nogen regelmæssig anlagt Stad efter Renaissancens strenge Ordenskrav, med Gaderne skærende hinanden under rette Vinkler. Den blev til som Landevejsby og den gamle Landevej er stadig Rygraden i Byens Gadenet. Af fredede Bygninger — foruden Frederiksborg Slot med Badstuen — har Byen 6, heraf een i Klasse A.

Ældste fredede Bygning gaar ikke længere tilbage end til ca. 1700. Det er Slottets oprindelige Gartnerbolig, *Københavnsvvej 1 A*, et beskedent lavt Hus, men i Barokkens

Frederiksborg. S-Broen set fra Portaarnet. Det runde Hjørnetaarn bærer Aarstallet 1562.

ordensbetonede Manér. Af de øvrige Bygninger er de 4 fra 18. Aarh. Den tidligere *Amtsstuegaard*, Frederiksværks-gade, er et typisk, men ellers ganske jævnt rødkalket Bindingsværkshus med glatte Vægge og ligger saa iøjne-faldende og malerisk, hvor Vejen drejer ned mod Slottet, at den med Rette er fredet som en Del af Slottets Om-givelser.

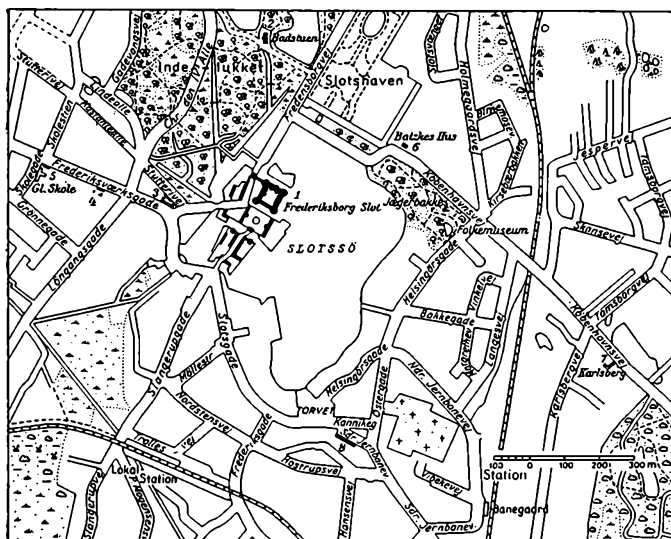
Nyhuse har her og der en hyggelig afstemt Bebyggelse med flere jævne, men gode Smaahuse, som *Frederiks-værksgade 23* og *39* i net borgerlig Klassicisme. Dette gæl-der ogsaa *Københavnsvej 34*. Den aneligste Bygning fra ældre Tid er den gamle *Latinskole*, Sdr. Jernbanevej 4, i Klassicismens strengeste, men ogsaa mest nøgterne Stil — i al sin spartanske Fremtræden af meget Værdighed.

Hvad Kronborg er for Helsingør er *Frederiksborg Slot* for Hillerød — i mangt og meget saare forskelligt fra Kronborg, men i noget afgørende væsentligt beslægtet med

Den ældste Del af Frederiksborg Slot, Staldgaden med „Herluf Trolles Taarn“ fra 1561 til højre og Fangetaarnet og Klokketaarnet i Baggrunden.

det, fordi ogsaa det er præget af et festglad Sind. Ret beset er Frederiksborg et fredsommeligt Lystslot ved en stille Sø mellem Skove, medens Kronborg er en alvorligt ment Fæstning ud mod det strenge, alvorlige Øresund. Modsat Kronborgs koncentrerede, stærkt sluttede Slot, er Frederiksborg et vældigt vidtstrakt Anlæg. Som i et 3 Akters Drama folder dette Slot sig op — først ad den lange, snævre Gade videre frem mellem to runde Taarne, og over Es-Broen, derefter gennem det mægtige Porttaarn til mellemste Holms aabne, endnu ret enkle Forgaard og endelig til al Hovedslottets Pragt og Herlighed. I ca. 20 Aar, fra 1600-20, omskabte Christian IV sin Faders lille Jagtslot her til et Hovedmonument i sin Samtids Bygningskunst, hovedsagelig ved hollandske Hjælpere, særlig Mænd af Slægten Steenwinkel.

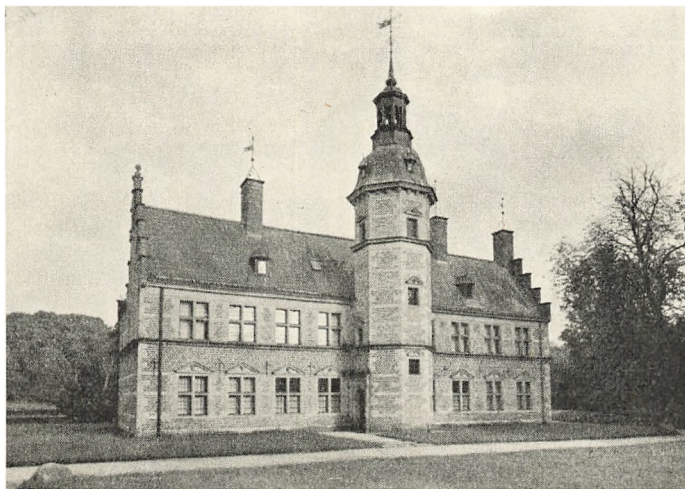

Hillerød.

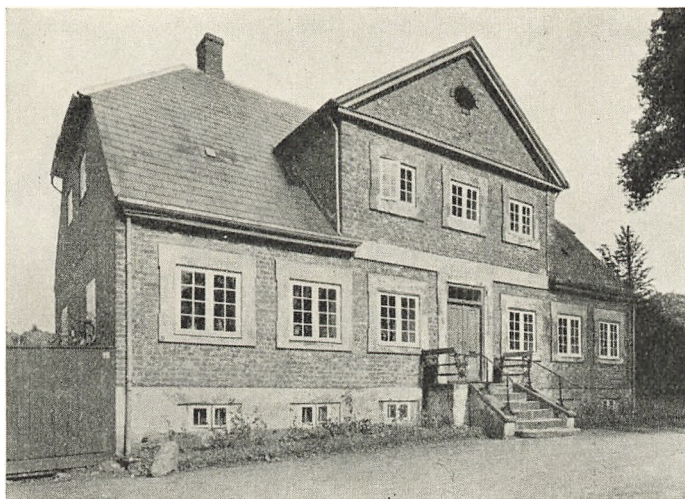
FREDNINGSLISTE FOR HILLERØD

	Frednings- klasse	Afb. Side
1. Frederiksborg Slot, opf. 1560, 1600—1620	A	45-47
2. Badstuen, opført 1588	A	49
3. Frederiksværksgade, tidl. Amtsstuegaard, 18. Aarh.	B	
4. Frederiksværksgade 23, 18. Aarh.	B	
5. Frederiksværksgade 39, gl. Skole	B	50
6. Københavnsvej 1 A, Batzkes Hus, opført ca. 1700	B	49
7. Københavnsvej 34, Karlsberg, 18. Aarh. . .	B	
8. Sdr. Jernbanevej 4, Statsskole, opført 1834 (J. H. Koch)	A	50

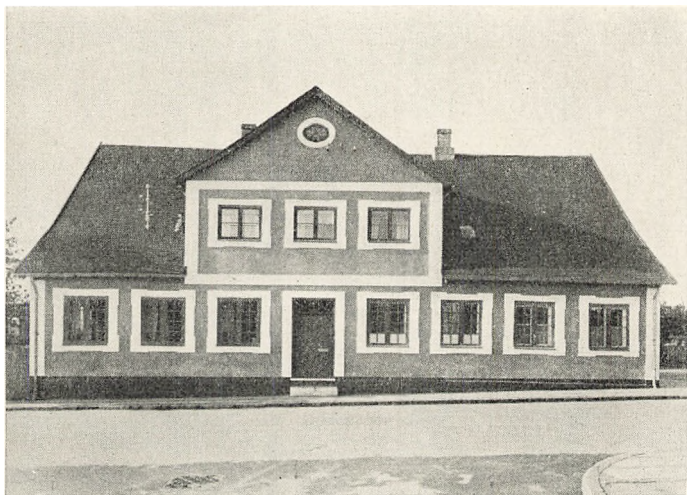

Badstuen i „Indelukket“ er et lille Lystslot opført for Frederik 2. i 1580. Et Enkelthus med Trappetaarn paa Forsiden og tre Udbygninger paa Bagsiden, opført af røde Sten og med Sandstensbaand. Gavlene er aftrappede.

Batzkes Hus er opført omkring 1700. I Stil er det beslægtet med den gamle Skole i Slotssognet.

Gamle Skole i Hillerød Slotsogn er bygget i Begyndelsen af 18. Aarh. Facaden oplives ved et kraftigt Rammeværk. Vinduerne har brede Indfatninger med „Knæk“.

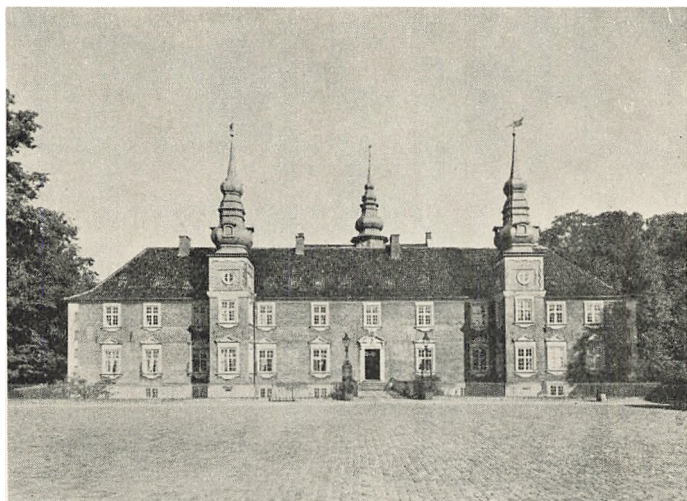
Den gamle Statsskole i Hillerød er opført 1834 i senklassicistisk Stil af Arkitekt Jørgen Hansen Koch.

Esrom Kloster stiftedes oprindeligt som Benediktinerkloster af Erik Lam. Ærkebiskop Eskil udvirkede, at nogle Cisterciensermunke kom fra Clairvaux til Danmark, og disse fik nu Esrom Kloster, som blev indviet 1153 eller 54. — Af det store Klosterkompleks er nu kun en sengotisk Sidefløj tilbage; den stammer fra 14.—15. Aarh. og er opført af røde Munkesten og prydet med Blændinger. Ombygning i Frederik II's Tid.

FREDERIKSBORG AMTS LANDDISTRIKTER

DE nordligste Dele af Nordsjælland og Horns Herred hører til Danmarks landskabeligt bedst kendte Egne. Ejendommeligt for dem er, at de store Klostre i Middelalderen og anseligt Krongods baade da og senere hindrede Herregaarde i ret at trives. Af de 17 fredede Bygninger er derfor kun 4 egentlige Herregaarde fra ældre Tider. Til denne Gruppe kan dog regnes det gamle Cistercienserkloster *Esrom*. Endelig er der en Herregaard, der alt fra meget gammel Tid blev kongeligt Slot, *Hørsholm*. *Abrahamstrup*, nu *Jægerspris*, var Kronens, lige-

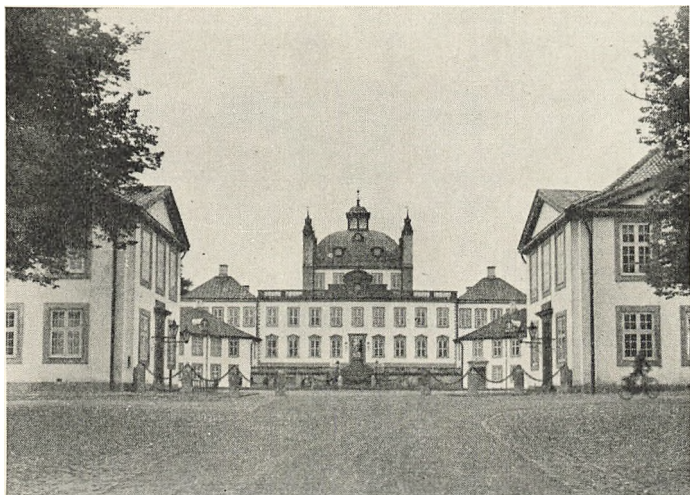

Jægerspris's trefløjede Hovedbygning stammer fra forskellige Tider. Nordfløjens Midtparti er middelalderlig, Sydfløjen, som ses her, skyldes Christian IV. for nederste Etages Vedkommende, Østfløjen Christian VI. Endelig lod Frederik V. som Kronprins bygge en Forlængelse af Nordfløjen, samt de to Taarne paa Sydfløjen.

som det langt yngre Lystslot *Fredensborg*. Resten er beskædnere Bygninger. Ialt er i dette Amt 4 Bygninger fredede i Klasse A.

Ældst, af samtlige fredede Bygninger, er Hovedhuset paa det gamle *Abrahamstrup*, en gotisk »Borg«, der mulig kan gaa tilbage til 14. Aarh. og nu gemmer sig i det senere *Jægerspris*. Derudover er Middelalderen ogsaa repræsenteret i den sengotiske Rest af *Esrom Kloster*, en Sidefløj til det forlængst forsvundne Hovedanlæg med den store interessante Kirke af Domkirkeformat.

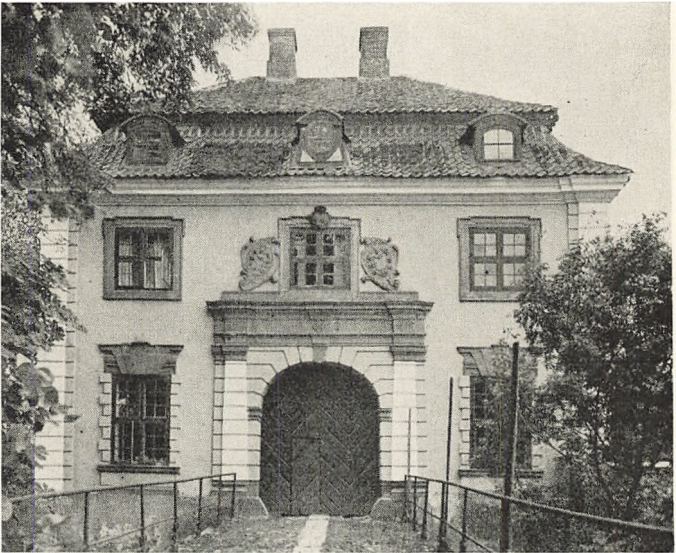
I *Selsø* har Amtet haft en straalende Repræsentant for den gotiske Renaissances »Herresæder«, med svejfede Gavle og Trappetaarn med glimtende Spir. Den er senere bleven helt omdannet efter Barokkens Krav, som disse stilledes i Frederik IV.s Dage. Bedst bevaret er den mær-

Fredensborg Slot er opført 1720—24 af Corn. Krieger og udvidet 1741, 1753 og 1774—75, sidst af Harsdorff. Særlig berømt er den omliggende Park med Monumenter bl. a. af Johs. Wiedewelt. Det tyske Barokslot.

kelige, ganske vist kun lille, men kraftfulde Portbygning. Ogsaa paa *Jægerspris* byggedes der i gotisk Renaissance, men det er saa ganske overvejende det 18. Aarh.s Baroksynspunkter, der sætter deres Stempel paa dette lille Slot som paa de fleste af Amtets øvrige fredede Bygninger. Fra samme Aarhundredes Begyndelse er *Farumgaard* typisk for Tidens mindre Herregaarde — et trefløjet Anlæg med Kvist over Midtfløjen, alt kun i eet Stokværk. *Farumgaard* er »Palæet« i mindre Stil. En Snes Aar efter er det, at *Selsø* ombygges og senere faar Hovedbygningen paa *Jægerspris* i alt væsentligt sit nuværende Udseende; ogsaa den lille, nette *Fasangaard* ved Slotshegnet har Tidens rolige, regelrette Ydre.

Hovedmonumentet er det i 1720'erne af J. C. Krieger opførte, senere noget udvidede *Fredensborg Slot*, dette herligt beliggende, lyse, kuplede Lystslot, paavirket af italiensk Villabyggeri. Som det endte — med Hjørnepa-

Porthuset paa Selsø er et prægtigt Stykke Barokarkitektur, opført 1728—34. Selve Portalen har Pilastre, der bærer forkrøppet Bjælkeværk og to Skjolde, der flankerer Vinduet ovenover.

villoner og 8-kantet Forgaard — er det et typisk Barokanlæg og trods de ikke store Dimensioner af pompøs Virkning. Dertil bidrager ogsaa det i streng fransk Stil behandlede, mægtige Have- og Parkanlæg, og den Omstændighed, at Have, Slot og Tilkørselen er komponeret over samme Symmetriakse — efter alle Barokkunstens Regler. De 3 mindre Fredensborgbygninger: »*Bournonville*«, *Frømagasinet* og *Villa Gallina* passer ganske ind i dette Arkitekturmilieu. En mere hjemligt afstemt dansk Byggemaade end Fredensborgs møder os ved Aarh.s Midte i *Svanholm* i Horns Herred og endnu mere udpræget i *Hellebækgård* med de livligt opdelte Tagpartier, samt i det noget yngre *Folehavegaard* — alle af Palækarakter. Noget for sig er *Hørsholms* Udenomsbygninger ligeoverfor det foruds Slot, hvor nu kun det storslaaede i Slotshavens An-

Parti fra Hørsholm. Til venstre ses Gavlen paa det store Magasin fra 1713. Støtten er det saakaldte „Stolberg-Monument“, opstillet 1766 af Dronning Sophie Magdalene efter Tegning af Jardin. Fornyset 1895.

lægsform minder om, hvad der engang var et stilstrengt, elegant Slotsanlæg.

Heller ikke Klassicismen har ladet sig uden Vidnesbyrd i Amtet. I sin endelige Skikkelse fra 1837 er *Krogerup* typisk for Tidens og Stilens palæagtige Herregaarde — et stort Enkelthus af velafvejete Helhedsvirkning, med fornemme, markante Enkeltheder. De samme Egenskaber, men i mindre Stil, gaar igen i den samtidige Lystgaard *Kongensgave* og i den lille, nette, rødkalkede *Færgegaard*, der saa venligt modtager den, der fra Frederikssundssiden nærmer sig det skønne Hornsherred.

Kavalerbygningen i Hørsholm er opført 1721 og 1740. Sammen med Staldene udgør den en sidste Rest af det vældige Slotsanlæg.

FREDNINGSLISTE FOR LANDDISTRIKTET I FREDERIKSBORG AMT

	Frednings- klasse	Afb. Side
Esrom Kloster, opført 1140—50, 14.—15. Aarh., 16. Aarh., Kort C 1	A	51
Farumgaard, opført 1705 af Fr. Dieussart, Kort C 1	B	62
Folehavegaard, opført 1770, Kort C 1	B	57
Fredensborg Slot, opført 1720—24 af J. C. Krieger, 1741, 1753, 1774—75 Hars- dorff, Kort C 1	A	53
Fredensborg, Villa Bournonville, Kort C 1 ..	B	

Folehavegaard ved Hørsholm er opført ca. 1770, et fint lille Landsted i Rokoko.

Fredensborg, Frømagasinet, opført 1750, antagelig af Nic. Eigtved, Kort C 1 . . .	B	59
Fredensborg, Villa Gallina, Kort C 1	B	60
Færgegaarden ved Frederikssund, opført 1838 af P. Friis, Kort B 1	B	
Hellebækgaard, opført 1748 af Ph. de Lange, Kort C 1	B	58
Hørsholm, Kavalerbygningen, opført 1721, 1740, formentlig af Thura, Kort C 1	B	56
Hørsholm, store Magasin, opført 1713, 1739 af Thura, Kort C 1	B	55
Hørsholm, Staldene, opført 1738 af Thura, Kort C 1	B	
Jægerspris Hovedbygning, middelalderlig, Renaissance, 1721—31, Kort B 1	A	52
Jægerspris, Fasangaarden, opført ca. 1700, Kort B 1	B	61

Hellebækgaard opført 1748 af den kendte Arkitekt Philip de Lange, typisk for Tidens mindre Herregaarde.

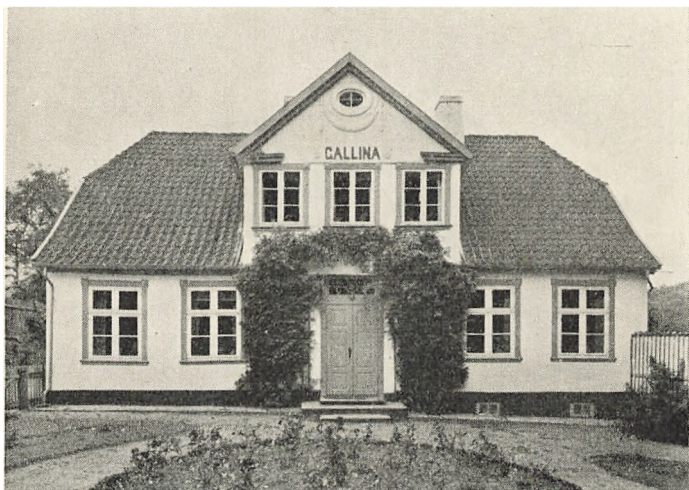
Kongensgave, opført 1830, Kort B 1	B	59
Krogerup, opført 1779, ombygget 1837, Kort C 1	B	
Selsø, 1560—76, 1728—34, Kort B 2	A	54, 61
Svanholm, opført 1744, Kort B 2	B	60

Frømagasinet i Fredensborg, opført ca. 1750, muligvis efter Eigtveds Tegning. Facaderne er paa Rokokomaner opdelt ved Ørelisener i flade Blændinger.

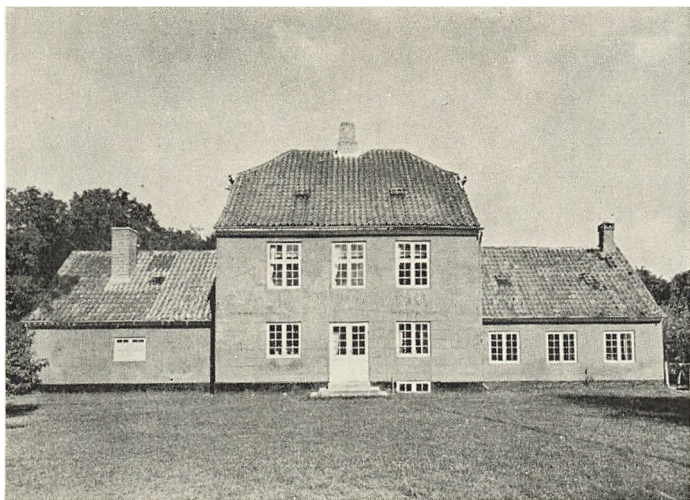
Kongensgave i Helsingø, opført ca. 1830, et typisk Landsted i Klassicisme.

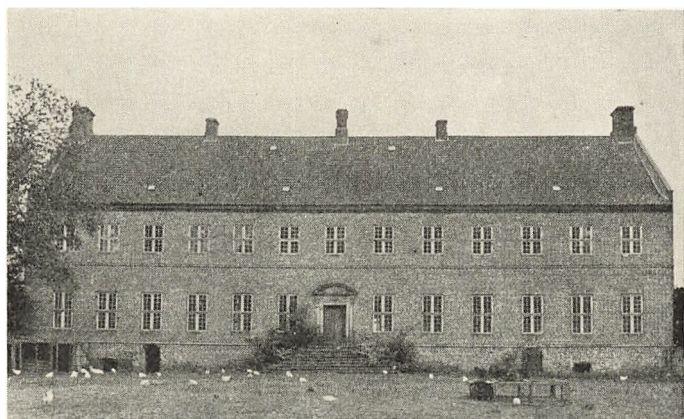
Villa Gallina i Fredensborg. Typisk lille Rokokolandsted, hvor den ellers saa rige Stil er bragt paa enkleste Form.

Den treløjede Hovedbygning paa Svanholm er opført 1744 paa ældre Fundamenter. Hovedfløjen, en stor, tør og mager Barokbygning, smykket med Ioniske Pilastre og en monumental Port. Typisk for den store Barokherregaard.

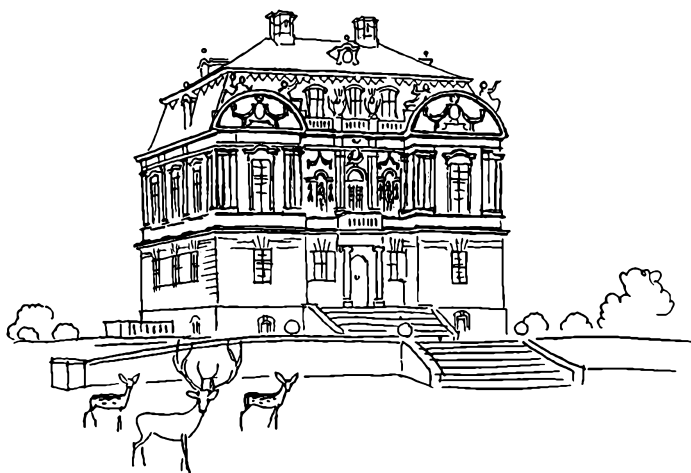
Fasangaarden ved Jægerspris, opført ca. 1700. Karakterisk for Tiden med højt Midtparti mellem lave Sidepartier.

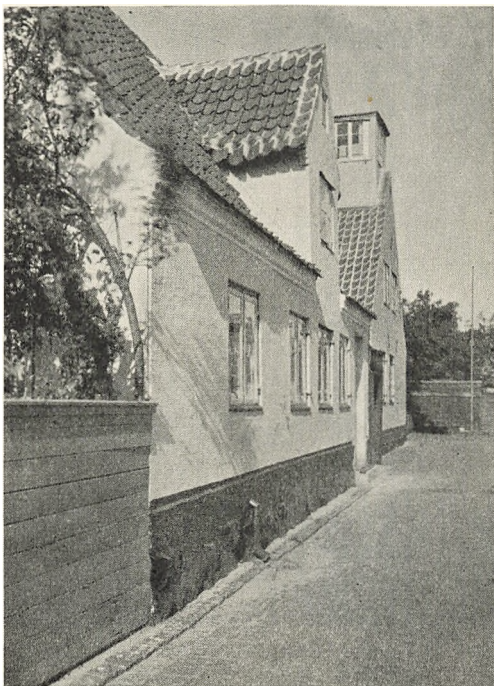
Selsø, opført i 1570'erne, ombygget i Begyndelsen af 18. Aarh. i meget enkel Barokmaner. Typisk for Tidens store Herregaarde.

Farumgaard ved Farum Sø er en trefløjet Bygning i een Etage og med Portgennemkørsler. Den er opført af Arkitekten F. Dieussart i 1705, men er senere ombygget.

KØBENHAVNS AMT

Lodsstræde 15—17 opført 1780 og 1840. De to Huse, i samme Maal, klare og enkle Forhold, repræsenterer hyggelig Borgerlighed. Tjæret Sokkel, kalkede Mure, rødt Tegltag staar smukt til hinanden. Kvist og Gavl liver op i Tagpartierne — ligesaa det lille Udsigtstaarn.

DRAGØR

DRAGØR indtager en mærkelig Stilling indenfor vore ældre bymæssige Bebyggelser — den har Købstads karakter, men ikke Købstadsrettigheder. Den er, hvad man kalder en Flække, men fortjener, som *Havne- og gammel Skipperby*, en særlig Omtale, saa meget mere som den gamle Bykærne her har holdt sig mærkelig intakt, tydeligt afdelt fra nyere Bebyggelse til alle Sider, og nu værnet med megen Pietet af Byen selv og dens Borgere.

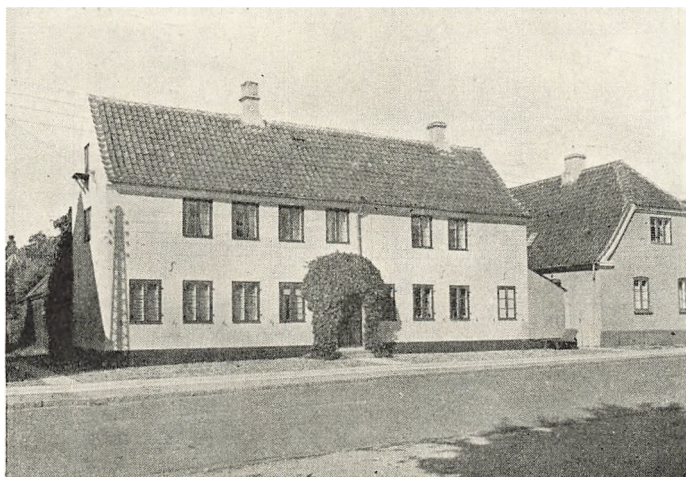

Strandstræde 8, „Trappen“, opført 1784. En helt anselig Gaard af lignende Virkning som de foran omtalte Huse.

Den Dag i Dag er Bybilledet afgørende præget af Perioden ca. 1760—1830, Dragørs store Tid, da hele Byen sejlede.

Det ret uregelmæssige Gadenet — afbrudt af hyggelige Smaapladser — gør Gadebillederne afvekslende og saare maleriske. Rækkehusbebyggelsen i de vest-østgaaende Gader er interessant, helt moderne i sine Principper, med lukkede Facader til den ene Side, Smaagaarde med Haver og Lysthuse til den anden. Den store Charme ved Dragør er den mærkelige Helhed og Ensartethed, der er over Byens Bebyggelse, der saa ganske overvejende er i Grundmur og fra Klassicismens Dage, men er mærkelig blank for denne Stilarts dekorative Detalje og specielle Ornamentik. I disse jævne Dragørhuse er Arkitekturen —

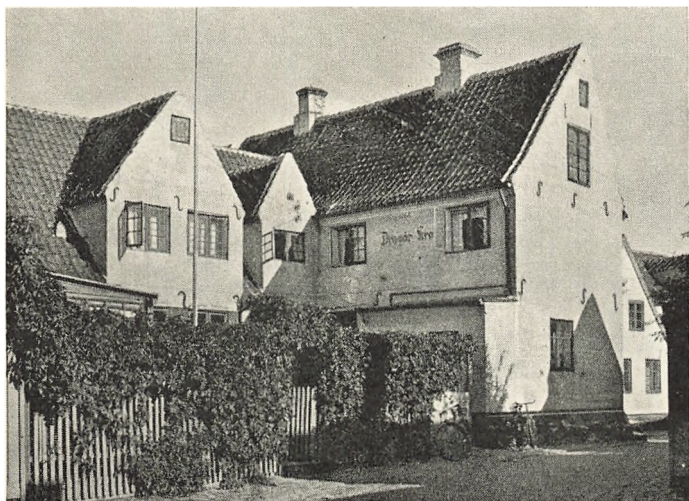

Vestgrønningen 3, opført ca. 1800. Ganske enkel Byggemaade, der her som overalt i Dragør uden Forsiringer, viser sin Selvtilstrækkelighed.

som i Nyboder — bragt paa allersimpleste Ligning. Det er den klare, rene arkitektoniske Form, der giver det enkelte Hus som hele Byen dens rolige, plastiske Karakter.

Med Rette er ikke mindre end 39 Huse fredede, alle i B-Klassen. At fremhæve enkelte paa de andres Bekostning, er vanskeligt. Nævnes bør dog det gamle Laugs- og Kompagnihus (nu *Museum*) med Beghus, Smedie og Havnekontor (Strandlinie 4), det ejendommelige *Kampestenshus* i Hotellets Have (s. St. 5), *Kroen* (Magstræde 3—5), *Jens Eyberts Hus* (J. E. Plads 1). Mest naturligt vil det være at nævne de særlig smukke Gader, først og fremmest *von Ostensgade* med 11 fredede Huse, *Chr. Mølsteds Gade* med 4, *Vestgrønningen* med 5 og *Zytfensgade* med 3. Forøvrigt er der ikke den Gade eller den Plads, der ikke byder paa noget intimt og smukt.

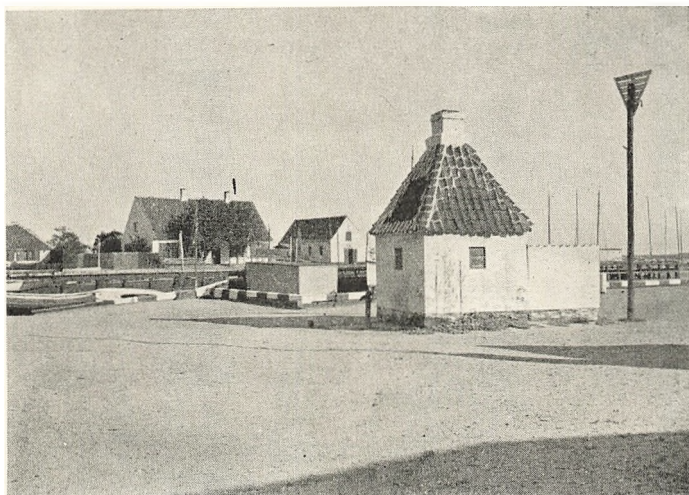
Strandgade 30 og Magstræde 3-5, Kroen. Typisk for Bebyggelse i Dragør, med Hus trukket tilbage fra Gadelinien og med Hus trukket helt frem. Atter her gør fælles Maalestoksforhold og livlige Tagpartier sig smukt og morsomt gældende.

10.	Kongevejen 23, Dragør Kro, opf. ca. 1840	B	
11.	Lodsstræde 15, opf. ca. 1780	B	65
12.	Lodsstræde 17, opf. ca. 1840	B	65
13.	Magstræde 3—5, Kroen, opf. i 18. Aarh., 1800—06	B	69
14.	von Ostensgade 1, opf. ca. 1845 (J. H. Blichmann)	B	
15.	von Ostensgade 2, opf. ca. 1845	B	
16.	- 3, opf. ca. 1860	B	
17.	- 4, opf. ca. 1845 og senere	B	
18.	- 6, opf. ca. 1845	B	
19.	- 7, opf. ca. 1860	B	
20.	- 8, opf. ca. 1845	B	
21.	- 9, opf. ca. 1845	B	
22.	- 10, opf. ca. 1845	B	
23.	- 30, opf. ca. 1868 (Guldborg)	B	

Strandlinien 4, Museet, opført 1682. Dragørs ældste Bygning, efterhaanden forlænget, med primitivt Bindingsværk, der dog er stærk nok til at markere en — her skiftende — Faginddeling.

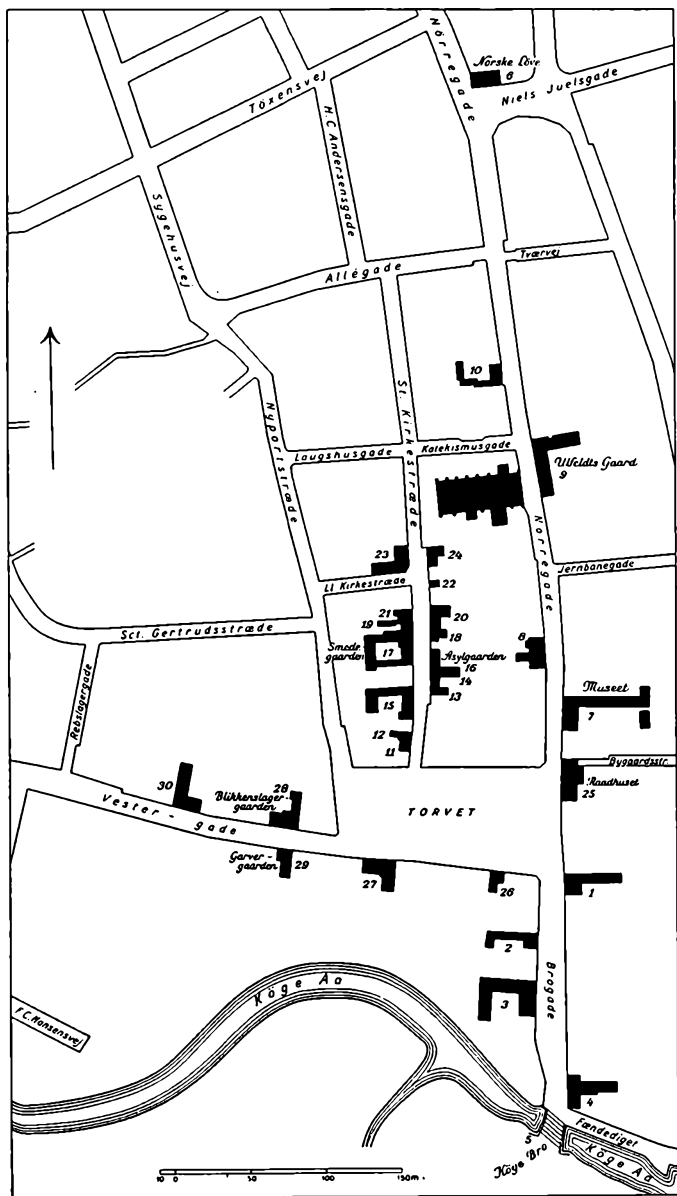
24.	von Ostensgade 32, opf. 1770 og 1897 .	B	
25.	Strandgade 16, opf. ca. 1800	B	
26.	Strandlinien 3, Toldkammeret, opf. 1830	B	
27.	- 4, Museet, opf. 1682, Beg- huset ca. 1830	B	70,71
28.	Strandlinien 5, Kolerahuset, opf. ca. 1700	B	
29.	Strandstræde 8, opf. 1784	B	66
30.	Sønderstræde 13, opf. ca. 1750	B	
31.	- 14—16, opf. ca. 1830	B	
32.	Vestgrønningen 3, opf. ca. 1800	B	67
33.	- 18-20, opf. 1811	B	71
34.	- 34, opf. ca. 1600 og 1830	B	
35.	- 38, »Vesterbro«, opf. 1828	B	
36.	- 40, opf. ca. 1780 og ca. 1870	B	
37.	Zytfensgade 3, Tulipanhuset, opf. ca. 1800	B	
38.	- 4, opf. ca. 1780	B	
39.	- 6, opf. ca. 1770	B	

Fri Bebyggelse ud mod Havnen, med det morsomme, lille, firkantede Beghus, opført 1830, saa naturligt dækket af Pyramidetaget, der løber op i den tykke Skorsten.

Vestgrønningen 18—20, opført 1811. To hyggelige Huse, der tilsammen danner en smuk, fordringsløs Helhed.

Køge

Nørregade 4. Bygningen, der nu rummer Køge Museum, er opført 1610–20. Sidelængen ca. 1650. Læg Mærke til det øvre Stokværk, som er „udkraget“ og bæres af udskaarne Konsoller.

K Ø G E

VED Munden af Køge Aa, ved den gamle, nu udvidede, stenbyggede Bro over Aaen, er Køge By bleven til, dér hvor den store Færdselsvej København-Vordingborg skulde over Aaen. Den er en udpræget *Broby* — i sig selv et helt Kunstværk. Den hører til de faa, i Middelalderen paa bar Mark *anlagte* Købstæder — det viser allerede den regelmæssige Byplan efter pommerke Byers Forbillede — og den gaar saa langt tilbage som til sidst i 13. Aarh. Mulig skyldes den et Initiativ af Kong Erik Glipping. Dens Særmærke som Købstad er det store, regulært formede Torv med de mange Gadeudløb i Hjørnerne; det giver store, rolige ubrudte Vægge, undtagen mod Nord, hvor St. Kirkestræde fordrister sig til at bryde Husrækken. De gamle Gader trækker sig i rimelig

Parti fra St. Kirkestræde set fra Smedegaardens nordlige Hjørne. — Til venstre Asylgaarden og Køgefondens Hus.

Bredde i svage Sving gennem Byen, og Bredden er her harmonisk afstemt til de gennemgaaende i to Stokværk opførte Huse — en behagelig ensartet Bebyggelse, hvorover den mægtige, røde Kirke løfter sit høje Tag og stærke Taarn. Hvor lykkeligt, at Køge, stort set, har undgaaet de moderne, meget høje Huse, der svækker Bebyggelsens Harmoni.

For alle Elskere af gammel Købstadhygge er Køge næsten Idealet af en By! Skønt Husene ogsaa her er fra alle mulige Tider — de staar næsten altid godt til hverandre, hvad enten de er i Grundmur eller i Bindingsværk. Hvor hyggelig og fortrolig virker ikke St. Kirkestræde med Kirkens Taarn i Baggrunden og heget til begge Sider af enkle, hvert for sig velproportionerede Huse. Og hvor pynter ikke de to gamle Lindetræer. Hver Gade har forøvrigt sit Særpræg efter Bebyggelsens Art. Snart fanges Blikket af lange Bindingsværkshuse, snart af hyggelige el-

St. Kirkestræde 20. Dette Dukkehus er den ældste daterede Bindingsværksbygning i Danmark, opført 1527. Huset er den tiloversblevne Halvdel af 2 Tvillinghuse, af hvilke det nedrevne over Indgangsdøren havde en Indskrift, der dannede Forleddet i den Sætning, hvis sidste Ord læses over Døren til det bevarede Hus.

ler værdige grundmurede Bygninger. Hvor stemningsfuld er ikke det lille Bygaardsstræde, afsluttet af Porten gennem *Raadhusbygningen*, som vel i det Ydre har Klassicismens Præg, men hvis Murværk gaar tilbage til Frederik II.s Tid.

Ialt 30 Bygninger er fredede, deraf 6 i Klasse A.

De ældste og ældre Huse er næsten alle i Bindingsværk, mange med fornøjelige Udskæringer. — Ja! Køge er endnu en Bindingsværksby med Huse fra denne Bygge- maades store Tid, 16. og 17. Aarh. Man kan følge dem helt fra Kong Hans's Tider, fra Huset nu inde i Museums- gaarden, *Nørregade 4*, over det lille lave Hus fra 1527, og *St. Kirkestræde Nr. 20*, til den senere »Smedegaard«, samme *Sted Nr. 13*, med de morsomme to Bislagssten og de prydelige Træer, et dejligt Hus i al sin fine Enkel- hed. Og videre møder vi yngre Slægtinge af dette

„Borgmestergaarden“, Brogade 16, er opført 3 Aar efter Branden 1633 og er karakteristisk ved de firkantede Tagskægsknægte, en Blanding af Renaissancens Konsolknægte og de gotiske Søjleknægte; det er en lokal Specialitet.

fra ca. 1600 og det følgende Slægtled, som *Vestergade Nr. 16*, en af de yngste, en ypperlig Repræsentant for Køgetømmerernes og Billedskærerens store Dygtighed. Alle har de over sig den strenge Logik i Tømmerkonstruktionen og det stærke Relief, som knægtbyggede Facader altid giver. Det er en Fryd at studere de kunstfærdige Udskæringer foruden i *Vestergade Nr. 6 og 7*, i *Nørregade Nr. 4* (Museet), *Nr. 5 og 31*, i *St. Kirkestræde Nr. 3 og 10*, paa *Torvet Nr. 13* og i *Brogade Nr. 10, 16 og 23*. Til de faa grundmurede Bygninger fra denne Periode — Renaissance — hører Apoteket (*Brogade Nr. 1*), endnu med Mindelser fra Christian IV.s Dage, ligesaa »Manufakturgaarden«, *Torvet Nr. 21* — solide og ligefremme Bygninger med fornøjelige Jernankre i Behold.

Alt tyder paa, at Køge endnu til Midten af 17. Aarh. trivedes vel. I det følgende 100 Aar byggedes kun lidt og saare jævnt. Stateligst er den saakaldte »Ulfeldts Gaard«,

Niels Juelsgade 1. Den tidligere Gæstgivergaard „Norske Løve“ ved Byens nordlige Indfart er opført omkring Aar 1800 i klassicistisk Stil.

Nørregade Nr. 24, fra Midten af 18. Aarh., grundmuret og med fornem Rococcofacade. I Aarene før og efter 1800 byggedes derimod adskilligt og i Nørregades nordlige Del har man flere gode og venlige Bygninger i Klassicisme; den største og ogsaa den mest iøjnefaldende er »Norske Løve«, en gammel Gæstgivergaard fra Diligencetiden (*Niels Juelsgade 1*).

Køge By skal berømmes for den Pietet, hvormed den værner sine gamle Bygninger. At det er forbudt at bygge højere end 2 Stokværk i en saa stemningsfuld Gade som *St. Kirkestræde* er i særlig Grad at paaskønne. Alene i denne Gade er 14 Bygninger fredede — ikke fordi de alle er stor Arkitektur, men de er god Arkitektur og selv de enkleste og mest fordringsløse er med til at skabe den Helhedsstemning, der er denne Gades Pryd.

Et smukt Eksempel paa velbevaret Købstadsidyl er dette Gaardinteriør fra „Garvergaarden“, Vestergade 7; opført ca. 1600.

FREDNINGSLISTE FOR KØGE

	Frednings- klasse	Afb. Side
1. Brogade 1, opf. i 1660erne, ca. 1800	B	
2. - 10, opf. 1635	B	
3. - 16, »Borgmestergaarden«, ca. 1636	A	76
4. - 23, opf. ca. 1625	B	
5. Køge Bro ca. 1800	B	
6. Niels Juelsgade 1, Norske Løve, ca. 1800	B	77
7. Nørregade 4, Museet, 1610, 1620	A	73, 80

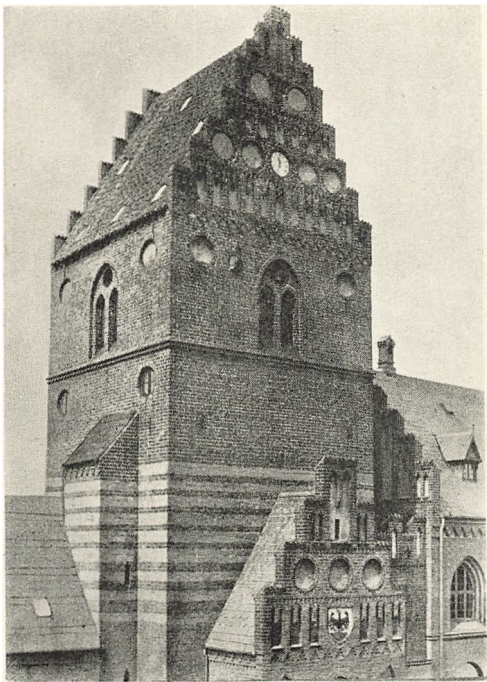
Asylgaarden i St. Kirkestræde er opført ca. 1620.

8.	Nørregade 5, ca. 1620	.....	B	
9.	- 24, »Ulfeldts Gaard«, ca. 1750		B	
10.	- 31, ca. 1620	.....	B	
11.	St. Kirkestræde 3, 1638	.....	B	
12.	- 5	.....	B	
13.	- 6	.....	B	
14.	- 8, Køgefondens Hus	....	B	
15.	- 9	.....	B	
16.	- 10, »Asylgaarden« ca. 1620		B	79
17.	- 13, »Smedegaarden«,			
	ca. 1650	.....	A	74
18.	St. Kirkestræde 14	.....	B	
19.	- 15	.....	B	
20.	- 16	.....	B	
21.	- 17	.....	B	
22.	- 20, 1527	.....	A	75
23.	- 21	.....	B	
24.	- 24	.....	B	

Gaardinteriør fra Nørregade 4, Museet.

25.	Torvet 1, Raadhuset, 1552, 1570, 1803..	A	
26.	- 13, ca. 1600, »Aastræde«, ca. 1600	B	
27.	- 21, »Manufakturgaarden«, 1634	B	
28.	Vestergade 6, »Blikkenslagergaarden«, 1575—1600	B	
29.	Vestergade 7, »Garvergaarden«, ca. 1600	A	78
30.	- 16, »Vestergadegaarden«, 1644	A	

Skt. Laurentii Taarn i Roskilde staar som en Rest af den i 1537 nedrevne Kirke af samme Navn og er nu sammenbygget med Raadhuset. Taarnet er opført ca. 1450, tildels i vekslende Skifter af Mur- og Kridtsten. De aftrappede Gavle er malerisk behandlet med Blændinger. Dette stærke sengotiske Taarn staar som en Kæmpe mellem Torvets andre Bygninger.

ROSKILDE

AF Roskildes straalende Fortid i Middelalderen er der — udover Domkirken — ikke meget tilbage. Byen fik efter Reformationen nærmest Landsbykaar. Men efterhaanden kom den dog nogenlunde til Kræfter, ihvorvel den langtfra kunde udfylde det store, fra sin Storhedstid arvede Byomraade, hvis Gadenet havde dannet sig paa begge Sider af den gamle Landevej — nu Algade. Af de talrige Kirker staar kun Frue Kirke tilbage og St. Ibs øde Kirke.

Palæet i Roskilde, opført 1733 af L. Thura, bestaar af en Hovedbygning, typisk i Tidens værdige Stil, 2 Sideløje i Lighed med Længerne paa Jægersborg Kaserne, samt en Portfløj med en prægtig Portal. De fire Fløje forbindes med kurverede Arkader, der giver Gaardanlægget en harmonisk Afrunding.

Af de 10 fredede Bygninger er 3 fredede i Klasse A.

Trods alt lever Middelalderen foruden i Byens Gadenet i en hvælvet Kælder i *Algade 3* og i *Taarnet til den romanske St. Laurentius Kirke*, hvis Fundamenter nylig udgravedes Øst for Taarnet og nu er gjort tilgængelige. Selve Taarnet fra Christiern I.s Tid udmærker sig som andre sengotiske Taarne ved sine rigt komponerede Gavle. Bag Domkirken ligger det middelalderlige *Stiftsbibliothek*, ligeledes med en ejendommelig Gavldekoration.

Den gotiske Renaissance har kun efterladt Spor i *Bagsiden af Algade 4*. Til Gengæld har Roskilde i *Thuras Barokpalæ* fra 1733 umiddelbart Øst for Domkirken et helt Arkitekturanlæg af stor Værdi. Hovedbygningen, selve Palæet, Sidelængerne, Porten i den svungne Formur — alt er saa roligt, ligevægtigt, tillige saa elegant i den rhythmiske Sammenkæden af Højt og Lavt, Krumbt og

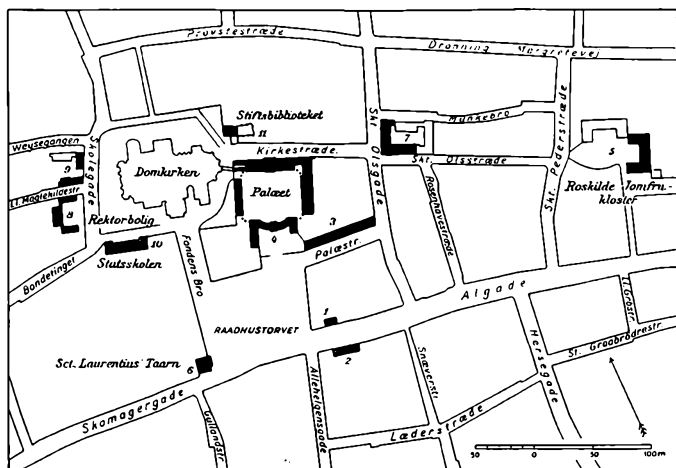

Rektorboligen ved Katedralskolen i Roskilde er bygget 1821 af P. Malling. Her er Klassicismen bragt paa ganske enkelt Form, kun Døren beskeden fremhævet. Huset er ligesom gjort højere ved Gesimsbaandet, der er løftet op under Førstesalens Vinduer.

Lige, at man erindres om selveste Christiansborg. Den gode gule Farve og de skønne gamle Træer gør deres til at give Stedet Stemning. Fra samme Tidsalder stammer *den gamle Husarstald* og det jævne Borgerhus, *Sct. Ols-gade 18*, et stort treetages Hus, der alene i Kraft af sine Dimensioner dominerer stærkt i Gaden.

Umiddelbart Vest for Domkirken har man en tiltalende lav Bebyggelse, den nødvendige Kontrast til Domkirkens Højde. Her ligger Kvisthuset, *Skolegade 9*, og ved Siden af det, paa den berømte gamle Kongsgaards Grund, *Rektorboligen*, typisk for et lille trefløjet Bygningsanlæg i nøgtern Klassicisme — den Stilretning, der i Roskilde afsluttes paa mere monumental Vis i *Statsskolens Forbygning* fra 1842, Syd for Domkirken.

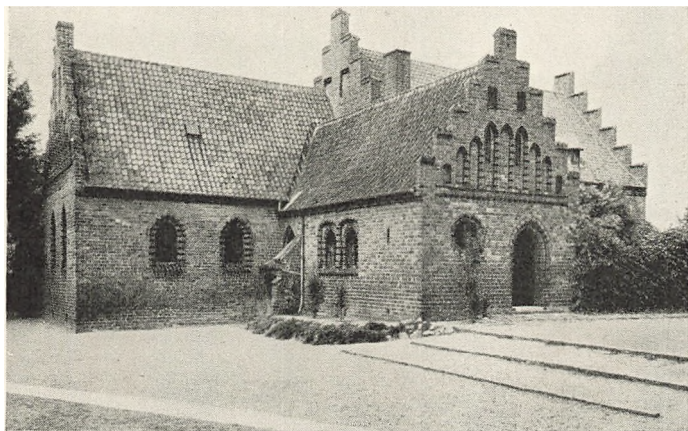
Saaledes er der da i denne berømte Kirkes nære Omgivelser samlet en Del af de Bygningsværker, der kan minde om, at Roskilde var — og stadig er — et Kulturcentrum.

Roskilde.

FREDNINGSLISTE FOR ROSKILDE

	Frednings- klasse	Afb. Side
1. Algade 3, Kælderen, Middelalder	B	
2. - 4, Bagsiden, Bindingsv., ca. 1600	B	
3. Den gl. Husarstald, Bindingsværk, 18. Aarh.	B	
4. Palæet, opf. 1733 (L. Thura)	A	82, 86
5. Roskilde adelige Jomfrukloster, den gl. Fløj opf. ca. 1550, 1670	A	85
6. Sct. Laurentii Taarn, opf. ca. 1450	A	81
7. Sct. Olgade 18, opf. 1760erne	B	
8. Skolegade 3, Rektorbolig, opf. 1821 (P. Malling)	B	83
9. Skolegade 9, 18. Aarh.	B	
10. Statsskolen, Forbygningen opf. 1842 af J. Hansen Koch	B	
11. Stiftsbiblioteket, Middelalder	A	85

Vestlængen paa Stiftsbiblioteksbygningen i Roskilde siges at være en Rest af den gamle Bispegaard og er opført i det 15. Aarh. Den øvrige Bygning er tilbygget i samme Stil efter Tegning af Arkitekt Meldahl 1858.

Det Adelige Jomfrukloster i Roskilde er en trefløjet Bygning opført af røde Munkesten ca. 1550. Ældst er antagelig Hovedfløjen, stærkt ombygget, men endnu med Mindelser om 16. Aarhundredes djærve Byggemaade.

Den udvendige Pragtportal paa Portfløjen af Palæet i Roskilde, et smukt barokt Arbejde med ioniske Pilastre, der bærer en tung, reliefprydet Fronton. Typisk for Barokkens Forkærlighed for mægtig Kraftudfoldelse mellem glatte, neutrale Sideflader.

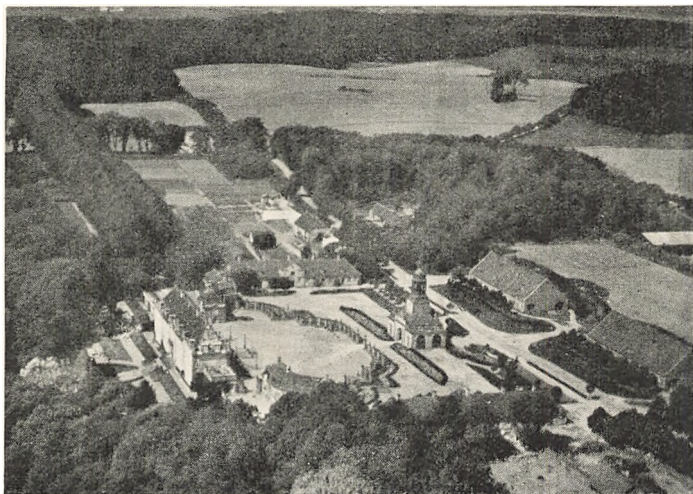
Friboes Hvile i Lyngby, et typisk Rococolandsted, opført ca. 1755. Den pyntelige Havefacade er smykket med Stukkaturer over Dør og Vinduer samt i Fronton'en. Bygningerne bagved er senere ændrede.

KØBENHAVNS AMTS LANDDISTRIKTER

AMTET omfatter de sydligste Dele af Nordsjælland og Horns Herred, men strækker sig forøvrigt Syd og Vest paa ind i Midtsjælland, hvor det begrænses af Præstø og Holbæk Amter.

Ser man nærmere paa de talrige, ialt 45 fredede Bygninger, fordeler disse sig paa ret mærkelig Maade efter deres Art. Ikke mindre end 39 — altsaa henvend Halvdelen — ligger i det helt bymæssigt bebyggede *Dragør*, hvis særprægede, saa mærkelig ensartede Bebyggelse man har villet beskytte, særlig visse Gader (se Side 65—71).

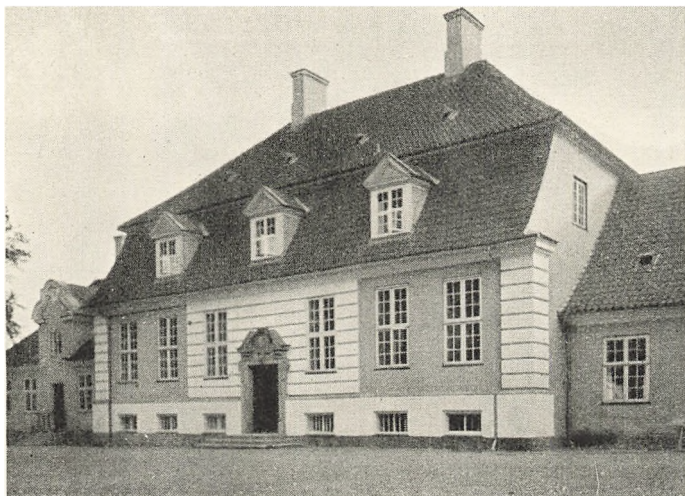
Herregaardene trivedes slet i Hovedstadens Nærhed. De 7, der findes, ligger alle i Amtets Udkanter. Konge-

Ledreborg set fra Luften. Læg Mærke til den stramme, symmetriske Komposition om Længdeaksen og til Alléen i Tværaksen (den fortsætter paa den anden Side i den berømte lange Allé). Elegant virker Slotsgaarden — „Cour d'honneur's — kurverede og „knækkede“ Konturer.

huset har i Tidens Løb lagt Beslag paa en Del Bygninger, dels selv opført dem, som Christian IV.s Ibstrup, det senere Jægersborg, hvis Hovedbygning dog forlængst er sunket i Grus, Frydenlund (senere i Privateje), Charlottenlund og Eremitagen — dels erhvervet dem, som Sorgenfri og Bernstorff — begge oprindelig private Lystgaarde. Som det er at vente, er der i Københavns Nærhed talrige Bygninger af denne Art — ialt 18 foruden de to alt nævnte. Endelig er der 4 Bygninger knyttede til det 18. Aarh.s Industrianlæg. Resten er en Præstegaard, en Kro, en Hospitalsbygning og et adeligt Jomfrukloster (Roskildes).

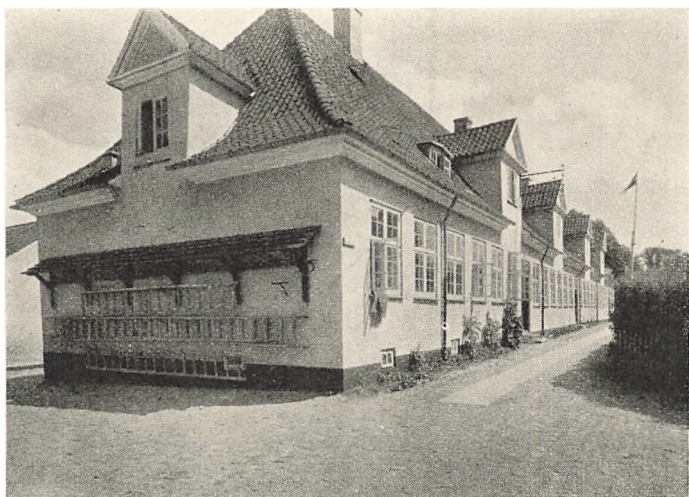
Middelalderen er kun repræsenteret i den ene af Herregaarden *Aastrups* Fløje, en sengotisk Bygning, med Mindelser om den middelalderlige »Borg«. Den gotiske Renaissance møder os i den anden Fløj, der mere har Ka-

Lindholm er opført 1730 i en ret stram Barokstil, virkningsfuld med sit høje, kraftigt behandlede Midt- og Hovedparti mellem lavere, enkle Sidepartier.

rakter af Tidens »Herresæder«, og i *Roskilde Jomfrukloster*, men i meget enkel Form. Det er saa afgjort i dette Amt den senere Barok — og navnlig Klassicismen, — der saa helt giver Tonen an; i Barokkens beskednere, men altid værdige Form i det senere udvidede *Charlottenlund Slot* og i *Herregaarden Lindholm*, af enkel »Palæ«-Karakter — men i den store Stil, isprængt munter Rocco, i Amtets Hovedmonument *Ledreborg*, fra 18. Aarh.s Midte. *Ledreborg* er et elegant og vidtstrakt Anlæg omfattende, foruden Hovedbygningen med Brugsbygninger, ogsaa Ladegaard og den oprindelig saa prægtige Terrassehave — alt aksefast sammenarbejdet og af storartet Helhedsvirkning, holdt i en sorgløs, livsglad Tone! *Ledreborg* repræsenterer i det store Format Landpalæet, men har mere Karakter af Lystslot end af Herregaard. Ikke for intet har Tidens store Arkitekter — J. C. Krieger, N. Eigtved og L. Thura — arbejdet med Opgaven. Karak-

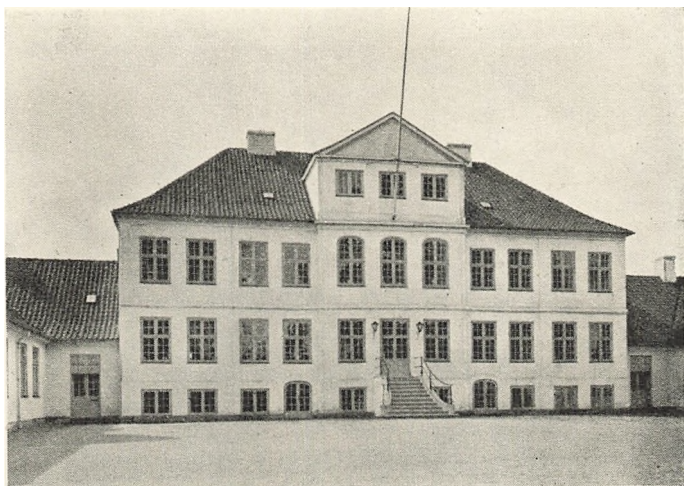

Fra Jægersborg Kaserne, opført 1734—39 efter Tegning af Laurits Thura. Læg Mærke til de karakteristiske høje Kviste af samme Type som paa Sidefløjene i det af Arkitekten 1733 opførte Roskilde Palæ. Ogsaa her liver Kvistene op i de lange Tagflader. Det er Helhedspræget, der gør det samlede Anlæg saa smukt.

teristisk er Bestræbelsen for at forlænge Akserne ud i Omegnen med Alléer og derved binde hele Egnen fast til Anlægget. Mindre i Formatet, men et ualmindeligt helstøbt Værk er Eigtveds *Frederiksdal*, det elegante Landpalæ og et fint Eksempel paa den mindre Barokherregaard. Et andet Eksempel har man i Thuras mere enkelt holdte *Gl. Holtegaard*. Som Jagtslot, helt isoleret, knejser Thuras *Eremitage* højt paa sin Slette, med alle Barokkens livlige Virkemidler, hobet op om denne i og for sig ret lille Bygning.

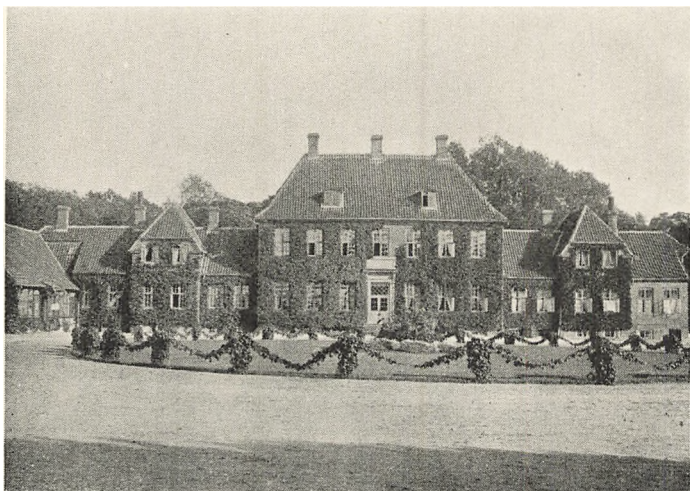
Noget helt for sig — egentlig et helt lille Byanlæg — er Thuras Jægergaard, nu *Jægersborg* gamle Kaserne — et glimrende Bevis for Betydningen af i en saadan samlet Bebyggelse at holde Bygningerne i samme Størrelsesforhold, hvorved den tilsigtede Helhed opnaas.

Schæffergaarden i Jægersborg er et stort og prægtigt Rococohus, opført 1747. Sidefløjene er yngre. Det tre-fags Midtparti, der skyder op i en Kvist, betones i Beletagen af Stikbuevinduer og markerer den store Sal. Markant rytmisk Kontrastvirkning af højt og lavt, lige og brudt.

Af Tidens og Stilens Lystgaarde skal nævnes *Jægersborghus* (Schæffergaarden), en ret stort anlagt Bygning, samt *Carlsminde* og *Christiansholm*, begge efter Formaalet holdt i intimere Stil, ligesom »Friboes Hvile« (*Lyngby Hovedgade 2*). Paa Overgangen til den følgende Stilperiode staar *Vintappergaarden* ved Lyngbyvejen og det nette lille *Kulhus*. Af Bygninger, knyttede til Fabriksanlæg, er *Kastrupgaard* paa Amager et ganske kraftigt, energisk behandlet Værk — noget for sig selv; *Raavads Inspektørbolig* fra ca. 1770 er en i al sin Enkelhed velproportioneret hyggelig Bolig. Vel fra 18. Aarh.s senere Del stammer *Lindencro Kro*, hvis venlige Bindingsværksbygning giver et helt stemningsfuldt Tidsbillede.

Da Smagen ændredes i klassicistisk Retning blev denne Ændrings Ophavsmand, N. H. Jardin's *Bernstorff* fra 1759 noget af en Programbygning. Skønt dengang Hovedbygning til en Herregaard fik den mere Lystlottets

Gl. Køgegaard udenfor Køge er opført 1791. Hovedbygningen flankeredes oprindelig af Bindingsværksfløje, som i 1854 erstattedes af de nuværende af Grundmur. En typisk rytmisk Komposition, med kraftigt dominerende Midtparti.

Karakter. Det sobre, hvide Hus med den begyndende Klassicismes mere skarpt formede Enkeltheder efterligner franske Landpalæer. Stilen vandt hurtigt Fodfæste og Amtet rummer en lang Række ofte fortræffelige Bygningsværker, større og mindre, fra denne Smagsperiode, der strækker sig helt til Midten af 19. Aarh. Af Herregaarde først og fremmest *Svenstrup* og *Edelgave*, begge klare, renlige flerfløjede Anlæg. Ogsaa *Gl. Køgegaard* tæller med i denne Særgruppe. Alle er prunkløse, uden større Udsmykning, men fælles for dem alle er de gode, sobre Forhold i deres Arkitektur.

Det er disse Egenskaber, der ogsaa præger de mange Landsteder og Lystgaarde. De bedste og fleste stammer fra den store Handelsperiode i Aartierne før og efter Aar 1800. Da fik ogsaa *Sorgenfri*, nu i Kongehusets Eje, i alt væsentlig sin nuværende Form og Skikkelse. En lille

Hellerupgaard er opført 1802 for Konferentsraad Erichsen (Erichsens Palæ i København) af Arkitekten J. J. Ramée, som et Par Aar senere opførte Øregaard i samme renlige, plastiske Stil. Den halvrunde Udbygning imod Haven er senere tilbygget.

Gruppe Landsteder — *Hellerupgaard*, *Øregaard* og *Sophienholm* skyldes den franskfødte Arkitekt J. J. Ramée og er opført i hans knappe, klare Stil. Af større Format og palæagtig Karakter er A. Kirkerups »*Næsseslottet*«. Andre af disse Aartiers bemærkelsesværdige Bygninger er *Frydenlund*, *Christianelyst*, *Palæet i Lyngby* (*Hovedgaden 37*) og Landstedet *Nygaard* i samme Gade 57. Særlig lægger man Mærke til C. F. Hansens *Søholm* ved Lunde-hussøen. Helt for sig selv er N. Abildgaards »*Spurve-skjul*« ved Frederiksdal — straatækt, i en yndefuld baade naiv og raffineret Stil. Beslægtet med denne, men mere fornem, fransk af Holdning, er *Skovgaard* ved Ordrup.

Knyttet til et Industrianlæg er *Ørholm Hovedbygning* en fornem Patricierbolig i skønne Omgivelser.

Fra Periodens senere Aar giver *Sæby Præstegaard* et godt Indtryk af Datidens jævnere Byggemaade paa Lan-

Sæby Præstegaard bygget 1826 af Bindingsværk — et godt Eksempel paa en sjællandsk Præstegaard fra de danske Præstegaardes store kulturbærende Tid.

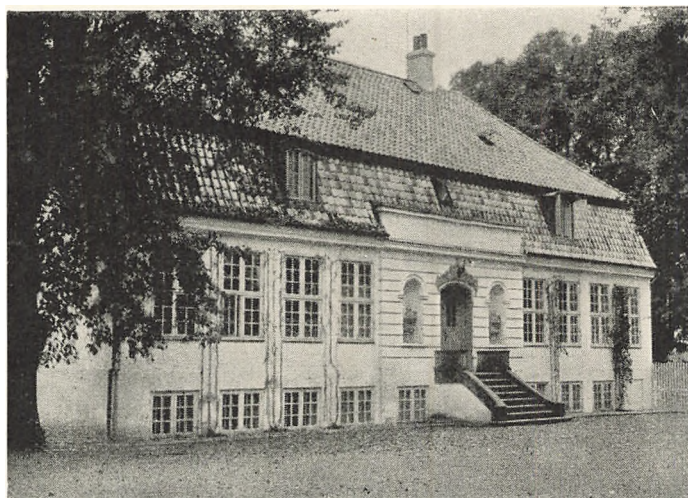
det, men ogsaa af det høje kulturelle Stade, Landsbyhaandværket dengang kunde indtage. Og endelig fra Periodens allersidste Aar ca. 1850 M. G. Bindsbølls paldsagtige Kurhus i *St. Hans Hospitalet*, Vidnesbyrd om en fremragende Arkitekts Stræben efter at bryde nye Banner, da Klassicismen, her som hele Europa over, ikke mere formentes at kunne klare de Byggeopgaver, en ny Tid stillede.

Christiansholm ved Klampenborg opført 1746–67 for Storkøbmanden Just Fabritius. Et fornemt Rococohus i en Etage med Mansart og gennemgaende trefags Kvist.

FREDNINGSLISTE FOR LANDDISTRIKTET I KØBENHAVNS AMT

	Frednings- klasse	Afb. Side
Aastrup, opf. 1589, 1613 og 1856, Kort B 2..	B	
Aldershvile, opf. ca. 1780 (J. Guione) nu Ruin, Kort C 2	B	
Bernstorff, opf. 1759 ff. (N. Jardin), Kort C 2	A	
Brede Hovedbygning, opf. 1795 (J. Lillie) Kort C 2	B	100
Carlsminde, opf. ca. 1750, Kort C 1	B	96
Charlottenlund, opf. 1730—33 (J. C. Krieger) Kort C 2	A	
Christianelyst, opf. ca. 1800, Kort C 2	B	
Christiansholm, opf. ca. 1746—67, Kort C 2	B	95

Carlsminde i Søllerød er et smukt Rococolandsted, opført ca. 1750 i fransk paavirket Stil, inimit indbydende af Karakter. Indgangspartiet med de 2 Nicher er smykket med Stukkaturer.

Edelgave, opf. 1782—91 (A. Kirkerup)			
Kort C 2	.....	B	
Eremitagen, opf. 1734—36 (L. Thura)			
Kort C 2	.....	A	
Frederiksdal, opf. 1744 (N. Eigtved) og 1752			
—53 (J. G. Rosenberg) Kort C 2	....	A	17
Frydenlund, opf. 1793, mulig af Rawert,			
Kort C 1	.....	B	
Gl. Holtegaard, opf. 1756 (L. Thura) Kort C 1		A	
Gl. Køgegaard, opf. 1791, Kort C 2	.....	A	92
Hellerupgaard, opf. 1802 (J. J. Ramée)			
Kort C 2	.....	B	93
Jægersborg: Kaserne, opf. 1734—39, 1747			
(L. Thura) Kort C 2	.....	A	90
Ermelundsvej 101, opf. ca. 1830, Kort C 2		B	
Ermelundsvej 105, Schäffergaarden, opf.			
1747, Kort C 2	.....	A	91

Kastrupgaard i Kastrup paa Amager er opført 1749—54 af Hofbygmester J. Fortling og bestaar af to parallelle Fløje, en Portfløj med Portal og en bagved liggende Hovedfløj, hvis Facader er opdelt af Lisener, der gaar gennem begge Etager og giver Facaden dens usædvanlig kraftige lodrette Delinger.

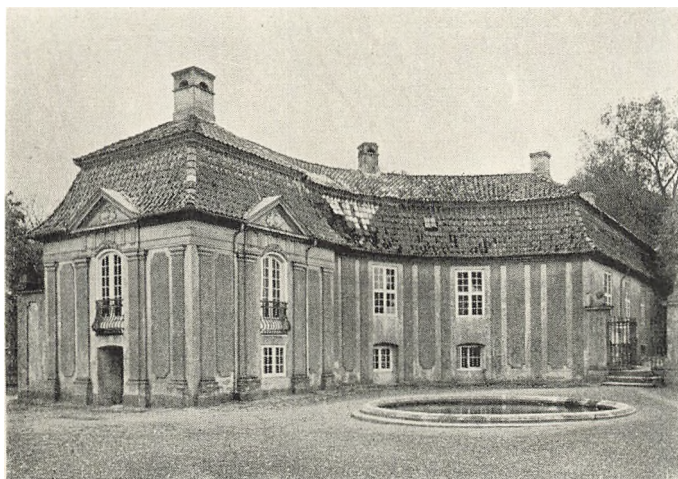
Ermelundsvej 106, opf. i 19. Aarh.,		
Kort C 2	B	
Jægersborg Alle 166, Hotellet, 1756 ff., 19.		
Aarh., Kort C 2	B	
Jægersborg Alle 170, Ibstrup, opf. 1867,		
Kort C 2	B	
Vældegaardsvej 70, Trianglen, opf. 1811 f.,		
Kort C 2	B	
Kastrupgaard, opf. 1749—54 (J. Fortling)		
Kort C 2	B	97
Kulhus, opf. 1769, Kort C 2	B	
Ledreborg, opf. 1741—48 (J. C. Krieger),		
Sidefløjene 1766 (L. Thura), Kort B 2	A	88
		98,99
Lindenberg Kro, opf. i 18. Aarh., Kort B 2..	B	
Lindholm, opf. 1730, Kort B 2	B	89

Ledreborg, et af de prægtigste Slotsanlæg i Danmark, er opført 1741—48 med en fritstaaende Portbygning fra ca. 1790. Hovedfløjen, af J. C. Krieger, er et smalt, toetages Hus med Midtfremspring (Risalit) og Enderisalitter, ialt 15 Fag. Slotsgaardens dekorative Udsmykning er udformet efter Thuras Tegning og ved et Gitterværk inddelt i den egentlige Slotsgaard (Cour d'honneur) og to ydre Slotsgaarde. Kun selve Virkeligheden kan dog give en Forestilling om dette Barokanlægs Rigdom paa rytmiske Virkninger og skønne, vekslende Perspektiver.

Lynby Hovedgade 2, »Friboes Hvile«, opf. 1755, Kort C 2	B	87
Lynby Hovedgade 37, Moyles Palæ, opf. 1806, Kort C 2	B	
Lynby Hovedgade 57, Nygaard, opf. 1818 f. Kort C 2	B	
Næsseslottet, Dronninggaard, opf. 1783 (A. Kirkerup), Kort C 1	B	
Ordrup, Jægersborg Alle 90, Kort C 1	B	
Raadvad Inspektørbolig, opf. ca. 1770, Kort C 1	B	
Skt. Hans Hospital, Kurhuset, opf. 1851 (M. G. Bindsbøll) Kort B 2	A	
Skovgaard i Ordrup, opf. ca. 1800, Kort C 2	B	

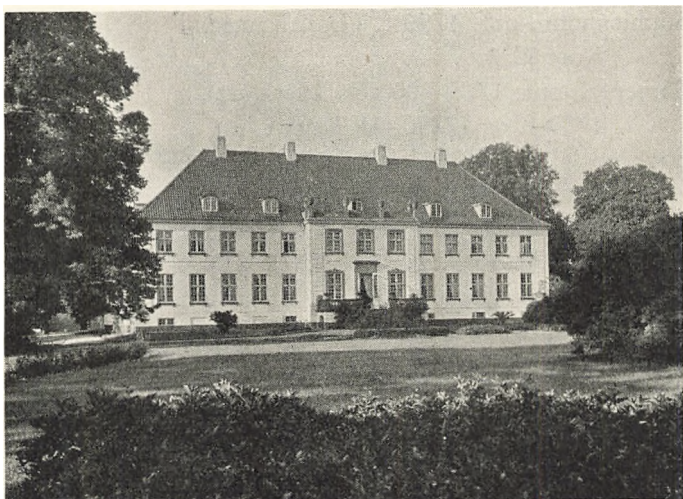

Ledreborg. Vestre fritliggende Sidefløj, Biblioteket, opført af Thura, en raffineret Barokbygning med blødt kurveret Facade og afsluttet med en Pavillon, hvis Midtvinduer har udsvungne Smedejernsbalkoner. Typisk for Tidens Forkærlighed for svungne Linier og Flader.

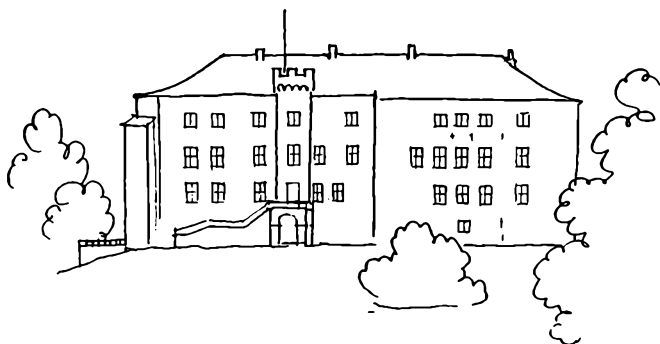
Sophienholm, opf. 1796 f. (J. J. Ramée)		
Kort C 2	B	
Sorgenfri, opf. 1705—06 (Fr. Dieussart),		
1759 f. og 1789—94, Kort C 2	A	
Spurveskjul, opf. 1805 efter N. Abildgaards		
Tegning, Kort C 1	B	
Svenstrup, opf. 1781—84 (J. C. Kiszling)		
Kort B 3	B	100
Sæby Præstegaard, opf. 1826, Kort B 2	B	94
Søholm, opf. 1802 (C. F. Hansen), Kort C 2	B	
Vintappergaarden, opf. 1770, Kort C 2	B	
Øregaard, opf. 1806 (J. J. Ramée), Kort C 2	B	
Ørholm Hovedbygning, opf. i 18. Aarh.,		
Kort C 1	B	

Brede Klædefabriks Hovedbygning og Direktørbolig er opført 1795 af Arkitekten Lillie i Klassicismens mest fordringsløse Manér, men ikke uden Værdighed.

Svenstrup, opført 1781 ff. af Tømremester J. Kiszling fra Kalundborg; en stor, prægtig Bygning i tidlig Klassicisme (Louvs seize Stil).

HOLBÆK AMT

Søndre Fløj af det gamle Sortebrødrekløster i Holbæk, nu Ligkapel. Har endnu i Gavlene Mindelser om sin sengotiske Tilblivelsestid. Skønt kun en lille Bygning har den Tidens og Stilens Rejsning over sig.

H O L B Æ K

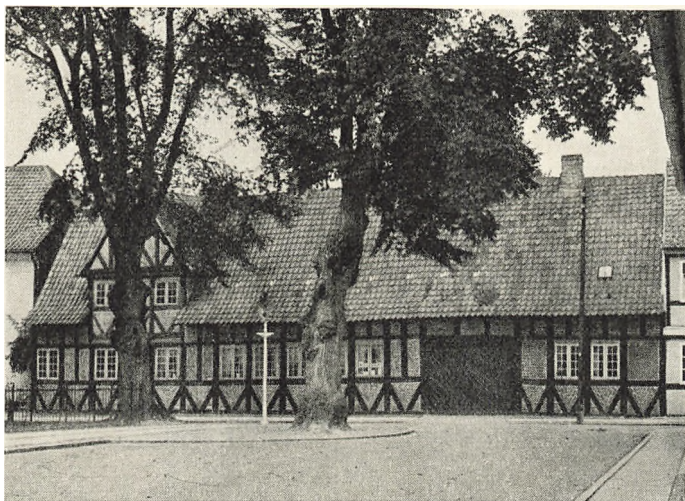
HAARDT har Tiden faret frem mod Holbæk og kun levnet faa Fortidsminder. Det gamle Holbæk Slot er ikke mere og Kirken, forhen Sortebrødrenes skønne Kirke, er erstattet af en Nybygning. Ejendommeligt er dog stadig Byens Gadenet, der endnu bærer Spor af, at den er opstaaet ved Sammensmeltning af to Bebyggelser, sammenknyttede ved den lange, brede Algade.

Kun 3 Bygninger er fredede, deraf de 2 i Klasse A. Den ene af disse er eneste Rest af Klostret, *Klosterstræde 5*; i sin djærve, sengotiske Dragt giver den en Forestilling

Gavl af den gamle Købmandsgaard i Holbæk Museum. Gaarden er opført af Bindingsværk i 1660 og rummer flere interessante Interiører, bl. a. den gamle „Krambod“, Butikken.

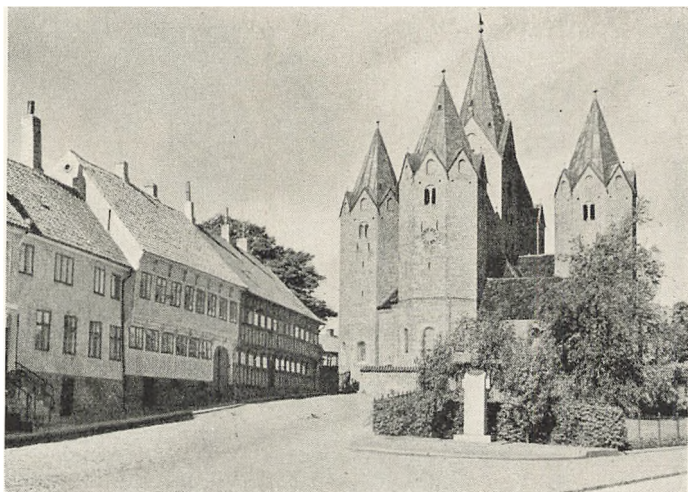
om det oprindelig firlængede Klosteranlæg i dets Velmagt. Den anden A-Bygning, kort derfra, *Klostergade 16*, er et langt, lavt Bindingsværkshus med Kvist, nu Museum, med den tætved liggende, fra Algade 1 flyttede, meget karakteristiske Bindingsværksbygning i to Stokværk med interessante Udskæringer. Begge er fra Bindingsværkets store Tid inden Forfaldet i Midten af 17. Aarh. Af de nette regelrette 18. Aarh.s Huse er *Smedelundsgade 32*, »Elefanten«, bemærkelsesværdig, i beskedneste Palæmanér med det fremspringende Midtparti kronet af en Trekantgavl — en net og tiltalende Hustyper.

Holbæk Museums Gaard set fra Gaden. En karakteristisk Repræsentant for den sjællandske Bindingsværksgaard paa Chr. IV.s Tid.

FREDNINGSLISTE FOR HOLBÆK

	Frednings- klasse	Afb. Side
1. Klosterstræde 5, Klosteret, Gotik	A	103
2. Klosterstræde 16, Museets forsk. Bygninger, 17. Aarh.	A	} 104 105
3. Smedelundsgade 32, »Elephanten«, 18. Aarh.	A	

Adelgades Sydside set op imod Kirken, der ligger saa smukt, afsluttende Trekanttorvet og flankeret af Rækken af gamle, maleriske Huse.

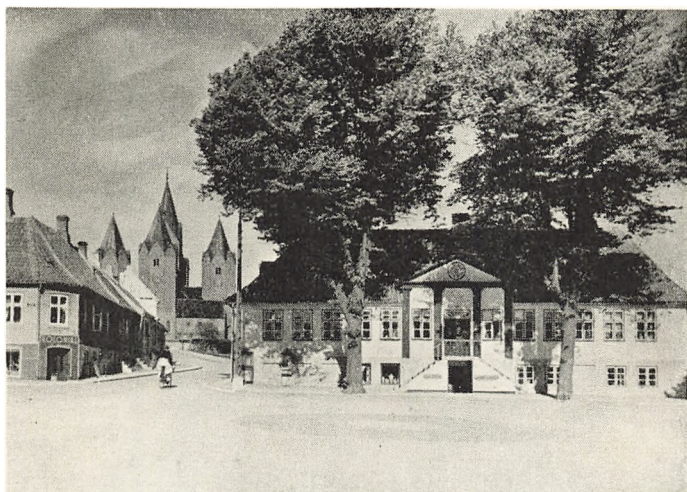
KALUNDBORG

BYEN er tydelig opdelt i en *Nedreby* langs Kordilgade, en Bebyggelse, der naar meget langt tilbage i Tiden, og den vestligt paa en langstrakt Bakke liggende *Øvreby*, anlagt i Valdemar den Stores Tid. Bymæssigt set er Øvrebyen langt den interessanteste, planlagt som Fæstningsby, med Hovedgaden, Adelgade, forbindende en Vest- og Østborg, der nu, saavel som Byens Fæstningsmure, kun kendes fra Udgravninger. Men fra Anlæggelsestiden knejser endnu den femtaarnede Kirke.

Af de 19 fredede Bygninger, hvoraf det relativt store Antal, 10, er i A-Klassen, ligger de 10 i Øvrebyen og af dem er atter de 6 A-Bygninger, adskillige middelalderlige.

Der er en egen Stemning over den stilfærdige Øvreby

Den saakaldte Gyths Gaard paa Torvet i Kalundborg er bygget i klassicistisk Stil 1825, typisk for det velhavende Borgerhus i en mindre By.

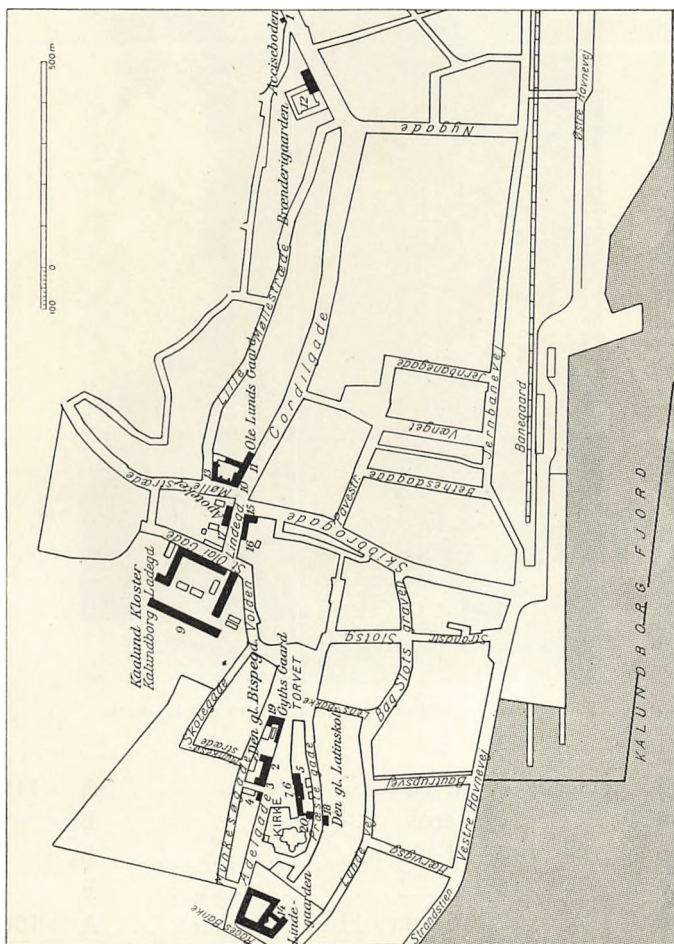
med dens dominerende Kirke, hvortil den tresidede Plads fra Torvet fører op. Lige for har man den lille hyggelige »Gyths Gaard«, *Torvet 12*. Til højre i *Adelgade 8 og 9* to Middelalderhuse, Nr. 8, Det gamle Raadhus, et meget enkelt holdt Gavlhus med glat Facade; Nr. 9 »Den gamle Bispegaard« har derimod et helt muntret Ydre, tildels med ejendommelige Prydelser i Mursten i øverste Stokværk. Til Venstre randes Torvet af en Række udmærkede Huse, tildels i Bindingsværk — *Adelgade 10, 13, 15, 17, 19*, de sidstnævnte fra Bindingsværkets Stortid, med knægtbyggede Facader.

Bagved i *Præstegade* ligger Danmarks maaske ældste Borgerhus, et kort, stejlt Hus i to Stokværk i ren gotisk Stil. Allerbagest bag Kirke og Kirkegaard breder *Lindegaardens* Længer sig, med Præg af 300 Aars Byggeskik, nu Museum. For Udsigten mod Kirken Vest fra er de lavt holdte Længer af største Betydning for Kirkens Monumentalvirkning.

Den saakaldte „gamle Latinske“ i Præstegade i Kalundborg er et middelalderligt Stenhus, højt og kort med Blændingsgavle og spidsbuede Vinduer; det har Gotikens stejle Rejsning. Maaske Danmarks ældste Borgerhus.

Mellem Øvre- og Nedrebyen breder *Kaalund Kloster* sig med sin mægtige Hovedbygning fra ca. 1750 i storladne Barok, en Byggemaade, der i Nedrebyen har frembragt gode Ting, først og fremmest i forfinet, rococoagtig Form: Apoteket, *Lindegade 4*, der til Genboer i *Nr. 1* og *3* har to lange, knægtbyggede Bindingsværkshuse, ogsaa de af høj Kvalitet. Dernæst *Kordilgade 83*, »Brænderigaarden«. I 18. Aarh.s sikre, faste Stil er ogsaa de noget mere beskedne Huse i samme Gade, *Nr. 1* og *3*, og den nydelige lille *Accisebod* ved Indkørslen til Byen vestfra.

Kalundborg.

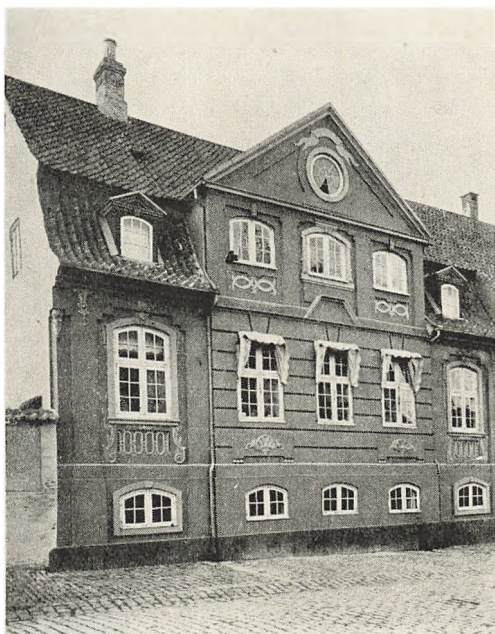
FREDNINGSLISTE FOR KALUNDBORG

	Frednings- klasse	Afb. Side
1. Acciseboden, opført i 18. Aarh.	B	110
2. Adelgade 9, gl. Bispegaard, Gotik	A	112

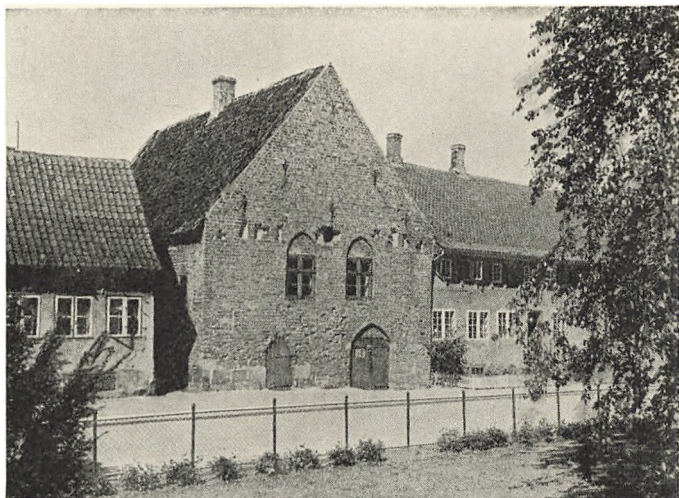
Acciseboden i Kalundborg stammer fra det 18. Aarh.

3.	Adelgade 8, gl. Raadhus, Gotik.....	A	112
4.	- 10, Barok	B	
5.	- 13, 17. Aarh.	B	
6.	- 15	B	
7.	- 17, »Schou's Hus«, 17. Aarh. ..	A	106
8.	- 19, 17. Aarh.	A	} 106 112
9.	Kaalund Kloster, opf. 1752 (J. C. Conradi)	A	
10.	Kordilgade 1, 18. Aarh.	B	
11.	- 3, »Ole Lunds Gaard«, 18. Aarh.	B	
12.	Kordilgade 83, »Brænderigaarden«, Barok, ombygget 1793	B	

Apoteket i Lindegade 4 i Kalundborg er et pynteligt Rococohus, opført 1763 muligvis af en lokal Muremester, Ph. Hartmann.

13. Ll. Møllestræde 2, 18. Aarh.	B	
14. Lindegården, 1650, ca. 1765, (Ph. Hartmann) 1787—91	A	
15. Lindegade 1, opført 1681 af Bindingsværk	A	
16. - 3, 1681?	A	
17. - 4, Apoteket, ca. 1763 (Ph. Hartmann)	A	111
18. Præstegade, middelalderligt Stenhus, »Den gamle Latinskole«, Gotik.....	A	108
19. Torvet 12, »Gyths Gaard«, ca. 1825	B	107

Adelgade 8 og 9, „Det gamle Raadhus“ og „den gamle Bispegaard“, er Resten af et middelalderligt Anlæg, der tilsammen udgjorde een Ejendom, de katolske Bispers Gaard.

Adelgade 19 i Kalundborg, et smukt Eksempel paa Købstadsbindingsværk fra Renaissanceen med knægtbyggede Facader, prydet med Mønstermurværk i Tavlene.

Dragsholm set fra Gaarden. De to Fløje bærer Aarstallene 1640 og 1697 i Jernankre paa Murene. Den ældste Del af Slottet stammer fra ca. 1250 og er en Rest af Roskildebispernes romanske Stenhus. Alle Fløje er, særlig set fra Slotsgaarden, iklædt Barokkens regelrette, ordensbetonede Dragt.

HOLBÆK AMTS LANDDISTRIKTER

AMTET omfatter Nordvestsjælland, med dets ofte saa storslaaede Natur, der undertiden kan minde om Jylland, som det ogsaa geografisk rækker sig over imod.

Ikke mindre end 12 af de 18 fredede Bygninger er gamle Herregaarde. Af disse er Halvdelen fredet i Klasse A; dertil kommer Hovedbygningerne paa 3 større Landbrugsejendomme. Tilbage bliver kun 3 Bygninger af andre Arter — en Præstegaard, et Tinghus og en Lodsbygning.

Over 600 Aar — fra Midten af 13. til Midten af 19. Aarh. spænder Amtets fredede Bygninger. Ganske vist — det ældste Bygningsværk, en Del af den gamle Bispeborg

Vedbygaard i Ruds Vedby er en trefløjet Bygning, opført i forskellige Perioder; 1540 stod den færdig. I nyere Tid er den blevet underkastet en gennemgribende Restaurering. Anlægget er omgivet af en Voldgrav. Midtfløjen i sin nuværende Skikkelse er fra senere Tider, — og dog virker denne Slægten Ruds gamle Gaard stærkt som „Borgen“ fra Unionstidens sidste Dage.

Dragsholm med Sporene af skønne, om Roskilde Domkirke mindende tredelte Vinduesgrupper, er nu indkapslet i et paa sin Vis storartet Barokanlæg. Fra den senere Tid af Middelalderen, 15. Aarh., har Amtet i de to Fløje af *Vedbygaard* endnu typisk sengotiske Herregaardshuse bevaret, med øverste Halvstokværk beregnet til at der herfra, fra Skytteloftet som det kaldtes, kunde ydes et kraftigt Forsvar. Den oprindelige, de to Huse forbindende, Midtfløj og en Spærrmur ud for den frie Side er ikke mere. Vedbygaard har været en anselig senmiddelalderlig »Borg«, i Anlægsform beslægtet med Spøttrup.

Ligesaa veltalende som Repræsentant for den følgende Smagsperiodes, den gotiske Rennaisances Herregaarde, er *Kongsdal* fra Aarene ved 1600 — et regelret trefløjet Anlæg, ret stærkt præget af den nye Stils Motiver og

Hovedbygningen paa Vognserup er opført 1559—75 og består af een lang Længe i to Stokværk og med hvælvet Portgennemkørsel, en prunklig Renaissancegaard fra Adelsens store Tid.

saare fredeligt, idet kun Trappetaarnet med sin Vindeltrappe forsigtigt er lagt udenfor Huset, mindende om tidligere, mere urolige Tider. Kongsdal er det typiske »Herresæde«. Mere jævnt, næsten borgerligt af Væsen, er det noget ældre *Vognserup*. Torbenfeldt paabegyndtes i 1570'erne, og er efterhaanden blevet et helt storslaet Bygningsværk med 3 hvide taarnrige Fløje, pragtfuldt beliggende paa en Ø i Søen.

Som Amtets mest straalende Herresæde i fredelig gotisk Renaissance var dog *Løvenborg* tænkt i 1630'erne, tydeligt planlagt med Frederiksborg som Forbillede, og dette vil atter sige af fransk Slotstype, trefløjet med lav Portfløj. Desværre blev dette festlige Anlæg aldrig fuldført, og dog har denne Herregaard helt slotsagtig Karakter. Borggaard og Ladegaard knyttedes af den stærke murede Bro aksefast til hinanden efter Renaissancens Krav.

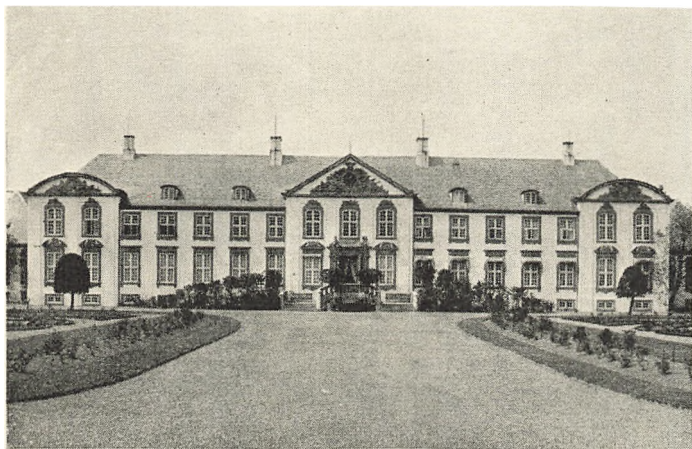
Andre Arkitekturidealer gjorde sig efterhaanden gæl-

Løvenborg er opført 1630 i tre Fløje med svære, ottekantede Hjørnetaarne paa en Holm i en lille Sø. En gammel Stenbro fører derover og Adgangen til Borggaarden sker gennem en portalsmykket Port. Med de usædvanlig brede Grave, hvori de røde Borgmure spejler sig, virker dette livligt komponerede Anlæg dobbelt smukt.

dende ogsaa i dette Amt — først Barokkens endnu strengere Krav til Aksefasthed og velafvejede Helhedsanlæg. Hvor afgørende disse Krav til Ligevægt og Regularitet kunde omskabe et ældre, borgagtigt Bygningsværk viser *Dragsholms* Ombygning ca. 1700 til en palæagtig Herregaard.

I *Lerchenborg* fra Midten af 18. Aarh. kommer Barokkens formdannende Ævne usædvanlig veltalende til Orde. Dette fremragende Bygningsværk er allerede tydeligt paavirket af Barokkens sidste Udtryksform, Rococoen. *Lerchenborg* er et af Tidens mest sammensatte og bedst gennemførte store Herregaardsanlæg — et »Palæ« i den store Stil; egentlig nærmer *Lerchenborg* sig Begrebet: Slot; dets mange Fløje samlede om Symmetriaksen omslutter hele 3 Pladser — den egentlige Slotsgaard, Staldgaard med Ridebane og Ladegaarden. Den stort an-

Lerchenborg paa Asnæs er opført 1743—45. Billedet viser Havefacaden, som er opdelt efter et Skema i Lighed med Ledreborgs. Frontoner og Vinduesrammer er rigt skulpteret.

lagte Have, der har bevaret meget af sin oprindelige elegante franske Stil, slutter sig aksefast til Bygningsanlægget og gaar sammen med dette op i en højere, harmonisk Enhed. Lerchenborg er ordensbestemt Skønhed i Renkultur.

I jævner Manér, men ogsaa saare stilfulde af Væsen, er de samtidige mindre Herregaarde af Palækarakter, Ludv. Holbergs *Tersløsegaard* og navnlig *Sæbygaard*, medens samtidige Byggearbejder paa *Hagestedgaard* omskabte denne lille Renaissancegaard i Retning af det palæagtige.

Det er ikke uden Interesse at sammenligne disse Herregaardspalæer med en Landsbypræsts Bolig. *Præstegaarden i Hjembæk* fra samme Tidsalder er i Bindingsværk, med alle denne Byggemaades nedarvede tilforladelige Egenskaber, trofast rejst Fag for Fag, som den er — saa godt som muligt tilpasset den fornemme Baroks Ordenskrav, og hvidkalket for at give ensartet stofflig Karakter.

I Fordringerne til streng Regularitet efter Akser skete der ikke nogen Ændring, da Klassicismen i Slutningen af

Eriksholm er bygget 1788 i klassicistisk Stil. Et elegant, køligt Hus, hvis eneste Udsmykning i det ydre er Sandstensrammerne om Midtpartiets Vinduer og Dør.

18. Aarh. begyndte at præge Byggeriet. Kun Dekorationer og Ornamenter ændrer sig og antager korrekte klassiske Former. En overmaade smuk og tidlig Repræsentant for Stilens sobre Arkitekturopfattelse er *Eriksholm*. Baade den og de følgende Bygninger er stilfærdige, altid værdige Udtryk for en stilfuld Tidsalders stilfulde menneskelige Holdning. Det gælder Herregaarden *Kragerup*, Gaardene *Aagaard* og *Dorthealyst*, alle fra Aarhundredskiftet, og den et Slægtled yngre *Aggersvold*, hvortil slutter sig det samtidige *Tinghus i Høng*, bygget af ingen ringere end den berømte C. F. Hansen, Frue Kirkes Bygmester. Det jævne Byggeri er i denne Periode repræsenteret af *Lodsoldermandens Hus i Rørvig* fra 18. Aarh., atter et Vidnesbyrd om, hvor hyggeligt man kunde bo ogsaa under mere beskedne Forhold — heldigvis da!

Dorotheaslyst er opført 1799—1802 af Ph. de Lange. Sidefløjene er Bindingsværk — et saare net lille, regelret komponeret Arkitekturanlæg.

FREDNINGSLISTE FOR LANDDISTRIKTET I HOLBÆK AMT

	Frednings- klasse	Afb. Side
Aagaard, 18. Aarh., Kort 2 A	B	122
Aggersvold, 1833—35, Kort 2 A	B	
Dorotheaslyst, 1799—1802 (Ph. Lange), Kort 2 B	B	119
Dragsholm, ca. 1250, 1640 (L. v. Stenwinkel) 1697, Kort 2 A.....	A	113
Eriksholm, 1788, Kort 2 B	B	118
Hagedstedgaard, 1555, 1672, 1748, Kort 2 B..	B	
Hjembæk Præstegaard, ca. 1700, Kort 2 A ..	B	121
Høng Tinghus, 1838 (C. F. Hansen) Kort 2 A	B	120
Kongsdal, 1598, Kort 2 B	A	
Kragerupgaard, 1801—02, Kort 2 A	B	122

Løve Herreds Tinghus i Høng, opført i klassicistisk Stil af C. F. Hansen i 1838, et nøgternt, enkelt Hus med svagt fremspringende trefags Midtparti. Under Tagskægget en afsluttende Tandsnitsgesims. De øverste Vinduer fortæller om Arrester.

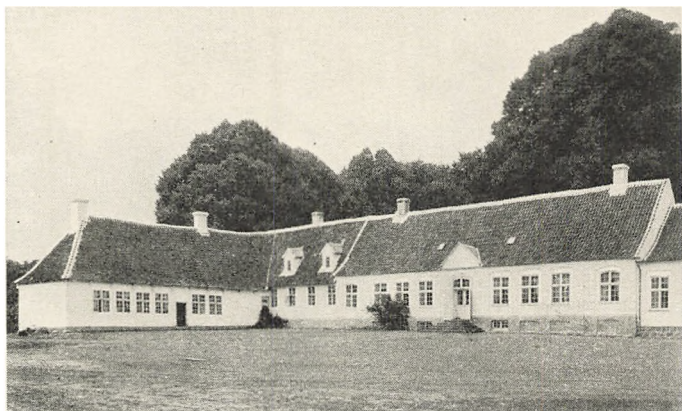
Lerchenborg, 1743—45 (J. C. Krieger, N. Eigtved m. fl.), Kort 2 A	A	} 16 117
Løvenborg, 1630erne, 18. Aarh., Kort 2 B..	A	
Rørvig, Lodsoldermandens Hus, 18. Aarh. Bindingsværk, Kort 1 B	B	
Sæbygaard, 1742, 1747, Kort 2 A	B	
Tersløsegaard, 1737, Bindingsværk, Kort 2 A	A	
Torbenfeldt, 1577, 1750—67, Kort 2 A	A	121
Vedbygaard, 15. Aarh., ca. 1540, 1760, Kort 2 A	A	114
Vognserup, ca. 1559—75, Kort 2 B	B	115

Torbenfeldt ligger ligesom Løvenborg paa en Holm i en Sø og bestaar af tre Fløje. Ældst er Sydfløjen med Rester af en sengotisk Bygning. Østfløjen med Porten er opført 1580 og ombygget 1750. Nordfløjen, oprindelig Bindingsværk, stammer fra 1767. Totalvirkningen af disse Fløje af forskellig Alder er overraskende ensartet, bl. a. takket være ensartede Gavle og Kalkningen.

Hjembæk Præstegaard er opført af Bindingsværk ca. 1700.

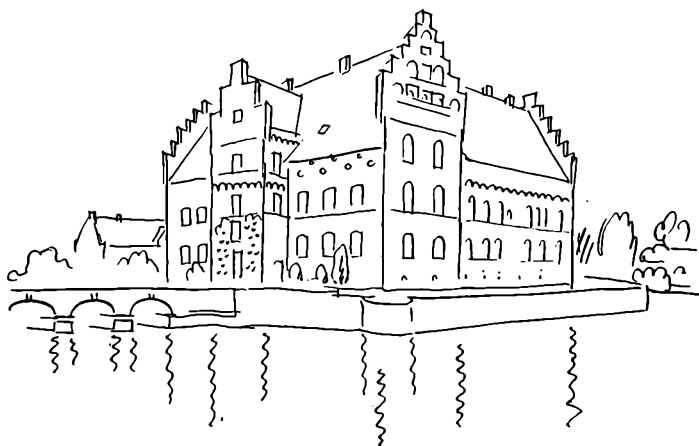

Aagaard i Løve Herred er opført i det 18. Aarh.s sidste Fjerdedel. Den smukke Hovedbygning's Facader er komponeret efter Rococoskemaet med Ørelisener og Stikbuer.

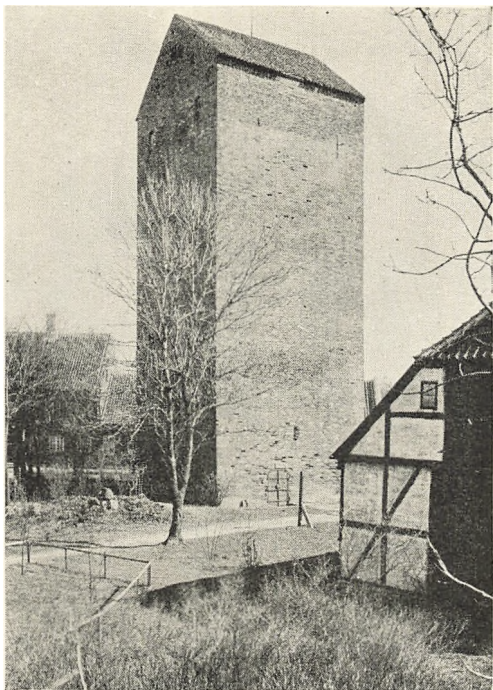

Kragerupgaards nuværende trefløjede Hovedbygning er opført 1801—02 i klassicistisk Stil med fugede Side- og Midtpartier. I Bygningen er benyttet Murværk fra den tidligere Hovedbygning.

SORØ AMT

Det middelalderlige Taarn i Korsør Fæstning, opført 1300—1400, en stor, massiv Donjon (Kærnetårnet i den ældre Middelalders Borge) i Slægt med Helsingborgs berømte „Kärnan“.

K O R S Ø R

DEN gamle *Færgestad* paa Næsset mellem Korsør Nor og Storebælt træder nu beskedent tilbage for den moderne Færgeby, men er kendelig i sit Torv og omliggende smalle, krogede Gader. Endnu har Byen en Del ældre Bygninger, hvoraf 3 er fredede — foruden hele det gamle Fæstningsterræn. Endnu er at se den fikse lille søjlebaarne Accisebod fra sidst i 18. Aarh. ved Indkørselen til Byen sydfra til Hovedgaden *Algade* som dennes Nr. 3, fredet i Klasse A. Her ligger ogsaa Nr. 31, en anelig

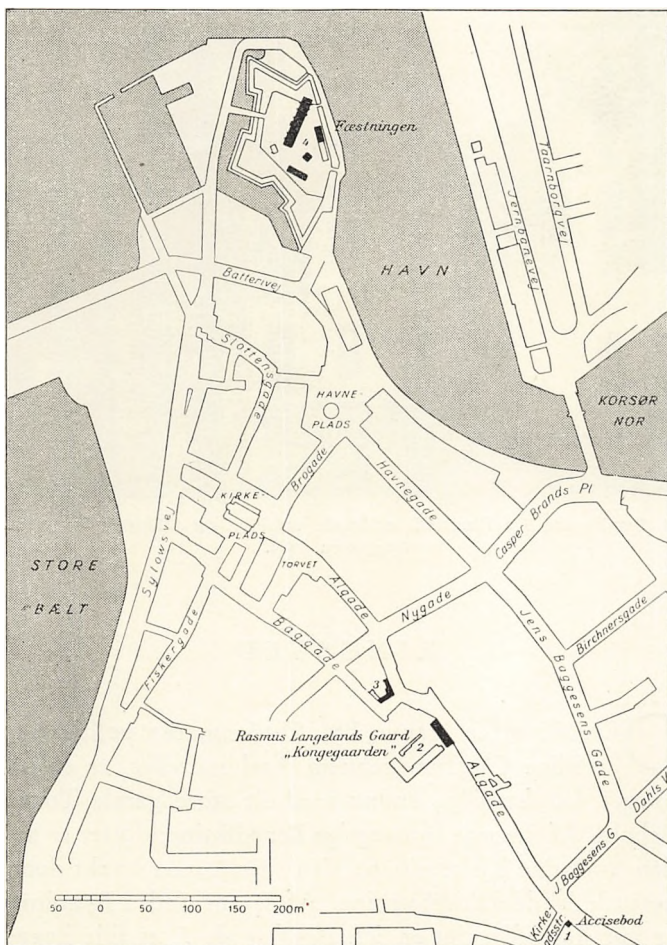

Acciseboden i Korsør er meget praktisk komponeret med Tempelfrontmotivet: fri Søjlestilling med 4 Søjler, der bærer Trekantgavlen.
Opført ca. 1785.

Borgergaard i fint behandlet Bindingsværk fra Slutningen af 17. Aarh. Mest bemærkelsesværdig er dog »Rasmus Langelands Gaard«, Nr. 25, ligeledes en A-Bygning, en statelig Købmandsgaard, der fylder godt, hvor den ligger, med højt Stuestokværk, Kvist og Mansardtag — helt palæagtigt at se til i sin fine Rococomanér.

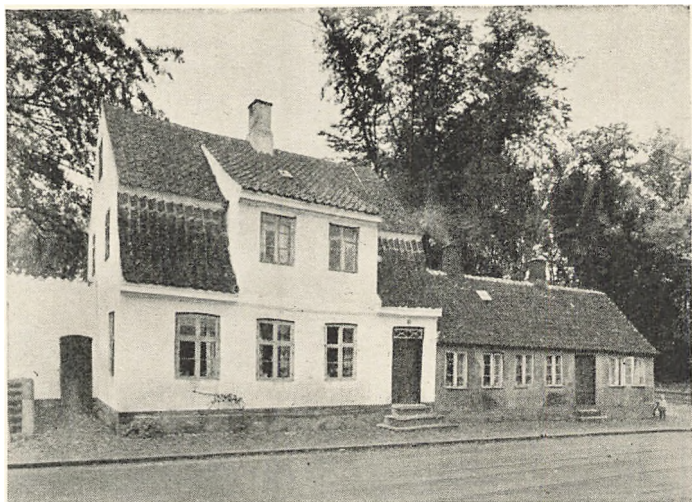
Fæstningen yderst paa Næsset, fredet i Klasse A, giver et typisk Eksempel paa det 17. Aarh.'s Fortifikations-system, med fremspringende, kantede Bastioner, lagt om den gamle Middelalderborg fra Valdemar Sejrs Tid, af hvilken nu kun det svære, tidligt forhøjede »Kærnetårn« er tilbage. Senere er Christian IV's høje og drøje Magasinbygning fra ca. 1600 kommet til; den nette og tilforladelige Kommandantbolig er fra ca. 1800.

Her er et gammelt Fæstningsomraade bevaret, saa helt af egen Stemning — og af megen kulturhistorisk Værdi.

FREDNINGSLISTE FOR KORSØR

	Frednings- klasse	Afb. Side
1. Algade 3, Acciseboden, opført 1785, 1839	A	126
2. - 25, »Rasmus Langelands Gaard«, 1761	A	
3. - 31, opført ca. 1680—1700	B	
4. Fæstningen, ca. 1300—1400, ca. 1600, ca. 1800	A	125

St. Bendtsgade 5 i Ringsted, et baade enfoldigt og raffineret Borgerhus, bygget ca. 1800.

RINGSTED

DENNE meget gamle By, Østdanmarks politiske og retslige Centrum gennem Aarhundreder, er en udpræget *Landevejsby*, endnu med sit store gamle Torv i Behold. Af det rige og mægtige Benediktinerkloster er kun den storladne Kirke tilbage; den eneste, men stærkt dominerende Middelalderbygning. Af Byens andre Bygninger er kun 1 fredet; det er *Sct. Bendtsgade 5*, et lille hyggeligt Kvisthus med knækket Tag — en ren Købstadsidyl fra ca. 1800.

FREDNINGSLISTE FOR RINGSTED

	Frednings- klasse	Afb. Side
St. Bendtsgade 5, opf. ca. 1800	B	128

Algade 2 i Skelskør, knægtbygget Renaissancegaard i Bindingsværk, opført ca. 1600.

SKELSKØR

BYENS Gadenet betegner den som en udpræget, dobbeltsidet *Broby*, holdt sammen af den gamle Hovedfærdselsvej, Algade. Af dens Bygninger fra ældre Tider er 3 fredet, deraf 1 i Klasse A.

Om Byens Storhedstid i Middelalderen vidner nu kun Kirken og dens gamle Tiendelade, senere Latinskole, nu *Hospital*, et lille kraftig sengotisk Murstenshus med takket Gavl og muntre Blændingsdekorationer. Hver paa sit Sted gør to Bindingsværksbygninger sig iøjnefaldende

Vestergade 42, Bindingsværkshus fra Slutningen af 17. Aarh.

gældende — *Algade 2* et Hus i to Stokværk med rigt behandlet knægtbygget Facade, som brugeligt var ca. 1600 i den gotiske Renaissances Dage. Karakteristisk for den efterfølgende Tids enklere Behandling af Bindingsværket er *Vestergade 42*.

Endn^{er} er Hovedstrøget — *Algade* — præget af sine meget enkle, men nette og hyggelige klassicistiske Borgerhuse.

FREDNINGSLISTE FOR SKELSKØR

	Frednings- klasse	Afb. Side
1. Algade 2, opf. ca. 1600	B	129
2. Hospitalet, gl. Latinskole, opf. ca. 1525 ..	A	11
3. Vestergade, Matr. Nr. 42, opf. ca. 1670..	B	130

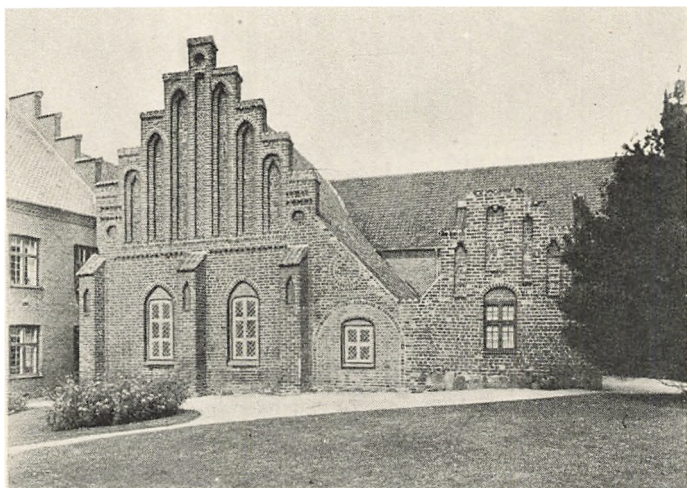
Kirkeladen, den gamle Latinscole i Slagelse, opført ca. 1490, i sin Tid benyttet som Latinscole. Det mægtige Tag og de høje Gavle giver dette lille sengotiske Hus en vis Storhed.

SLAGELSE

MOD Bakketoppen med den monumentale Sct. Mik-
kels Kirke løber Veje sammen fra alle Verdens-
hjørner; Slagelse er den typiske, selvgroede *Stjerneby*.
Ved Indkørselen til Byen ad Bjergbygade modtages man
af den lille nette Accisebod, fra sidst i 18. Aarh. Mange
jævne Smaaborgerhuse præger endnu de mere underord-
nede Gader. Af fredede Bygninger er der dog kun 4,
deraf 1 A-Bygning.

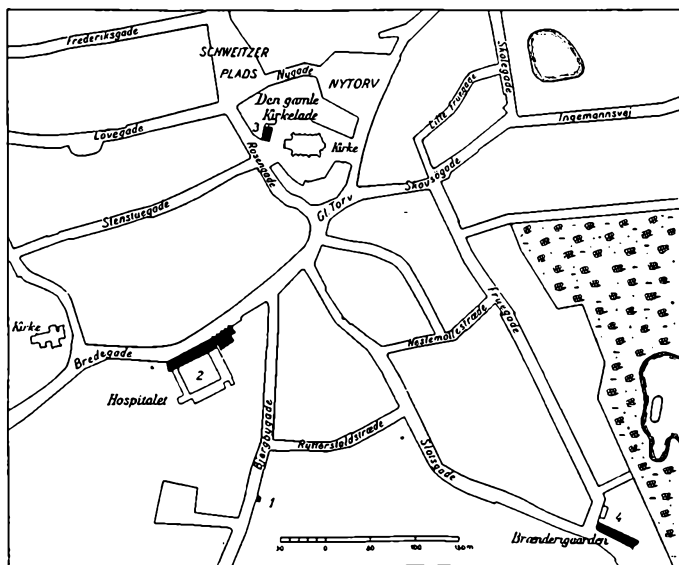
Foruden i de to Kirker møder Middelalderen os i et Par
sengotiske Bygninger. I *Rosengade*, ved Sct. Mikkel's Kir-
kes Fod, ligger et lille lavt Murstenshus med blændings-
prydede Gavle — i sin Tid Kirkens Tiendelade, senere
Latinscole. Og i Bredgade rummer *Hospitalet* endnu væ-

Den middelalderlige Del af Hospitalet i Slagelse, opført ca. 1500, med alle Sengotikkens dekorative Virkemidler.

sentlige Partier fra sin Middelalderfortid, nylig smukt istandsatte. Ellers er det afgjort Klassicismens renfærdige ordensbestemte Byggemaade, der præger den ældre Bebyggelse. Et godt Eksempel er »Brænderigaarden« i *Slotsgade*, ved den helt indbydende, venlige Indkørsel til Byen fra Antvorskov.

Slagelse.

FREDNINGSLISTE FOR SLAGELSE

	Frednings- klasse	Afb. Side
1. Bjergbygade, Accisebod, opf. 1783 (J. F. Bonier?)	B	134
2. Bredgade, Hospitalets middelald. Del opf. ca. 1500	B	132
3. Rosengade, »Den gl. Kirkelade (Latinskole)« opf. ca. 1490	A	131
4. Slotsgade, Brænderigaarden, opf. 1807—08	B	134

Slagelse Accisebod i Bjergbygade, opført ca. 1783 af Bindingsværk, med kraftigt fremspringende Lætag.

Brænderigaarden i Slagelse for Enden af Slotsgade, en langstrakt Bygning, efter gammel Skik med højt Midtparti, her prydet med kannelerede Pilastre.

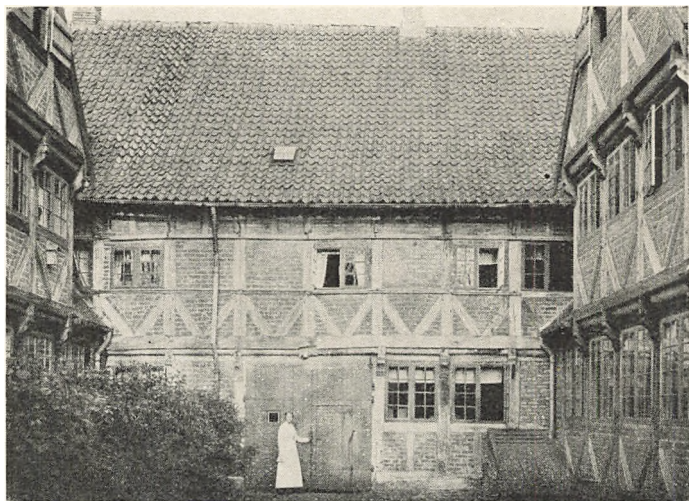

Klosterporten i Sorø; i sin ældste Skikkelse opført 1160—70.
Danmarks eneste bevarede Klosterport.

SORØ

SORØ er anlagt af Christian IV i 1620'erne, bleven til som *Skoleby*, tilknyttet Akademiet. Den har en enkelt, klar Form, med det store Torv ligesom paahæftet Hovedgaden. 12 Bygninger er fredede, deraf 5 i Klasse A. Af samtlige fredede Bygninger ligger de 5 paa Akademiområdet.

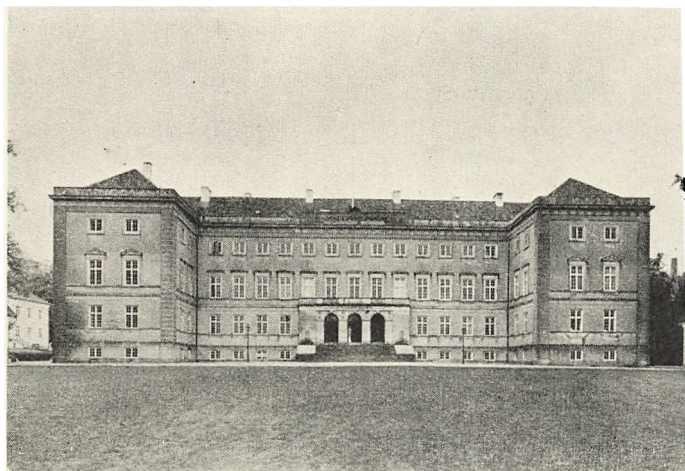
Fra Byens Tilblivelsestid er *Storegade 7 og 17* bevaret — to meget smukt byggede Bindingsværksgaarde, Nr. 7 »De unge Herrers Gaard«, Nr. 17 »Den gamle Kro«, nu

Gaardinteriør fra Storegade 17, Museumsgaarden, en firelænget Bindingsværksgaard opført 1624–25.

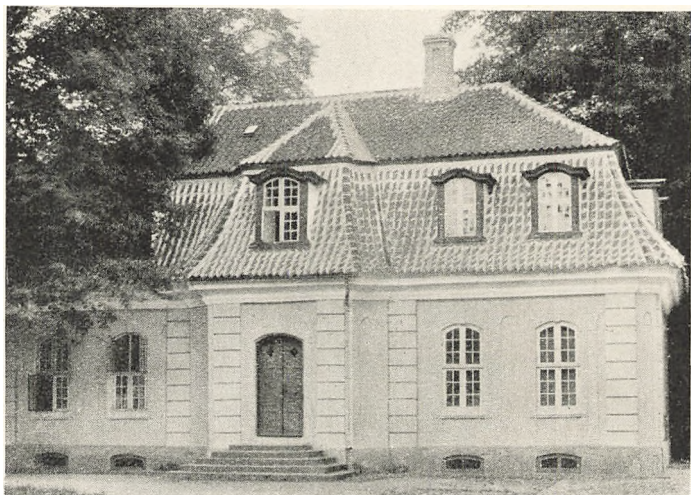
Museum, med stemningsfuldt Gaardinteriør. Paa *Torvet* er Indgangen til *Søgade* markeret paa smuk Maade af »Regensen« (Nr. 7), atter en Bindingsværksbygning, ligesom den ligeoverfor liggende »Scavenius Stiftelse« (Nr. 8), begge i 18. Aarh.'s prunkløse Byggemaade. Længere fremme i *Søgade* Nr. 9 ligger den saakaldte »Urnes Gaard«, et langt lavt hvidt Hus med grundmuret Facade, stramt opdelt paa Klassicismens skarpe, klare Maade. Samme noble Holdning finder man i det noget ældre *Storegade* 27, Hotel Postgaarden.

Akademiets Bygninger samler sig om den storladne Cistersienserkirke. Af det tidligere Kloster er kun et lille Parti af Østfløjen, tilsluttet Kirkens Sydside, tilbage og af andre Huse *Klosterporten*, hvis ældste Dele gaar helt tilbage til Valdemarernes Tid — vort eneste bevarede Klosterporthus. Af Laurids Thuras Akademianlæg er kun de to sirlige smaa Barokpavilloner — *Molbechs Hus* og

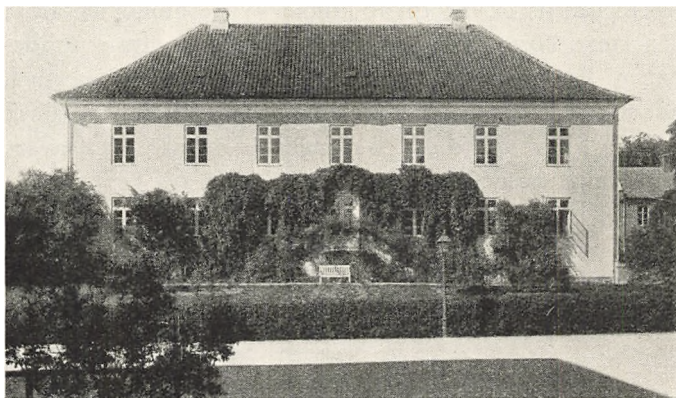

Sorø Akademi, opført 1822—26 af P. Malling i en Stil, der er afhængig af C. F. Hansens Klassicisme. Denne Skolebygning minder om Datidens Fyrsteslotte, monumental i Fremtræden, som den er.

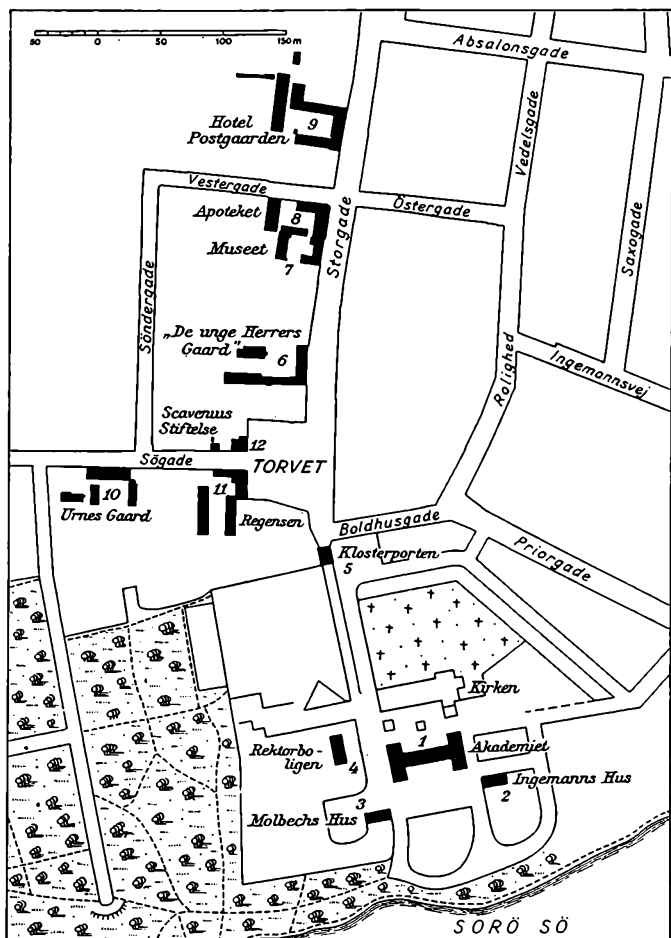
Ingemanns Hus tilbage. Efter selve *Akademibygnings* Brand 1806 opførte P. Malling i 1820'erne det nuværende helt slotsagtige Bygningsværk, et ypperligt Udtryk for Klassicismens Ævne til at kunne bygge monumentalt, i den store Form, her, som altid med klare, faste Inddelinger. Samme Egenskaber præger ogsaa den beskedne, lidt yngre *Rektorbolig*. Akademibyens Beliggenhed i Park ved Sø giver alle disse Bygninger, store og smaa, ældre som yngre, øget Skønhedsværdi.

„Ingemanns Hus“ i Sorø, opført ca. 1740. Sammen med Molbechs Hus en Rest af det gamle ridderlige Akademie, der opførtes af Laurids Thura. Typisk for den lille Embedsbolig i Tidens Manér.

Rektorbolig i Sorø, opført 1835 af Fr. Friis. Typisk for Datidens store Embedsbolig.

Sorø.

FREDNINGSLISTE FOR SORØ

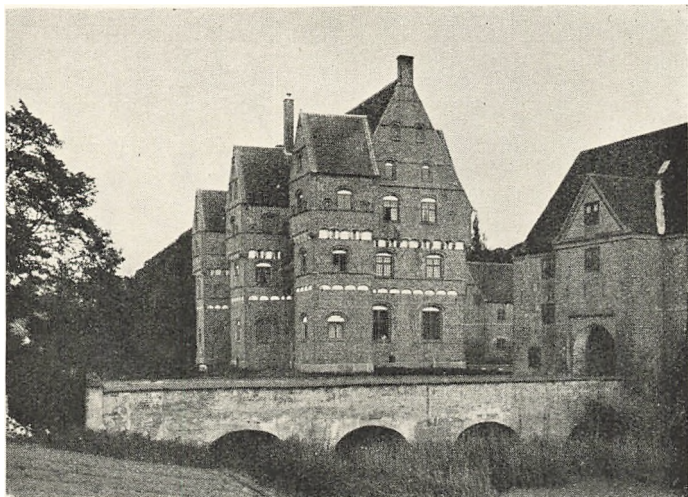
	Frednings- klasse	Afb. Side
1. Akademibygningen, opført 1822—26 (Peter Malling)	A	137
2. Ingemanns Hus, ca. 1740 (L. Thura)....	A	138

To Bindingsværkshuse fra 18. Aarh. i samme Maal, flankerer paa hyggelig harmonisk Maade et Gadeudløb fra Torvet. Huset til højre er „Scavenius's Stiftelse“, det til venstre „Regensen“.

3.	Molbechs Hus, ca. 1740 (L. Thura)	A	
4.	Rektorboligen, 1835—36 (Fr. Friis)	B	138
5.	Klosterporten, ca. 1160—70, ca. 1200 ..	A	135
6.	Storegade 7, »De unge Herrers Gaard«, opf. 1623—25, ca. 1750	B	
7.	Storegade 17, gl. Kro, opf. 1624—25	A	136
8.	- 19, Apoteket, opf. ca. 1840 ..	B	
9.	- 27, »Hotel Postgaarden«, 18. Aarh.	B	
10.	Søgade 9, »Urnes Gaard«, opf. ca. 1800..	B	
11.	Torvet 7, Regensen, opf. 18. Aarh.	B	140
12.	Torvet 8, Scavenius's Stiftelse, opf. ca. 1700	B	140

Borrebys Hovedbygning opførtes 1556 for Kansler Johan Friis og er en af de bedst bevarede og mest karakteristiske af de befæstede Herregaarde fra 16. Aarh. Hovedbygningens Taarn- og Gravforsvar er forstærket af det kraftigt fremspringende øvre Halvstokværk med Skyttegangens Skoldehuller og Skydeskaar. Borreby er concentreret Kraft, selvsikker og stejl — og dog ikke uden Festivitas.

SORØ AMTS LANDDISTRIKTER

DELE af dette Amt hører med til det besungne Syd-sjælland og glider landskabeligt sammen med Præstø Amt; de nordlige Dele hører derimod Midtsjælland til — med de store Skovomraader og Søer.

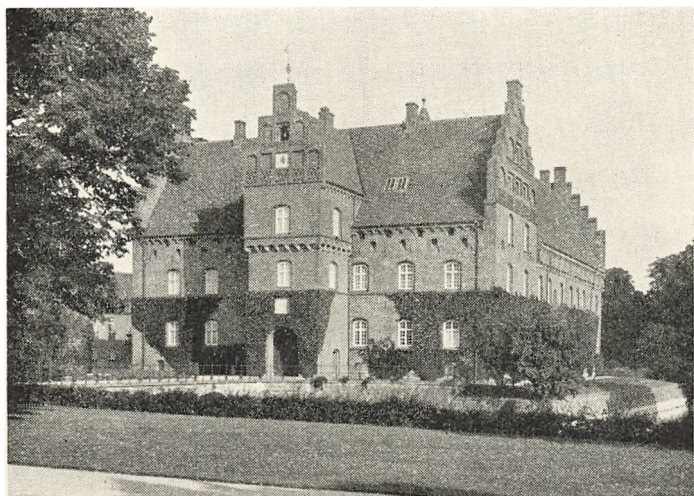
Fredningsmæssigt set turde ogsaa dette Amt være et af Østdanmarks mest udprægede Herregaardsamter, idet 12 af de 18 fredede Bygninger er Herregaarde. Og regner man Herlufsholm med til samme Klasse, møder dette gamle Benediktinerkloster, nu Skole, op med hele 4 fredede Bygninger, hvoraf de 3 ganske vist er Funktionær-

Saltø's Hovedbygning bestaar af to sammenbyggede Fløje i Nord og Øst. Den nordre er senmiddelalderlig, den vestlige er opført i 16. Aarh.s Slutning. Østfløjens Trappetaarn er nyt. To lave Bindingsværksfløje, der lukker Borggaarden, er opført i 18. Aarh.

boliger. At de 8 Bygninger af hele denne Gruppe er fredede i Klasse A, vidner om høj arkitektonisk og historisk Kvalitet. En enkelt Gaard, Borreby, hører endda til det allerypperste indenfor vor Herregaardsarkitektur. De to resterende Bygninger er begge Præstegaarde.

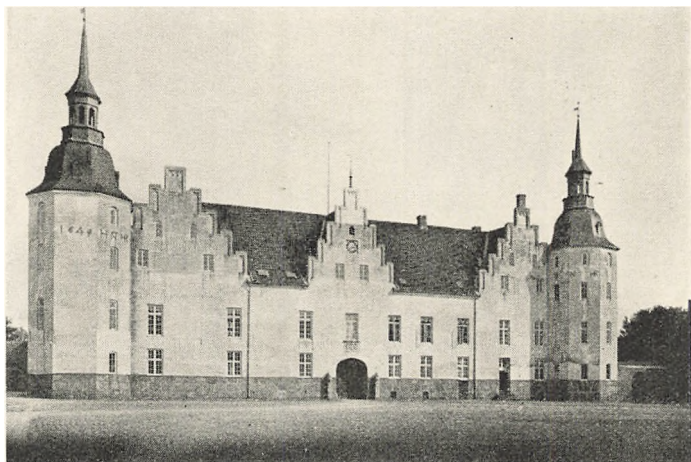
Over saa langt et Tidsrum som fra Valdemar Sejrs Tid til Midten af 19. Aarh. — 600 Aar — fordeler Amtets fredede Bygningsværker sig. I den højt kultiverede Form, Middelalderens Byggemaade antog i 13. Aarhundrede — Overgangstiden mellem ren romansk og ren gotisk Stil — møder den os lyslevende i de hvælvede Sale og Rum i *Herlufsholm*, det gamle *Skovklosters Østfløj*. Derimod giver den sene Middelalders mere haandværksmæssige, grove Behandling af Gotikens elegante Hvælvingskonstruktioner sig tydeligt til Kende i den tilbyggede Klostergang, med den morsomme perspektiviske Virkning, set

Gisselfeldt er opført i 1540'erne for Peder Oxe, som et flerfløjet velbefæstet Anlæg, hvis Hovedfløj er værnet af Portaarnet og alle Fløje af et øvre Halvstokværk med Skyttegangens Skoldehuller og Skydeskaar. De høje, stærke Huse knejser med mange livlige Gavle.

paa langs. Sengotisk Djærvhed har øjensynligt præget ogsaa *Harrestedgaard* og *Saltø*, men deres oprindelige Skikkelse er nu ganske vist stærkt udvisket af senere Tiders Ændringer. Og dog har disse Huse, i deres hele vægtige Fremtræden, noget væsentligt i Behold fra deres Tilblivelsestid — i deres Tyngde kan de endnu minde om den senmiddelalderlige »Borg«.

Hvorledes man i sengotisk Tid, paa Overgangen mellem Middelalderen og nyere Tid, byggede en større Herregård, det ser man i Peder Oxes *Gisselfeldt*. Dette stærke og tunge røde Hus, trefløjet, med fremskudt Portfløj herlig prydet ved Trappegavlernes vandret opdelte Blændinger, øverste Halvstokværk som Skyttegang og det hele Anlæg oprindelig værnet af dybe Grave, kunde byde selv stærke Fjender Trods. Den klart udtalte militære Karakter har Johan Friis's lidt yngre *Borreby* snarere forstær-

Holsteinborg har det sjældne firfløjede Anlæg; Nordfløjen er opført 1598, de tre andre i Tiden 1639—49. Vestfløjen, der flankeres af ottekantede Hjørnetaarne, gennembrydes af Porten. De aftrappede Gavle stammer fra Slottets Restaurering i 1848—50. Sammen med den trefløjede, grundmurede Ladegaard giver Holsteinborg nu et sjældent fredeligt Indtryk af en stor dansk Herregaard i 17. Aarh.

ket. Dette lille korte Enkelthus med Trappetaarn til Forsvar af Adgangssiden, Hjørnetaarne til Forsvar for Gavle og Bagside, ligger helt isoleret paa sit eget lille private af Grave omgivne Voldsted som det vigtigste og stærkeste Led i hele det store Befæstningssystem, der omslutter baade Borggaarden og den vældige Ladegaard. Men her gør allerede den italienske Renaissance sig saa smaat gældende, bl. a. i de vandrette Delinger af Facader og Gavle. Ogsaa Borreby har et øvre Halvstokværk med Skydeskaar og Skoldehuller. Ikke for intet er det Grevefejdens dystre Oplevelser, der har faaet begge de højforne Bygherrer til at bygge deres Hjem som »Herreborge« — mere Fæstninger end Hjem.

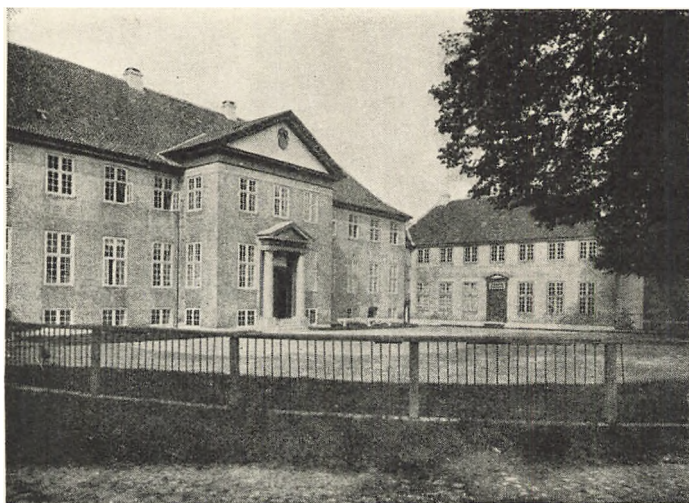
Som paa Borreby Renaissance kæmper med gotiske Traditioner er dette ogsaa Tilfældet med Trollernes *Hol-*

Herregaarden Snedinges Ladebygning er typisk for 16. og 17. Aarh.s mægtige Herregaardslader. Den lange og brede Længe med det vældige Tag virker helt monumentalt. Hovedbygningen er forlængst forsvunden.

steinborg og *Fuirendal*, paabegyndte i Aartierne før og efter 1600. Den første er den Dag i Dag et imponerende Anlæg, et af Herregaardsarkitekturens meget store — firfløjet, med trefløjet grundmuret Ladegaard ligeoverfor og vel befæstet Indkørsel bag Broen over Graven. Men selve Hovedbygningen — som ogsaa *Fuirendals* — er langt mere civil og fredelig af Væsen end de to sidstnævnte Gaardes. Bl. a. er Portfløjens Hjørnetaarne kun til Pryd og Pynt, festligt knejsende, med høje, gennembrudte Etagespir — som Tiden elskede dem. Her er, Grave og Broforsvar til Trods, ikke mere Tale om »Herreborge«, men om »Herresæder«.

Af Tidens ofte storslaæde Ladegaardsbygninger, almindeligst dog kun i Bindingsværk, er *Snedinges* med Rette fredet; desværre er den gamle Hovedbygning forsvundet. Andre særprægede og højst interessante Herregaarde fra

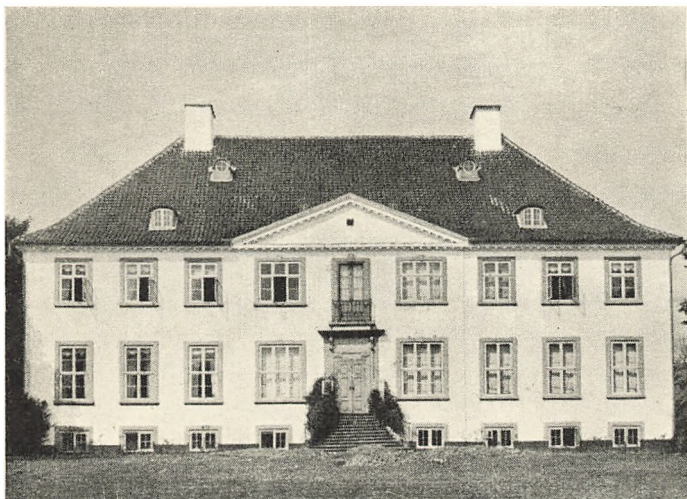

Skjoldenæsholm, opført 1766, er et klart klassicistisk Værk af en egen djærv Karakter, energisk samlet mod og om Midten, idet denne er kraftigt betonet af et stærkt fremspringende Parti, hvis Midte igen er markeret ved en iøjnefaldende Søjleportal.

denne Periode, ligeledes forsvundne eller helt ombyggede, er Bavelse, Næsbyholm og Basnæs.

I *Gunderslevholm* fra 1729, senere noget ændret, har man tydeligt og klart for Øje Baroktidens mere forfinede Herregaardstype »Palæet« — den helt afmilitariserede Bygning. Dette rolige, hvide Hus uden Trappe- eller Hjørnetaarn, uden tidligere Tidens høje Gavle — og uden Grave — er i al sin Stilfærdighed et højt kultiveret Værk, efter Barokkens Fordringer ogsaa her ligevægtigt aksefast komponeret sammen med Ladegaard og Have. Det samtidige *Førslevgaard* er jævner i Byggemaade. Lidt yngre er *Thuras Kapel paa Bregentved*, en ren Perle af raffineret barok Interiørkunst.

Palækarakteren er afgørende ogsaa for den følgende Smagsperiodes, Klassicismens, Herregaarde i dette Amt, straalende repræsenteret af *Skjoldenæsholm* og *Store Fre-*

Gunderslevholm ved Susaaen er opført 1729. Gesims og Trekantgavl stammer fra 1787, ligeledes Portalen paa Gaardsiden. Stilen er udrenset Barok i saa simpel Form at det kan være vanskeligt at skelne Huset fra andre af samme Type fra Aarhundredets Slutning. Fælles for dem er deres Elegance i Linieføringen.

derikslund, begge fra 18. Aarh.s senere Tid. Med den for Tiden og Stilen saa karakteristiske ordensbestemte klare og knappe Udtryksform virker de fornemt og tillige monumentalt — ogsaa de holdt i lyse og lette Farver. Tilsvarende Egenskaber — Orden og Klarhed — lægger *de jævnere Bygninger paa Herlufsholm* for Dagen, særlig Rektorboligen. Samme enkle Holdning præger de to Bindingsværks Præstegaarde — *Bringstrups* og *Lynges* — særlig sidstnævnte, der er fra Midten af 18. Aarh. og et smukt Eksempel paa den enkle, men fine Bygningskultur, der har præget saa mange af vore gamle Præstegaarde. *Lynges* er tillige Vidnesbyrd om, hvorledes denne beskedne Bygning fra Baroktiden har lært Orden og Disciplin af den førende Arkitektur — Egenskaber, der et Slægtled senere ogsaa skulde vise sig i de fra Landsbyerne udflyttede Bøndergaarde.

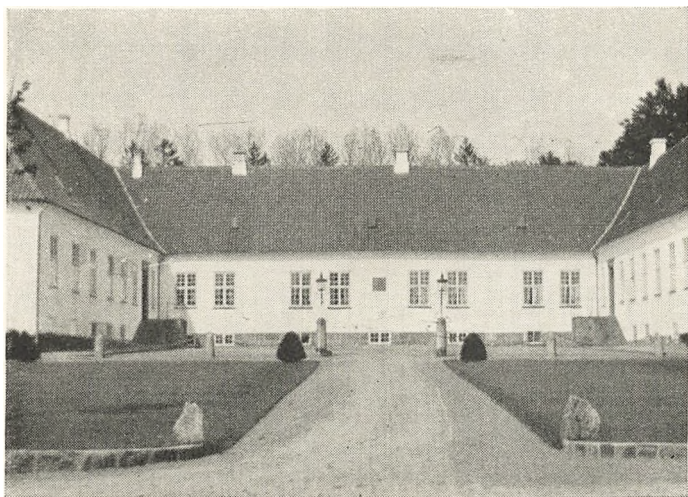

Fuirendal er en ganske enkel Renaissancebygning, opført 1600—10. Herregaard og vedliggende Kirke klæder hinanden. De alene er nu tilbage af den tidligere, forlængst nedlagte Landsby. Et saadant Dobbeltanlæg er sjældent, men altid virkningsfuldt.

FREDNINGSLISTE FOR LANDDISTRIKTET I SORØ AMT

	Frednings- klasse	Afb. Side
Borreby, opf. 1556, Kort A 3	A	144
Bregentved Slotskapel, opf. 1735 (Thura), Kort B 3	A	
Bringstrup Præstegaard, opf. 1691, Kort B 3..	B	150
St. Frederikslund, opf. 1782—90 (Kirkerup), Kort A 3	B	
Fuirendal, opf. 1609—10, Kort A 3	A	148
Førslevgaard, opf. 1726, Kort B 3	B	149
Gisselfeldt, opf. 1547—75, Kort B 3	A	143
Gunderslevholm, opf. 1729, 1787, Kort B 3..	A	147
Harrestedgaard, opf. Middelalder, ca. 1840, Kort B 3	B	

Førslevgaard er et regelret trefløjet Bygningsværk, opført 1726. Den oprindelige Indgang midt for Hovedfløjen betonedede stærkere den klare, symmetriske Anlægsform i Tidens Manér.

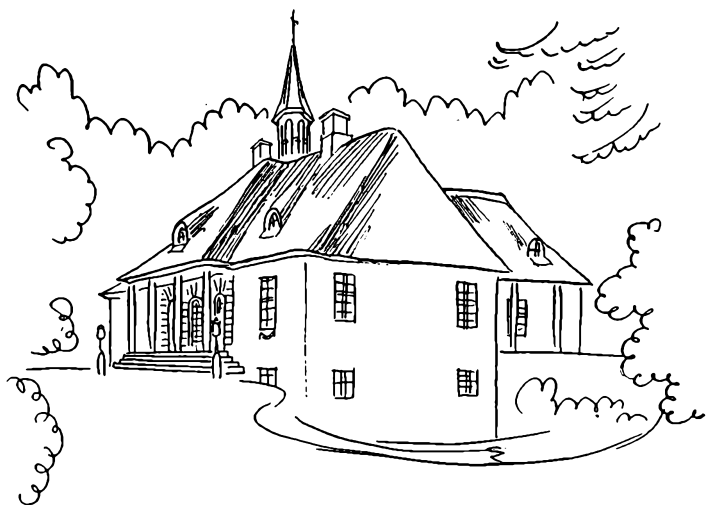
Herlufsholm, Østfløjens nedre Stokværk, opf. 13. Aarh., 1502	A	10
Herlufsholm Godsforvalterbolig	B	
Herlufsholm Musiklærerbolig	B	
Herlufsholm Rektorbolig, opf. 18. Aarh.	B	
Holsteinborg, opf. 1598, 1639—49, Kort A 3	A	144
Lynge Præstegaard, opf. 1742, Kort B 3	B	150
Saltø, opf. i Middelalderen, 16. og 18. Aarh., Kort B 3	B	142
Skjoldenæsholm, opf. 1766, Kort B 2	A	146
Snedinge Ladebygning, opf. i Renaissance, Kort A 3	B	145

Lyngø Præstegaards Stuehus, en langstrakt Bindingsværkslænge med Kvist, er opført 1742.

Gaardparti fra Bringstrup Præstegaard, der er opført i Bindingsværk, ældste Del i 1691.

PRÆSTØ AMT

Næstved Helligaandshus. Den bevarede Del af det flerfløjede Anlæg stammer fra Begyndelsen af det 15. Aarh. og er opført af Munkesten i Munkeskifte. Gavlen ud mod Ringstedgade har rank Rejsning og er med sine Kamtakker og spidsbuede og cirkelrunde Blændinger et ualmindelig fint Eksempel paa Gotikens Gavlkomposition. Som Hospitalsbygning vidner dette Hus smukt om Tidens sociale Forsorg.

NÆSTVED

OPSTAAET ved Overfarten over Susaaen blev Næstved en *Broby*. Fra Broen over Aaen spredte Vejene sig og blev det bærende i et Gadenet, hvor Byen med de to røde Kirker dannede sig. Oprindeligt var Næstved uden særligt Torv, det nuværende Axeltorv er først udsparet efter Reformationen paa det tidligere Graabrødreklosters Grund. Da Susaaen var sejlbart, blev Næstved tillige *Havneby*, med smalle Stræder ned til Havnen; enkelte af disse er endnu til. Et relativt stort Antal Bygninger er fredet — ialt 18, og atter en relativ stor Del af dem — 7 — er A-Bygninger. Begge Tal viser,

Borgmester Mogens Tuesens Stenboder fra Slutningen af det 15. Aarh. er et interessant Eksempel paa middelalderligt Spekulationsbyggeri for jævne Folk. Byggegrunden falder saa stejlt mod Syd, at Husets Bagside har 2 Etager. Bygningen yderst til højre er en samtidig katolsk Præstegaard.

at Næstved har en solid historisk Fortid og karakteristisk nok er ikke mindre end 8 Bygninger fra Byens store Tid, Middelalderen, og alle, fraregnet eet, fredede i Klasse A. Næstved har i beskedent Maal noget af Hansestaden over sig!

Om den store, katedralagtige St. Peders Kirke samler sig de fleste Middelalderbygninger — alle fra dennes seneste Del. Her ligger nordligt paa *St. Peders Kirkeplads Nr. 5* det gamle Raadhus, med den livligt mønstrede Gavl og til højre for det *Nr. 7.*, »De Gøjers Gaard«, senere stærkt ombygget og udvidet bagud paa Grunden bl. a. med en Sidelænge med Svalegang. Under Hotel Vinhuset, *Nr. 4*, Vest for Kirken, skjuler sig et smukt hvælvet Kælderparti og endelig er der mod Syd, *Nr. 8*, en oprindelig katolsk Præstebolig, og *Nr. 10—12*, en ren Spekulationsejendom, beregnet for Smaakaarsfolk, »Borgmester

Apostelhuset i Riddergade i Næstved, bygget ca. 1510, har faaet sit Navn efter de 13 udskaarne, gotiske „Knægte“ paa Facaden, fremstillende Christus og Apostlene. Rimeligvis har Huset tilhørt et af Byens Gilder, hvis Brødre har været af ulige Stand, og hvis Vaaben og Bomærker er udskaaet over Apostelfigurerne. Huset har oprindeligt haft to Stokværk og er som middelalderligt Gildeshus en stor Sjældenhed.

Mogens Tuesens Stenboder« — alle 3 i Flugt med hinanden, eet Stokværk mod Pladsen, to mod Skrænten ned mod Aaen — og set herfra meget maleriske. Fra ca. 1500 staar »*Kompagnihuset*« i *Kompagnistræde*, nylig istandsat — et meget vægtigt, virkningsfuldt Hus, morsomt bygget op ad Aaskrænten.

Ældre end disse senmiddelalderlige Huse og af moden gotisk Byggemaade er *Helligaandshuset* i Ringstedgade, nu Museum, med sin overordentlig smukt komponerede Gavl mod Gaden. Af Middelalderens saa talrige Bindingsværkshuse har Næstved i det lave »Apostelhus«, *Riddergade 5*, bevaret en i Kraft af sine rigt udskaarne, lange Knægte ejendommelig og meget interessant Bygning. Andre Bindingsværksbygninger, men yngre og fra den gotiske Renaissance, er Nabohuset, *Riddergade 3*, med knægtbygget Facade i Tidens Stil og det hyggelige Hus *Kirke-*

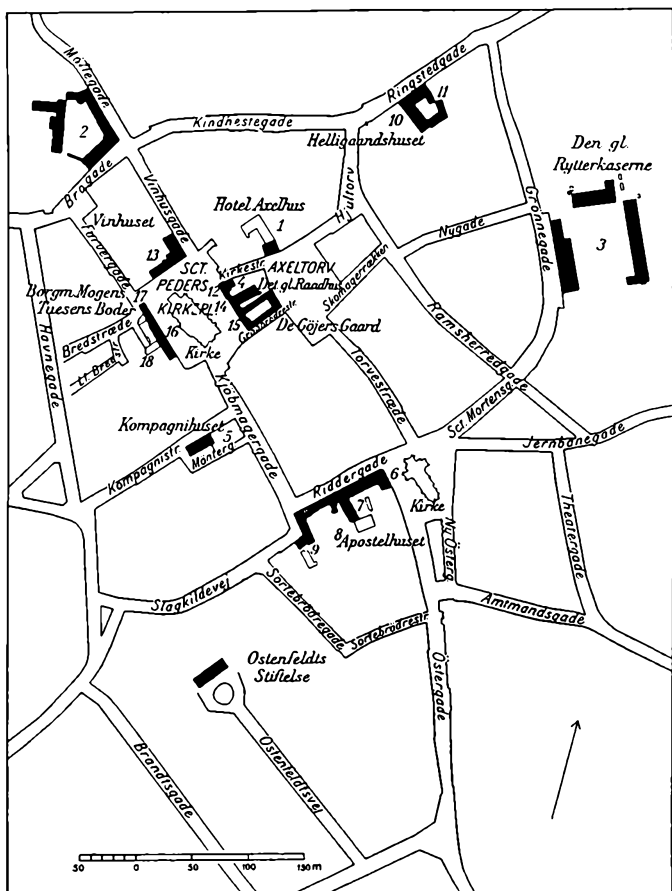

Kompagnihuset i Næstved er en stor senmiddelalderlig Bygning, opført af røde Tegl ca. Aar 1500. De høje Kamgavle er uden nogen Udsmykning, men Huset virker stærkt i al sin massive Enkelhed. Som Apostelhuset er ogsaa det et sjældent og meget interessant Minde om Senmiddelalderens Borgersammenslutninger.

stræde (Nr. 3) paa Hjørnet ud mod Kirkepladsen, hvor den paa saa god borgerlig Maade afslutter Husrækken til denne Side.

Grundmurede Bygninger møder os først igen i Slutningen af 18. Aarh. og da til Gengæld i et højt, helt stateligt Hus fra Overgangen mellem Rococo og Klassicisme. *Akseltorvet 9* fra 1784. Renlighed og Soberhed præger en Del af Bygningerne fra Tiden 1800—50, alle jævnt borgerlige af Væsen — *Ringstedgade 6, Riddergade 1 og 7 og Brogade 2*. I Ostenfeldts Stiftelse fra ca. 1841, *Sortebrødrevænge*, har Næstved en ganske vist prunkløs, men værdig, ja helt monumental Repræsentant for Datidens Klassicisme. Den palæagtige Bygning i parkagtige Omgivelser er af udmærket Virkning. Yngste fredede Bygning er den *gl. Rytterkaserne* i Grønnegade fra 1855, et smukt Stykke Militærarkitektur.

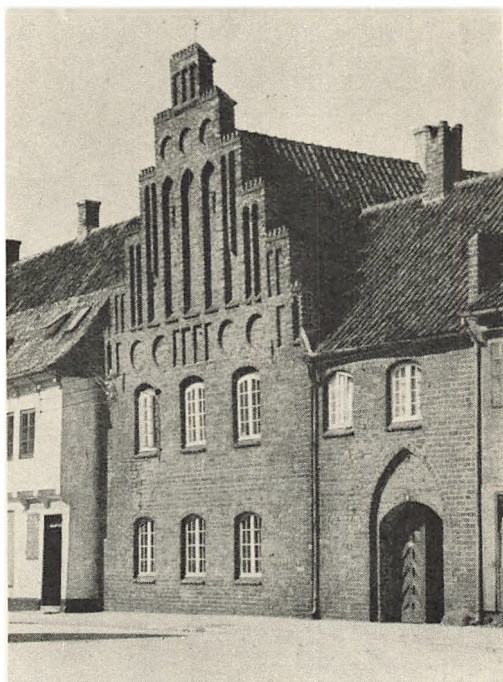

Næstved.

FREDNINGSLISTE FOR NÆSTVED

	Frednings- klasse	Afb. Side
1. Akseltorv 9, opført 1784	B	
2. Brogade 2	B	
3. Grønnegade (gl. Rytterkaserne), opført 1855	B	

Gamle Raadhus i Næstved med Side- og Portfløj er bygget ca. 1450, ombygget 1520. Det er et typisk sengotisk Stenhus, opført af røde Tegl og udsmykket med en prægtig Blændingsgavl i sydsjællandsk Manér.

4. Kirkestræde 3, opført 1606	B	
5. Kompagnistræde, Kompagnihuset, opført ca. 1500	A	156
6. Riddergade 1	B	
7. - 3, opført 1589	A	
8. - 5, Apostelhuset, opført ca. 1510—20	A	155
9. Riddergade 7	B	
10. Ringstedgade, Helligaandshuset, opført ca. 1420	A	153
11. - 6, opført i 18. Aarh.	B	

Borgmester Mogens Tuesens Boder før Restaureringen.

13. Skt. Peders Kirkeplads 4, Kælder i Vin-			
huset, ca. 1500	.....	B	
14. Skt. Peders Kirkeplads 5, gl. Raadhus,			
opført ca. 1450, ombygget ca. 1520..		A	158
15. Skt. Peders Kirkeplads 7, De Gøjers			
Gaard, Middelalder og senere	.....	B	
16. Skt. Peders Kirkeplads 8, den gamle			
Præstegaard, opf. ca. 1450	.....	A	
17. Skt. Peders	{	A	} 154
Kirkeplads 10	{	B	
Borgm. Mogens Tuesens			
Boder, opførte ca. 1480			} 159
18. Sortebrødrevænge, Ostenfeldts Stiftelse,			
opført 1841	.....	B	

Mølleporten for Enden af Storegade i Stege er en Rest af Byens middelalderlige Befæstning. Den stammer fra det 15. Aarh. og er bygget af røde Teglsten i Munkeskifte med vandrette Baand af Kalksten. Tredie Stokværk prydes af cirkelrunde Blændinger. Som en voldsom Kontrast er et Borgerhus bygget ind paa Taarnet. Det stammer antagelig fra 1790erne og er i fornøjelig provinsiel Klassicisme.

STEGE

DENNE Overfarts- og Havneby er bleven til paa et Næs, og Byplanen er bestemt deraf. Med sin forlængst nedrevne Borg ved Havnen og delvis forsvundne Halvmaanebefæstnings Vold og Mur mod Landsiden var den fra ca. 1430 og 100 Aar fremefter en af Rigets stærke Fæstninger. *Den gamle Byvold med Grav foran er fredet.*

Paa Steges Torv lyser Kammerraadgaardens elegante Portal op som en Festdekoration. Det nydelige Arbejde er udført ca. 1800.

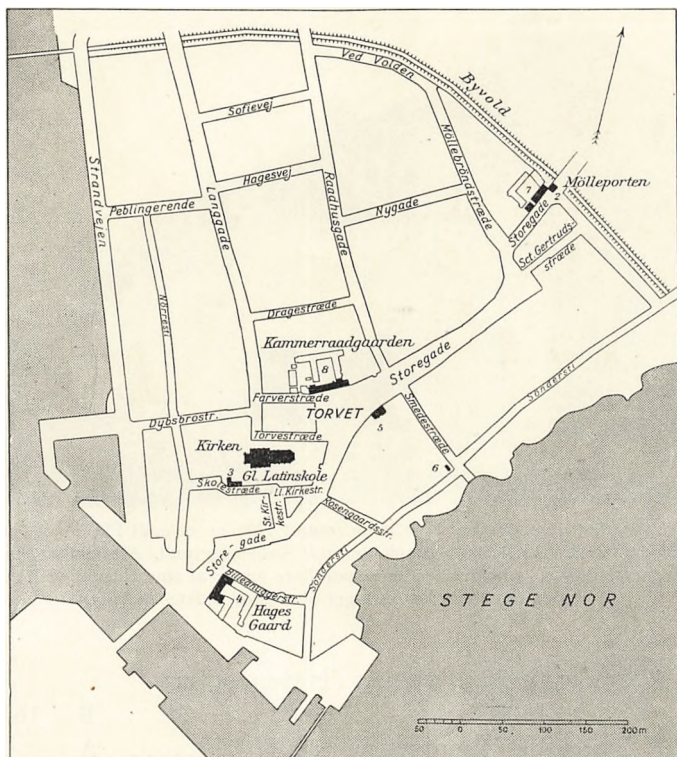
Af Murforsvaret staar nu kun *Mølleporten* fra Middelalderens senere Del, et stærkt virkende Taarn, desværre nu tildels fritliggende. Begge disse Værker er A-Fredninger. Af Resten af fredede Bygninger — 6 — er 1 fredet i Klasse A.

I det stemningsfulde, træbevoksede Parti ved den store, tunge Kirke er den gl. Latinskole i *Skolestræde* i sin Kærne middelalderlig. Ellers er de mere bemærkelsesværdige Bygninger fra de gode Handelstider ved 1800 Børn af den Tids sobre Klassicisme med Respekten for gode Proportioner. Først og fremmest er der det palæagtige *Storegade 4*, »Hages Gaard«, samme Gades Nr. 48, *Tor-*

I Haven, der hører til Ejendommen Storegade 50 i Stege, ligger en lille Pavillon med fremspringende Pyramidetag, støttet af Søjler, med rundbuede Vinduer og fugede Hjørnelisener. Et typisk Lysthus fra Tiden omkring 1800, i hvis romantiske Haver saadanne Smaahuse hørte til.

vet 35, »Kammerraadgaarden«, og det store hvide Hus med dets stærke Midtparti, tæt op mod Mølleporten, Storegade 75. Glemmes maa ikke det samtidige lille, fikse Lysthus i Haven til Storegade 50, en smuk Hilsen fra vore Oldeforældres Dage.

Stege.

FREDNINGSLISTE FOR STEGE

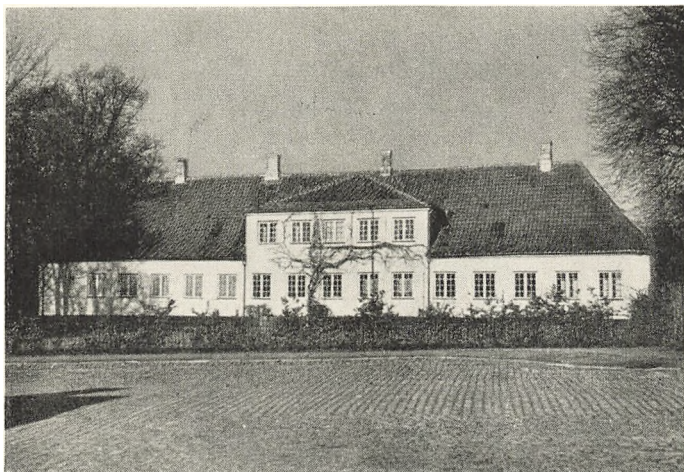
	Frednings- klasse	Afb. Side
1. Den gl. Byvold med Grav, anlagt ca. 1430	A	
2. Mølleporten, opført ca. 1480—1500	A	160
3. Skolestræde, gl. Latinskole, Gotik	B	
4. Storegade 4, Hages Gaard, opført 1799 (G. C. Kyns)	B	
5. Storegade 48, opført 1799 (G. C. Kyns)..	B	

Hages Gaard paa Storegade i Stege, opført 1799, er et godt Eksempel paa københavnsk Klassicisme, omplantet paa Købstadsgrund. Arkitekten, Murermeister Kyns, arbejder her som paa flere andre af sine Huse med Kontrasten imellem glat og fuget Mur efter bedste Mønster.

6. Storegade 50, Lysthuset i Haven, opført			
ca. 1800	B	162	
7. Storegade 75, opført ca. 1800	A		
8. Torvet 35, Kammerraadgaarden, opført			
ca. 1770, ombygget ca. 1800	B	161	

Præstegaarden i Storeheddinge, opført 1750, en lav Længe med højt femfags Midtparti, der i Tidens Manér holder sammen paa det lange Hus og giver det Holdning.

STOREHEDDINGE

I denne lille *Landevejsby*, med det mærkelige ottekan- tede Kirkeskib, ligger til Venstre for den hyggelige Plads foran Kirken Byens eneste fredede Bygning, *Præ- stegaarden* fra Midten af 18. Aarh., i al sin Enkelhed helt fornem af Virkning.

FREDNINGSLISTE FOR STOREHEDDINGE

	Frednings- klasse	Afb. Side
Præstegaarden, opført ca. 1750	B	165

Gjorslev, Roskildebispen Peder Jensen Lodehats Kridtstensborg paa Stevns, er en af vore mærkeligste Herregaarde. Den er opført paa Dronning Margrethes Tid i gotisk Stil over en Grundplan som et latinsk Kors, med stort Centraltaarn over Korsskæringen, altsaa en Type, der er velkendt fra Kirkebygninger, og er helt omgivet af Grave. Fra Borggaarden fører en Bro over til Ladegaardens lange „Bredgade“, hvis Bygninger stammer fra Frederik IV.s Tid.

PRÆSTØ AMTS LANDDISTRIKTER

PRÆSTØ Amt er en Del af det skønne bølgende Syd-sjælland, som Chr. Winther saa forelsket besang.

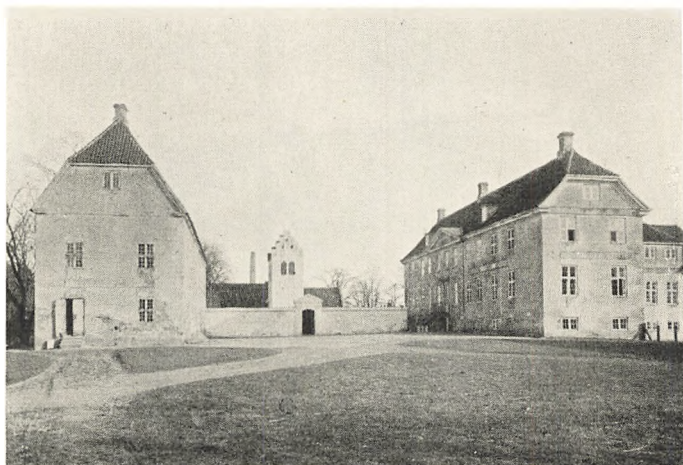
Her har gennem Tiderne god Bygningskunst formælet sig med frodig Natur. Ogsaa dette Amt er fredningsmæssigt set et udpræget Herregaards-Amt, i den Grad, at denne Bygningsgruppe udgør det største Antal af fredede Bygninger, ialt 21 af 38. Og af Resten er endda de 9 umiddelbart knyttede til Herregaarde som Funktionærboliger og lignende. Dette Amts Herregaardsarkitektur indtager en høj kunstnerisk Rang og et stort Antal

Gaunø, et af Landets stolteste Herresæder, var oprindelig et Nonnekloster, grundlagt af Dronning Margrete. Sit nuværende Udseende fik Slottet i 1755, da Ejeren, Statsminister Otto Thott, lod det helt ombygge med stærk Understregning af de lodrette Delinger hele det mægtige trefløjede Anlæg rundt, hvor de forskellige Fløje er energisk sammenarbejdede efter Barokkens Helhedskrav.

Gaarde er fredede i Klasse A, ialt 10, hvad der taler tilstrækkelig tydeligt om hele denne Bygningsgruppes fine Kvalitet — rent bortset fra, hvad de alle betyder som historiske Mindesmærker.

Middelalderen møder os baade her og der, mest overbevisende og veltalende i Roskildebispernes korsformede, kirkelignende Borg *Gjorslev* fra ca. 1400, bleven til i Dronning Margrethes lykkeligste Aar. Hvor monumental ligger den ikke bag sine Grave og for Enden af den brede »Ladegaardsgade«. En senere Tids barokke Forklædning formaar ikke at skjule dens ægte middelalderlige Karakter, stærkt betonet i det høje, midtsamlende Centraltaarn. Bag Forklædningen fører denne Borg baade i sit Ydre og i sine hvælvede Sale djærv Tale i det Sprog, der var Tidens — Gotikens, endda i dens Glanstid.

Jomfruens Egede er et ejendommeligt Anlæg af Herregaard og Kirke. Den ældste Bygning, Sydfløjen, fra Christian II.s Tid, er i 1790erne blevet totalt ombygget og forlænget. Nordfløjen stammer fra 1630erne. Kirke og Herregaard er her sammenarbejdet til en ualmindelig smuk Helhed, holdt sammen af fælles Symmetriakse. Her, som ved Fuirendal, er den tidligere Landsby forlængst nedlagt.

Gjorslev er Danmarks eneste bevarede gotiske Borgbygning, før Sengotiken sætter ind et halvt Aarhundrede efter. Interessant er det at træffe et med denne Borg samtidigt Kirkerum, højt og lyst; det er den lille Kirke paa *Gavnø*, hvor Dronning Margrethe havde stiftet et Kloster for Dominikanermonner. Men heller ikke Sengotiken har ladet sig uden Vidnesbyrd i dette Amt. Baade paa *Jomfruens Egede* og *Tybjerggaard* træffes Bygningspartier fra denne senere Del af Middelalderen, der ogsaa er repræsenteret af *Kirketiendeladen i Magleby*.

Ikke mindst en Række taarnrige Herregaarde fra Tiden ca. 1550—1650 fra Frederik II's og Christian IV's Dage — giver Amtet dets høje Arkitekturarrang. En af de yngste, *Holmegaard*, fra ca. 1635, er interessant, fordi den repræsenterer den dengang endnu langt hyppigste

Beldringe ved Præstø er opført 1561, oprindelig som et trefløjet Anlæg med Trappetaarne. Sideløje og Taarne er forlængst borte, men man kan endnu glæde sig over Hovedhuset med de høje Gavle og de sribede Mure, lagdelt af Tegl og Kridt. Dele af Voldgraven er bevaret.

Byggemaade ogsaa for Herregaarde: Bindingsværket, ligesom den i sin Beliggenhed paa Voldstedet, stejlt voksende op af Gravenes Vandspejle, afslører et, forsvarsmæssigt set, meget gammelt Træk. Den da herskende Stil — den gotiske Renaissance — udfolder sig selvsagt anderledes veltalende og udtryksfuldt i grundmurede Bygninger, mer eller mindre lydigt følgende Stilens og Tidens Krav til regulær, symmetrisk Komposition af Bygninger og Anlæg. Ældst er *Beldringe* fra ca. 1560, dog stærkt ændret i senere Tider. Helt korrekt, ligevægtigt bygget op er det trefløjede *Lystrup* fra ca. 1579; ogsaa *Ravnstrup* fra 1593 og *Sparresholm* fra ca. 1609, begge eenlængede, den sidste senere beriget med to hyggelige Sideløje. Naar den ældste Del af *Vallø* fra 1580'erne danner et uregelmæssigt Anlæg, er det, fordi den kun udgjorde Halvdelen af den daværende Gaard. Hvad især gør disse Herregaarde til »Herresæder«, er den festlige Behandling af deres

Den mægtige Portfløj paa Ravnstrup fra 1590erne er nu ene tilbage af det tidligere store Herregaardsanlæg. Læg Mærke til det ualmindelig høje øvre Stokværk, oprindeligt een stor Sal, Dansesalen. Det meget ordensbestemte Hus savner nu bl. a. sine høje Gavle.

Ydre med svungne Gavle, glimtende Spir og ikke mindst de prydelige og fornøjelige Sandstensdetaljer. Tidligere Tidens alvorlige Borgkarakter er forsvunden med de tryggere Samfundstilstande; kun Trappetaarne med forsigtigt snoede Vindeltrapper er tilbage som Minde om Fejdetider. Og naar Grave og Hjørnetaarne bibeholdes, er det nærmest til Pynt og Prydelse.

Reaktionen mod det Frodigt-Urolige, der unægtelig kan være over disse Bygningsværkers Væremaade, kom med Krav om en mere behersket Fremtræden. Barokken blev herskende Smagsretning fra ca. 1650—1770, Perioden fra Frederik III til Frederik V. Herregaardene bliver nu »Palæer« — helt civile af Karakter, — idet Hjørne- og Trappetaarne forsvinder. I *Nysø* fra 1671-3 fik Tiden et af sine værdigste og skønneste Monumenter, hvor Hovedbygning, Ladegaard og Have var fast sammenknyttede

Sparresholm er opført 1609 af Jens Sparre, oprindelig som Enkelthus, skilt fra Ladegaarden ved en Tværgrav. I Begyndelsen af 18. Aarh. tilbygges de to Sidefløje, hvorved der skabes et hyggeligt lunt Gaardsrum. Interessant er den meget smukke Fritrappel med hvilende Løver.

om fælles Midtakse — en Ordning i den store Stil. Tung og alvorlig, bag brede Kanaler, rejser sig den trefløjede Hovedbygning med de storladent komponerede Tempelfacader. Historisk interessant er Thorvaldsens stærkt restaurerede Atelierbygning fra hans hyppige Ophold paa Nysø. *Juellinge* fra 1675 er bragt paa enklere Form, og endnu mere ligetil er det noget yngre *Billesborg*, en fin lille, roligtvirkende Herregaard. Barokkens Bygninger taaler særdeles godt at forenkles; deres korrekte, regulære, velafvejede Væsen holder dem altid oppe som god Arkitektur. Et godt Eksempel herpaa er *Rytterskolen i Lilleheddinge* fra 1720'erne. Under Barokkens sidste Udløber, Rococoen, kan den dekorative Behandling virke endog meget forfinet. Det spores i høj Grad i *Thurebyholm* fra ca. 1750, ogsaa i det slotsagtige *Gavnø* med de lange Facader og i det mere beskedne *Tybjerggaard* fra

Udby Præstegaard, oprindelig opført i 18. Aarh., ombygget 1840, er en straatækt Bindingsværksidyl og kendt som N. F. S. Grundtvigs Fødested.

1763. Et typisk Eksempel paa det jævne Byggeri paa Landet i Bindingsværk er *Udby Præstegaard*, hvor Grundtvig er født.

De Bygninger, der opførtes i Tiden fra ca. 1770 til 1850 — for dette Amts Vedkommende saa godt som alle i Christian VII's og Frederik VI's Dage — afviger stærkt fra de sidst omtalte. Den herskende Smagsretning, Klassicismen, tilstræbte i Antikkens Aand en mere streng og knap Udtryksform — en skarpere Formulering af en Bygnings Karakter. Og Præstø Amt er saa heldig at eje et Værk, der afslører netop disse Egenskaber. Det er det engelskprægede *Bækkeskov* fra 1790'erne, et i sin Art ret enestaaende, fint kultiveret Arbejde, monumentalt trods sine ret beskedne Dimensioner. En helt anden Side af Klassicismens Væsen — Evnen til at udtrykke det idylliske, følelsesbetonede, for ikke at sige sentimentale — møder os i det med *Bækkeskov* samtidige *Liselund* paa

Petersgaard er opført 1776—80 for Storkøbmanden Peter Johansen. Hovedbygningen er et sobert Hus i klassicistisk Stil med pilastersmykkede Facader og Frontoner over Midtpartierne og hele den ordensbetonede elegante Fremtræden, der er Tiden og Stilen egen.

Møen med tilliggende Havepavilloner og Mindesmærker, et henrivende Udtryk for Tidens Form for Romantik. Hvor enkle og harmoniske ogsaa denne Perodes Bygninger kunde være og virke, derom belæres vi af *Engelholm* fra ca. 1785, det samtidige *Petersgaard* og *Lundbygaard* fra 1815, og af »*Funktionærgaden*« paa *Vallø*. Det var ogsaa ved denne Tid, *Jomfruens Egede* fik sin endelige Skikkelse af Arkitekten *Harsdorff*. Stedets store Charme ligger dog i det fine Samspil mellem Gaard og Kirke. Ogsaa Klassicismen har den Egenskab, at selv den mest prunkløse Bygning kan have en smuk og værdig Holdning, takket være det regulært ligevægtige i dens Komposition som i *Scheels Hospital* i *Herfølge*, *Viborggaard* i *Herlufmagle* og *Gl. Øbjerggaard* samt *Hospital* og *Gammel Skole* i *Køng*. Og stadig bestræber man sig for at fæstne en Bygning fast til de nærmeste Omgivelser — paa

Bækkeskov ved Præstø, opført 1796—98 for den engelske Købmand, senere Baron Ch. Selby, er et typisk engelsk Lystgaardsanlæg, hvor Avlsgaarden er lagt i lang Afstand fra Hovedbygningen. Billedet viser Hævedfacaden med dens raffinerede Murbehandling: kraftigt fagede Sidepartier og svagt tilbagetrukket, glat Midtparti smykket med ioniske Pilastre. Bækkeskov er et overordentlig forfinet Værk.

Herregaarde af Hovedbygning, Ladegaard og Have at danne en stor Helhed. Dette forklarer den mærkelige, flerkantede *Forgaard til Rosenfeldt* som Led i en saadan paatænkt Helhed.

Af de fredede Bygninger er *Grundtvigs Pavillon* fra 1852 i *Rønnebæksholms Have* interessant som et Forsøg paa, efter at man har opgivet Klassicismen, at arbejde i en af de historiske Stilarter — her Renaissance —, ligesom Arkitekten M. G. Bindsbøll i *Oringe, Vordingborg Sindssygeanstalts* stilfulde Anlæg slog ind paa nye Veje. En Bygning saa helt for sig selv er *Stevens gamle Fyr*, en lille Nyttebygning af ejendommelig funktionel Virkning.

Lystrup, en karakteristisk og banebrydende Repræsentant for den nordiske Højrenaissance, er opført 1579 for Frederik II.s Rigskansler Eiler Grubbe. Huset rejser sig over en E-formet Grundplan, med korte fremadvendte Sidefløje og ottekantet Trappetaarn med rigt skulpteret Portal. Byggenemnerne er røde Teglsten med indskudte, vandrette Kridtstensbaand og rig Anvendelse af Sandsten til Profiler, Vinduer og Gavlprydelser. Spiret og Gavlene er fornyet. Lystrup er det typiske Herresæde, regelret bygget efter alle Kunstens Regler, festligt og skønt.

FREDNINGSLISTE FOR LANDDISTRIKTET I PRÆSTØ AMT

	Frednings- klasse	Afb. Side
Beldringe, opført 1561, Kort B 4	B	169
Billesborg, opført 1721—22 (J. C. Krieger), Kort B 3	B	
Bækkeskov, opført 1796—98, Kort B 3	A	174

Holmegaard er opført 1635 for Rigsadmiral Claus Daa. Blandt Renaissancens mange Herregaarde er den en af de faa Bindingsværksgaarde, der staar tilbage. Det trefløjede Borghus rejser sig paa en Holm med Voldgrav omkring; Murenes Kampestenssokkel gaar helt ud til Vandet. Det øvre Stokværk er udkraget; „Hemmeligheden“ har nu Mure til Vandet, men stod tidligere paa Pæle. — Der er Folkevisestemning over denne Gaard.

Engelholm, opført 1781—85, Kort B 4	B	180
Gavnø, opført ca. 1400, ombygget 1755, (J. Fortling?), Kort B 3	A	
Gavnø Gartnerbolig	B	167
Gjorslev, opført ca. 1400, ombygget 1660erne, Kort C 3	A	166
Hegnetslund Overførsterbolig, Kort B 3	B	
Herfølge, »Scheels Hospital«, opf. i 18. Aarh., Kort B 3	B	
Holmegaard, opført 1635, Kort B 3	A	176
Jomfruens Egede, opført ca. 1550, 1636 og 1797, (C. F. Harsdorff), Kort B 3	B	168
Juellinge, opført 1695, Kort C 3	A	
Køng, Hospitalet, opført 1796, Kort B 4	B	
Køng gl. Skole, opført i 18. Aarh.	B	181

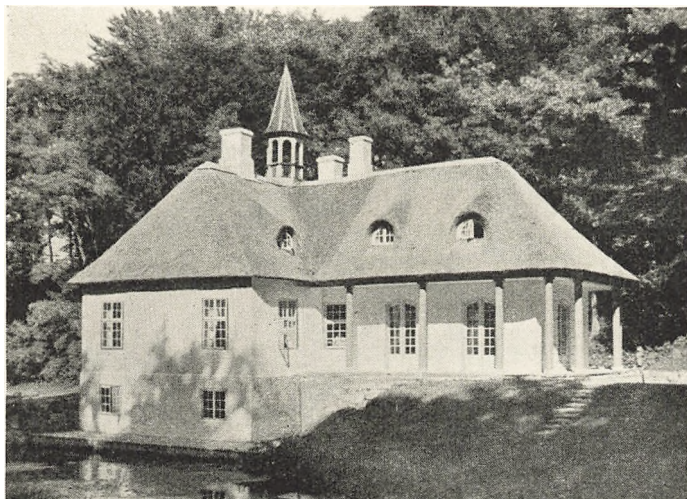
Den gamle Fyrlygte paa Stevns Fyr.

Køng, Gl. Øbjerggaard, Hovedbygningen, opført ca. 1780	B	182
Lilleheddinge, gl. Rytterskole, opført 1722, Kort C 3	B	181
Liselund, opf. 1792 (A. Kirkerup), Kort C 4	A	179
Lundbygaard, opført 1806, Kort B 4	B	
Lystrup, opført 1579, Kort B 3	A	175
Magleby Kirkelade, Middelalder, Kort C 3..	B	182
Nysø, opført 1671—73, Kort B 4	A	15
Oringe, Hospitalets gl. Bygninger, opført 1857 (G. Bindsbøll), Kort B 4	A	180
Petersgaard, opført 1776—80, Kort B 4	B	173

Det trefløjede Tybjærggaard, opført i 1760'erne, ligger højt. Her ses Hovedfløjen fra Haven, et langt, rolligt Hus, hvis høje, trefags Midtparti giver det Holdning og Værdighed.

Ravnstrup, opført 1593—95, Kort B 3	A	170
Rosenfeldt, Avlsgaarden, opført 1776—77 (C. J. Zuber), Kort B 4	B	
Rønnebæksholm, Grundtvigs Pavillon i Haven, opf. 1852 (G. Bindsbøll), Kort B 3	B	
Sparresholm, opført 1609, Kort B 3	A	171
Stevns gl. Fyr, Kort C 3	B	177
Thurebyholm, opført ca. 1750 af N. Eigtved, Kort B 3	B	
Tybjærggaard, opført 1763, Kort B 3	B	178
Udby Præstegaard, 18. Aarh., ca. 1840, Kort B 4	B	172
Vallø, opført 1580—86 (Hans Paaske?), 1630'erne, 1721 ff. (J. C. Krieger), Det hvide Stift 1735—38 (L. Thura), 1765, Kort B 3	A	14

Det lille Lystslot Liselund paa Møen er opført 1792 af Arkitekten A. Kirkerup, i Interiørene bistnaet af J. Lillie. Det T-formede Hus har Straatag med Spir og bagtil en rundført Søjtegang. Interiørene frembyder forfinede Eksempler paa Louis seize-Stilen i Danmark.

Vallø gl. Betjentbolig, opført ca. 1725	B
Vallø, Kroen, opført i 19. Aarh.	B
Vallø Lægebolig, opført ca. 1780	B
Vallø gl. Præstegaard, opført ca. 1800	B
Vallø, Stiftskontoret, opført ca. 1800	B
Viborggaard, opført i 18. Aarh.	B

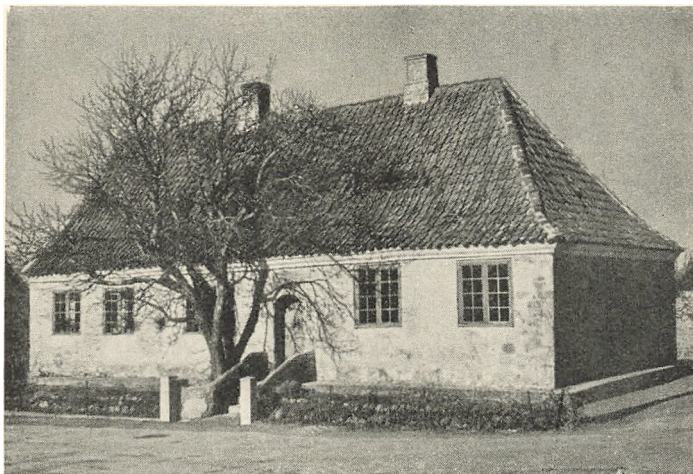

Engelholm ved Præstø er opført 1731—85 i klassicistisk Stil og repræsenterer paa god Maade den mindre Herregaardsbygning, ordensbestemt og midterbetonet som Tid og Skik krævede det.

Oringe Sindssygehospital er et af M. G. Bindsbølls store Arkitekturanlæg. Her ses det fra Midterpladsen op mod Hovedbygningen. De rolige, sobert opdelte Huse krones af Tage med de stærke Tagudhæng, der karakteriserer saa mange af hans Bygninger.

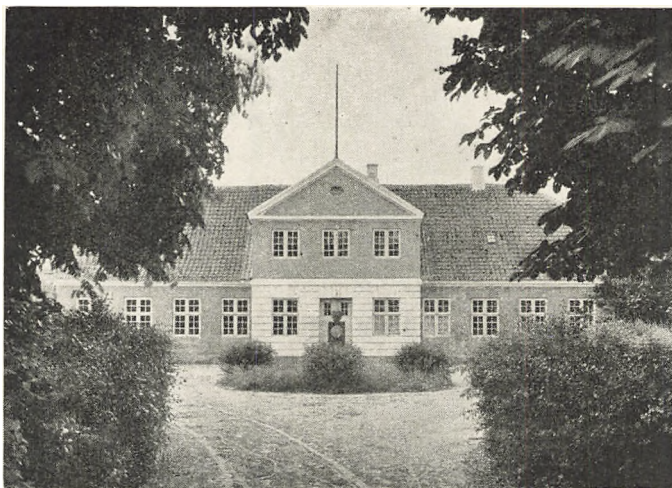

Rytterskolen i Lilleheddinge paa Stevns hører til det store Antal Skoler som Frederik IV. i 1722 lod opføre og indrette rundt om i Landets Rytterdistrikter og er et ualmindelig velbevaret Eksemplar, her med en helt pompøs udvendig Trappe.

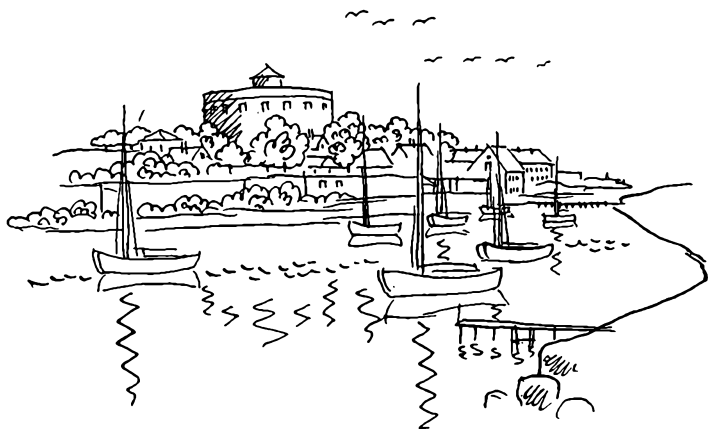
Skolen i Køng, en af Frederik IV.s Rytterskoler, er en beskedn, enetages Bygning, der med sit høje og brede Tag, trods alt formaar at hævde sig imellem sine Omgivelser.

Gammel Øbjerggaards Hovedbygning er opført ca. 1780 i klassicistisk Stil med Stilens og Tidens Forkærlighed for et stærkt betonet Midtparti, hvor — som saa ofte — et trefags Fremspring, er fortsat opefter i en frontonprydet Kvist

Magleby Kirkelade, der stammer fra Middelalderen, røber straks sin Alder ved sine svære Mure og Gavlens Blændingsudsmykning.

BORNHOLMS AMT

Det gamle Kastel i Rønne er opført 1689. Det er et lavt, rundt Taarn med vældigt tykke Mure med Stræbepiller til Afstivning. Under Taget løber en Række skydeskaarlignende Vinduesaabninger.

R Ø N N E

DENNE Havneby's Bebyggelse fra ældre Tider med lave Huse er ejendommelig. I Forbindelse hermed staar Byens store Udstrækning. Morsomt og malerisk virker det højst uregelrette, helt selvgroede Gadenet. Byens gode Havn medførte sidst i 17. Aarh.s Slutning Befæstning i Form af det faste, runde *Kastel*, et ypperligt Stykke Militærarkitektur — Byens eneste A-Bygning. I Forbin-

Hovedvagten i Rønne opført 1743—44. Vagthuse, „corps de garde“, af denne Type med fremspringende Tag, baaret af Søjler, blev opført overalt i Landet ved militære Anlæg i det 18. Aarh.

delse med Rønnes militære Betydning opførtes i Midten af 18. Aarh. *Hovedvagten*. Forøvrigt er Bebyggelsen baade egenartet og mærkelig ensartet med talrige Huse i Bindingsværk. Byen danner en sjælden bebyggelsesmæssig Helhed og kunde for saa vidt fredes næsten helt og holdent. Man har valgt at fredlyse enkelte Bygninger — ialt 11, alle dog B-Bygninger, thi det er fortrinsvis indenfor Helheden, de enkelte Huse har deres Betydning. En vis selvstændig Værdi har Theatret i *Theaterstræde*, en klassicistisk Bygning fra 1823. Som saa overmaade mange Huse i Rønne stammer de fredede alle fra Aarene omkring 1800, denne den enkle, prunkløse Borgerligheds Guldalder. Til de mere anselige hører *Storegade 36*, Amtmandsboligen, ogsaa den er i Bindingsværk. Yngste fredede Bygning er samme Gades *Nr. 42*, Kommandantboligen fra 1846.

Rønne.

Theatret i Rønne er en eenetages Bygning, opført af Bindingsværk i 1823.

FREDNINGSLISTE FOR RØNNE

	Frednings- klasse	Afb. Side
1. Grønnegade 15, opført ca. 1800	B	
2. Grønnegade 17—19, opført ca. 1800, 1822	B	
3. Hovedvagten, opført 1743—44	B	186
4. Det gamle Kastel, opført 1689, 1841	A	185
5. Laxegade 7, Eriksens Gaard, opf. ca. 1800	B	189
6. Laxegade 8, opført ca. 1800	B	
7. Storegade 30, opført ca. 1800	B	
8. Storegade 36, Amtmandsgaard, ca. 1800..	B	189
9. Storegade 42, Kommandantbolig, opført 1846	B	
10. Søndergade 11, opført ca. 1800	B	
11. Søndergade 13, opført ca. 1800	B	
12. Søndergade 14, opført ca. 1800	B	
13. Theaterstræde 1, Theatret, opført 1823..	B	188

Laksegade 7 i Rønne. Der er Holdning og en vis Elegance over dette Bindingsværkshus, der stammer fra Tiden omkring 1800.

Amtmandsboligen i Rønne er et pynteligt Bindingsværkshus i een Etage, opført ca. 1800.

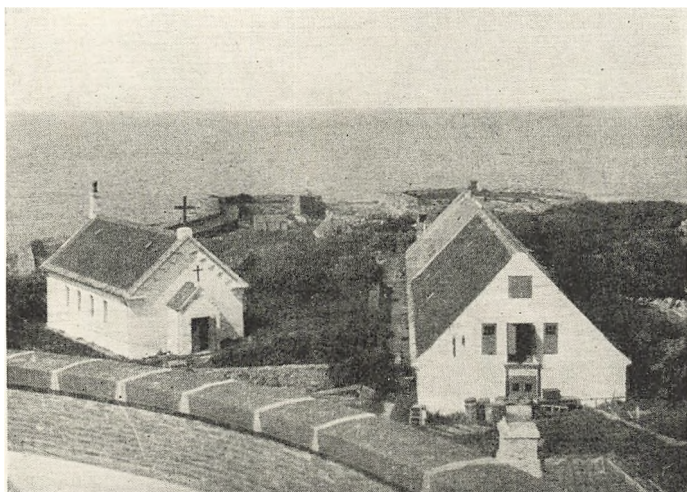

Parti fra Christiansø.

BORNHOLMS AMTS LANDDISTRIKTER

MÆRKELIGT afvekslende og rig er Naturen paa Bornholm, med dets eventyrlige Indre og de snart barske, snart idylliske Kyster, noget saa helt for sig selv. Ogsaa bygningsmæssigt indtager Øen en Særstilling. Egentlige Landsbyer eksisterer ikke, Bornholm har spredt Bebyggelse. Ej heller finder man her Herregaarde, kun Rester af saadanne i Form af middelalderlige Borgruiner, der er beskyttede paa anden Maade end gennem Bygningsfredningsloven. Der er de berømte Borgpladser fra den ældre Middelalder — Gamleborg og Lilleborg — og da først og fremmest den største og mest imponerende i hele Danmark, Hammershus, der i Udstrækning og Vælde staar fuldt paa Højde med Udlandets store Borgruiner.

Nord for Bornholm ligger de to herlige Klippeøer, Christiansø og Frederikssø. De blev i 1680'erne befæstede som Modtræk mod den svenske Orlogshavn i Karlskrona. Den Dag i Dag er *Christiansø* i Bebyggelse strengt mili-

Parti fra Christiansø.

tært betonet, ogsaa gennem sine senere Bygninger. Det kuperede Klippeterræn — men ogsaa Byggeemnet Granit — præger Bebyggelsen stærkt, giver den Tyngde og Kraft. Særlig bemærkelsesværdigt er det svære runde Kastel, Magasinbygningerne, Kommandantboligen og de enkle, massive Beboelseshuse, som i den bastante Kaserne-gade. Ikke mindst karakterfuld er Havnepartierne, og der er den morsomme »Et Hundrede og Et« (Trin) Trappe. Uden for Fæstningsværkerne — ikke mindst paa *Fredriksø* — hersker den rene Idyl. Ogsaa denne Ø rummer store Skønheder. Af dens Befæstningsanlæg dominerer det »lille« runde Taarn stærkt.

FREDNINGSLISTE FOR CHRISTIANSØ OG FREDERIKSØ

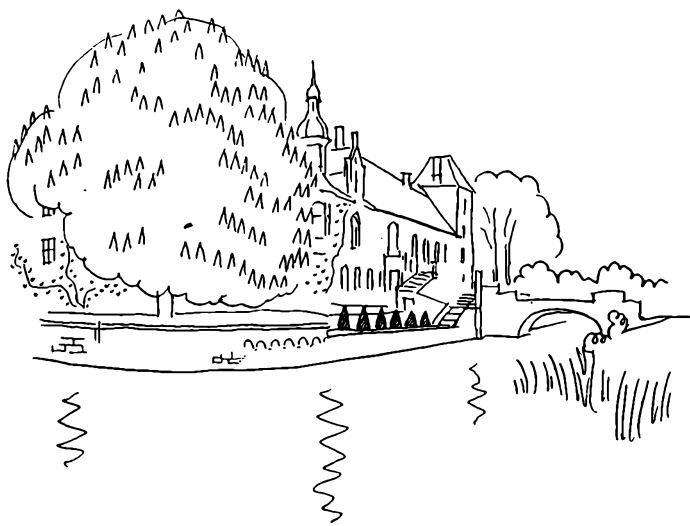
	Frednings- klasse	Afb. Side
Samtlige paa Øerne værende Bygninger og Fæstningsværker, der efter deres Alder kan henføres under Fredningsloven, opført 1684—88 (Ant. Coucheron) og senere.....		A 190-92

Gadeparti fra Christiansø. Alle Huse er opført af Granit, Øens naturlige Byggeemne, og Gaden er brolagt med store flade Sten. Atmosfæren er udpræget militær.

Gadeparti fra Christiansø. Midt imellem den megen Granit og de barske Mure finder man Idyller som her paa Billedet. I Baggrunden et af de smaa Rundtaarne.

MARIBO AMT

Bomhuset i Maribo for Enden af Søndergade er opført 1779. Den lille robuste Bygning med sit Valmtag vidner ved sine gode Propositioner om god Byggeskik.

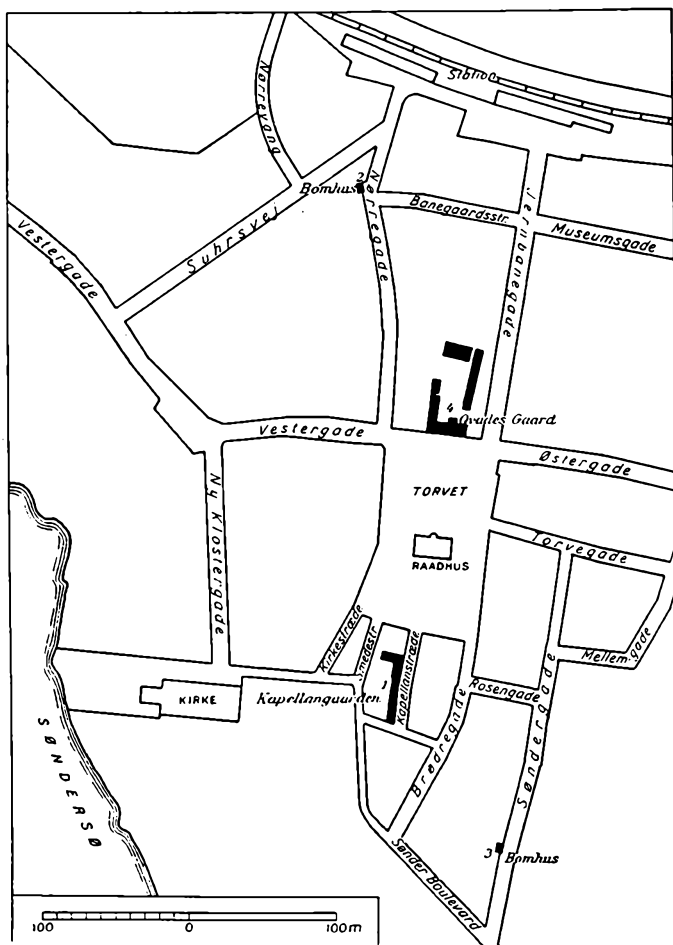
MARIBO

KLOSTERBYEN Maribo er opstaaet i Forbindelse med det store, vidtstrakte Brigittinerkloster, hvoraf nu kun den herlige, lyse Kirke og fremgravede Rester af Klosterhuse er tilbage. Det var i Kong Erik af Pommerns Dage Klosteret blev til og Byen med det store, regulære Torv er tydelig nok en anlagt By, lagt tæt udenfor Klosterets Mure. De 4 fredede Bygninger er alle i B-Klassen. Helt interessante er de to bevarede *Bomhuse* ved Indkørselen til Byen — *Nørregades* og *Søndergades*, begge

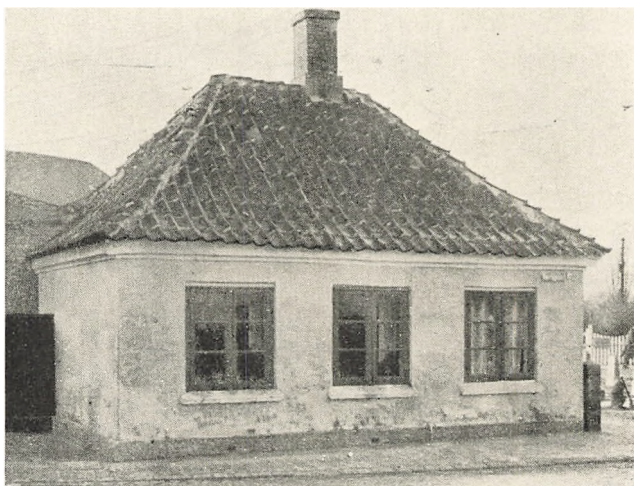
„Kapellangaarden“ i Maribo, opført af Bindingsværk i det 18. Aarh.

fra 1779. Større Interesse har dog »Kapellangaarden« i *Kapellanstræde 8* fra 18. Aarh. — et langt lavt Hus i Bindingsværk, men fuld af gammeldags Hyggestemning. Langt den stateligste er »Quades Gaard«, *Torvet 3*, en senklassisk Bygning, saare karakteristisk for et Patricierhus fra Frederik VI' Dage.

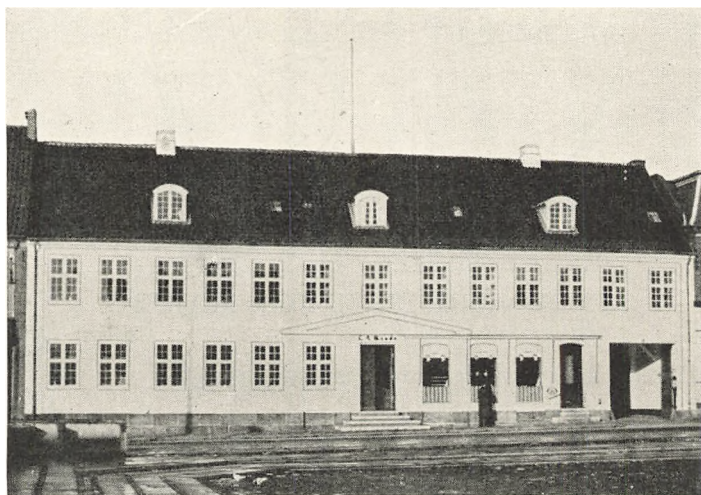

FREDNINGSLISTE FOR MARIBO

	Frednings- klasse	Afb. Side
1. Kapellanstræde, »Kappellangaarden«, 18. Aarh.	B	196
2. Nørregades Bomhus, 1779	B	198
3. Søndergades Bomhus, 1779	B	195
4. Torvet 3, »Qvades Gaard«, ca. 1825	B	198

Bomhuset i Nørregade fra 1779. Jfr. det i Søndergade S. 195.

„Qvades Gaard“ paa Torvet i Maribo er opført 1825 i senklassicistisk Stil.

„Theisens Gaard“ paa Torvet i Nakskov er opført 1786 i en Stil, som afspejler den lokale Arkitekts intime og dog elegant borgerlige Opfattelse af Louis seize-Stilen.

NAKSKOV

DENNE gamle *Havneby*, beliggende paa et Næs — i 17. Aarh. værnet mod Landsiden af stærke, nu sløjfede Fæstningsværker — har bevaret en Del Bygningsminder fra sin store Tid i 17. Aarh., ogsaa enkelte fra de gode Aar sidst i 18. Aarh. Ialt er 9 Bygninger fredede, deraf 1 i Klasse A.

I 16.—17. Aarh. har Staden haft anselige Købmandsgaarde i solidt, dekorativt behandlet Bindingsværk; un-

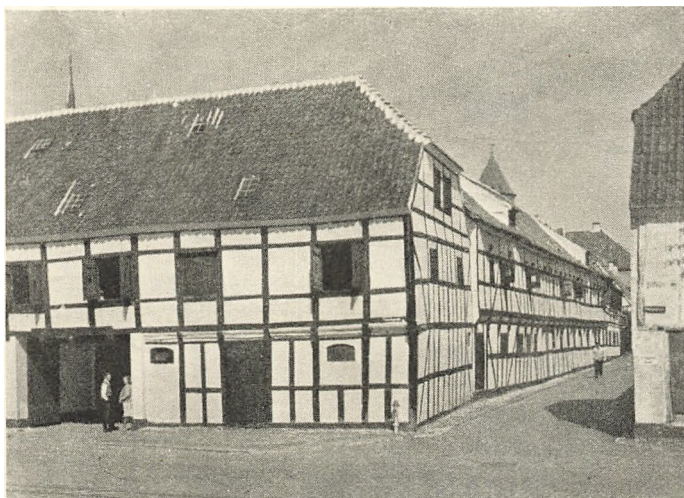

Gammelt Pakhus ved Dronningestræde og Søndergade 28.

dertiden er kun Sidelængerne tilbage — som i *Søndergade 1* og *28*. I Nakskov faar man et levende Indtryk af den hyggelige Form for Bebyggelsen af de lange, smalle Grunde ned mod Havnen, med smalle Smøger imellem.

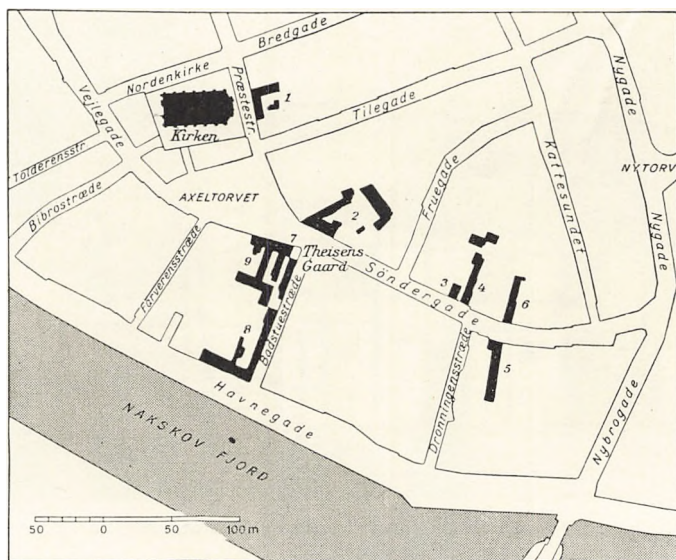
Andre Bindingsværksgaarde er *Søndergade 23, 25* og *33, Torvet 3* og *Præstegade 2*. Alle er de fra Bindingsværksarkitekturens store Tid, knægtbyggede med mer eller mindre rigt udskaarne Partier. Oftest er disse Bygninger hvidkalkede, men saaledes at Tømmerværket anes bag Hvidtekalken. Det giver ofte en sjælden fin, male-risk Virkning.

Paa *Torvet 1* («Theisens Gaard») blev det tidligere

„Theisens Gaard“s Længer mod Havnen og Badstuestræde fra Tiden omkring 1700.

Forhus 1786 erstattet af nuværende med Rette i Klasse A fredede Bygning — et fast og yderst nobelt Borgerhus, af megen Sirlighed, hvilket skyldes visse Mindelser i Facaden fra Rococoen. Dette Hus hævder sig usædvanlig smukt i Rækken af danske Patricierhuse fra den store Handelsperiode i 18. Aarh.s Slutning.

Nakskov.

FREDNINGSLISTE FOR NAKSKOV

	Frednings- klasse	Afb. Side
1. Præstegade 2, Renaissance	B	
2. Søndergade 1, Sidelængerne 1706—19	B	
3. Søndergade 23, 1637	B	
4. Søndergade 25, 1695?	B	
5. Søndergade 28, Sidelænge, Renaissance ..	B	200
6. Søndergade 33, Renaissance	B	
7. Torvet 1, »Theisens Gaard«, 1786	A	199
8. Torvet 1, Længer mod Havn og Badstue- stræde før 1682, 1702	B	201
9. Torvet 3, med Sidehus, 17. Aarh., 1777....	B	

„Czarens Hus“ i Nykøbing F. er et kønt Hjørnehus, opført af Bindingsværk ca. 1700. Huset er stærkt restaureret.

NYKØBING F.

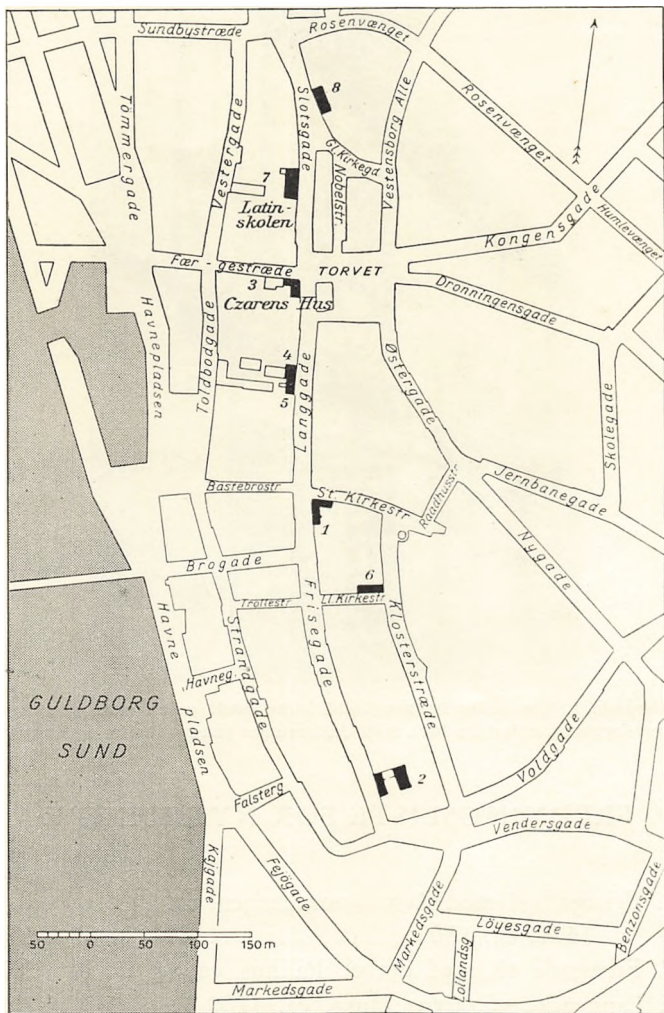
DET ældste Nykøbing laa yderst paa et Næs, der igen yderligst bar det længst forsvundne Slot. Veje udefra søgte frem mod dette Næs og med Sidestræder mod Havnen. Christian IV udvidede Byens Omraade mod Øst indenfor en buetformet Befæstningslinie, hvoraf endnu er svage Spor. 8 Bygninger er fredet, deraf 1 i Klasse A.

Fra Byens Velmagtsstid i 16. og 17. Aarh. har den endnu i Behold nogle gode rigt udskaarne Bindingsværkshuse — *Langgade 16 og 18, Frisegade 1* med Sidelænge og som det yngste fra ca. 1700 »Czarens Hus«, *Langgade*, Hjørnet af Færgestræde, eneste A-Bygning. Alle har de, hvad enten de staar kalkede eller ikke, Bindingsværkets klare, konstruktivt betonedede Skønhed.

Slotsgade 22 i Nykøbing F. er et stilfuldt senklassicistisk Patricierhus, opført ca. 1825.

Fra 18. Aarh.'s Slutning stammer Latinskolen, *Slotsgade 7*, et højt, rødt Hus i stram Klassicisme. Noget yngre, men prydeligere er *Slotsgade 22*; den yngste fredede Bygning, fra 1840, er *Frisegade 43*.

Nykøbing F.

Frisegade 1, Renaissancelængen imod Kirkestræde er en smuk Bindingsværksbygning, opført ca. 1620, med Udkæringer paa Fyldholter og Knægte.

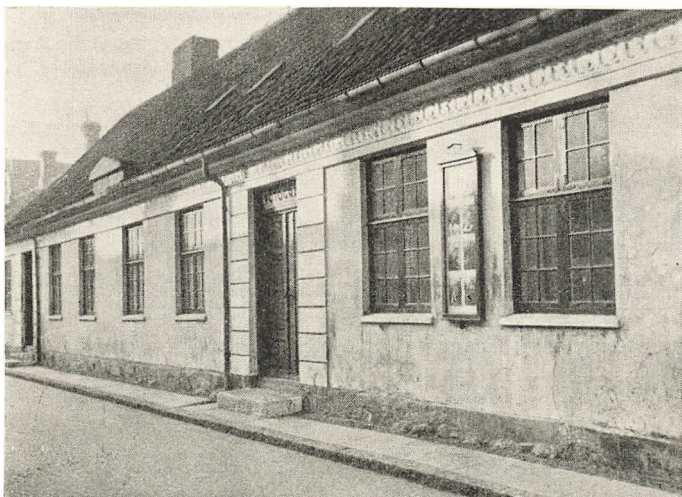
FREDNINGSLISTE FOR NYKØBING F.

	Frednings- klasse	Afb. Side
1. Frisegade 1 med Renaissancelængen, ca. 1620, ca. 1800	B	206
2. Frisegade 43, med det gl. Pakhus, ca. 1840	B	207
3. Langgade, »Czarens Hus«, ca. 1700	A	203
4. Langgade 16, 17. Aarh.	B	
5. Langgade 18, ca. 1580	B	
6. Lille Kirkestræde 9, ca. 1800	B	207
7. Slotsgade 7, Latinskolen, 18. Aarh.	B	
8. Slotsgade 22, ca. 1825	B	204

Frisegade 43 er et Bindingsværkshus fra ca. 1840. Øvre Stokværk svagt udkrajet.

Lille Kirkestræde i Nykøbing F., et sobert klassicistisk Hus, opført ca. 1800.

„Wichmanns Gaard“ i Sakskøbing er et kønt Hjørnehus, opført af Bindingsværk i det 18. Aarh. Bemærkelsesværdigt er Mansarttaget.

SAKSKØBING

DEN oprindelige Landsby, i 13. Aarh. udvidet med et stort Torv og gjort til Købstad, har kun 1 fredet Bygning — »Wichmanns Gaard«, *Brogade*, Hjørnet af Brostræde. Denne B-Bygning i 18. Aarh.'s Bindingsværk med de glatte Vægge og knækket Tag er bred og drøj af Form, og som Hjørnebygning meget virkningsfuld.

FREDNINGSLISTE FOR SAKSKØBING

	Frednings- klasse	Afb. Side
Brogade, »Wichmanns Gaard«, 18. Aarh. ...	B	208

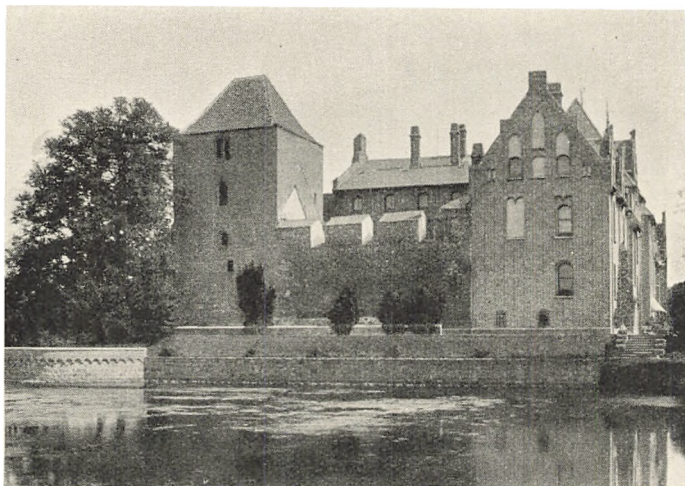
„Trojels Gaard“ i Stubbekøbing, stammer fra det 18. Aarh.

STUBBEKØBING

OVERFARTS- og *Havnebyen* Stubbekøbing har i »Trojels Gaard«, *Vestergade 16*, en hyggelig Repræsentant for det jævne Borgerhus fra den store Handelsperiode sidst i 18. Aarh. Det er en lang, enetages Længe med nette Enkeltheder.

FREDNINGSLISTE FOR STUBBEKØBING

	Frednings- klasse	Afb. Side
Vestergade 16, »Trojels Gaard«, 18. Aarh.....	B	209

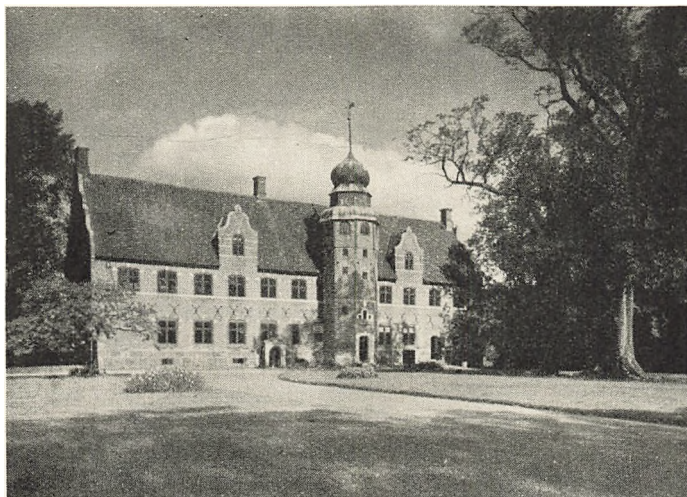
Aalholm var i Middelalderen kongeligt Slot og endnu er et middelalderligt Præg i det Ydre bevaret. Den massive røde Borg er opført i det 14. og 15. Aarh. Østfløjen 1581. I det 19. Aarh. gennemgik Slottet en omfattende Restaurering under Arkitekten Hans J. Holms Ledelse.

MARIBO AMTS LANDDISTRIKTER

AMTETS to store Øer, Lolland og Falster, danner en sluttet landskabelig Helhed.

Fredningsmæssigt set er det Østdanmarks mest udprægede Herregaardsamt. Af de 18 fredede Bygninger er alle — fraregnet en enkelt — Herregaarde eller knyttede til Herregaarde. 8 af disse Herregaarde er fredede i Klasse A.

Helt tilbage til 14. Aarh. naar nogle Dele af *Aalholm*, alt i Middelalderen en meget stærk, taarnrig Borg og en af Rigets Hovedfæstninger. Store Ændringer, alt fra Renaissancetiden, har imidlertid udvisket mange oprindelige Træk. Men endnu er Aalholm et imponerende Værk af stort Format. Fra Middelalderens Slutning staar ogsaa betydelige Rester tilbage i det senere i den gotiske Renais-

Berritsgaard, opført 1586, hører til vore smukkeste Herregaarde fra Renaissance. Typen er et Enkelthus med Trappetaarn. Gavle og Kviste har svungne Afdækninger.

sance udvidede *Krenkerup*, men ogsaa de forlængst indføjjet i en større Helhed. Trods de pudsede Mure og Tabet af den fjerde Fløj, er *Krenkerup*, med sine Hjørnetaarne, et ægte Barn af sin Tid — en mærkelig Blanding af »Herreborg« og »Herresæde«.

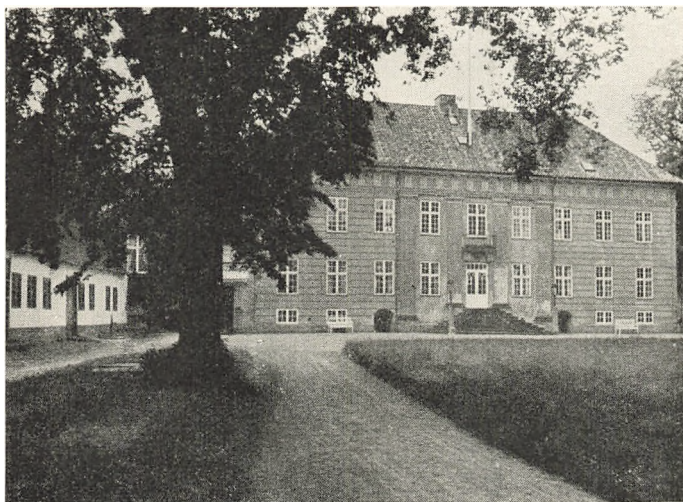
Et særdeles fint og velbevaret Værk i Tidens rigere Stil er *Berritsgaard* fra 1580'erne, et Enkelthus med Trappetaarn og Spir og med muntre Gavle — i alle Maader Udtryk for, hvad Tiden forlangte af et »Herresæde«. En samtidig Sidefløj paa *Halsted Kloster* siger i sin nuværende Tilstand mindre, men dog bærer ogsaa den Tidens og Stilens Mærke. Forøvrigt maa vel erindres, at langt største Parten af Datidens Herregaarde, selv Hovedbygningerne, blev bygget i Bindingsværk, og som et stateligt og smukt Vidnesbyrd om denne Byggemaades Skønhed staar endnu *Rudbjerggaard* fra Begyndelsen af 17. Aarh. — et langt tostokværks Hus, saa tiltalende i al sin logi-

Rudbjærggaard, opført 1600—1606, er en typisk Renaissancegaard, bygget af Bindingsværk og med muret, ottekantede Trappetaarn.

ske Klarhed med knægtbygget Facade, konstrueret op af en dygtig Tømmermester Fag for Fag.

Da Barokken efter Midten af 17. Aarh. holdt sit Indtog ogsaa paa disse Øer, blev *Christianssæde* fra 1690 et utvetydigt Udtryk for Stilen i dens hollandsk prægede Form. Nu staar kun Hovedbygningen tilbage af et oprindeligt storslaet, aksefast Helhedsanlæg. Men selv isoleret er det korte, høje Hus med det stærkt betonedede Midtparti af ikke ringe Virkning. *Christianssæde* er det typiske »Palæ«. Langt enklere er det kun lidt yngre *Bramslykke*. Fra Periodens Slutning, Midten af 18. Aarh., stammer *Frederiksdal*, en hvid, palægagtig Bygning, og det i 19. Aarh. stærkt ændrede *Kjærstrup*, et højt, graapudset Hus i skønne parkagtige Omgivelser. For den lille Herregaard er *Gl. Kirstineberg* paa Falster karakteristisk med lave Bygninger i et trefløjet Anlæg og ganske prunkløs, men, som altid i Tidens og Stilens Bygninger, med gode Proportioner.

Corselitze er opført 1775—77, mulig af Arkitekten A. Kirkerup, for Generalmajor Classen. Det er en klassicistisk Bygning med pilastersmykkede Facader, Landpalæet i den strenge Stil.

Det er disse gode Proportioner, der behersker alt, hvad Klassicismen frembringer — de enkelte Bygningsværker kan saa være mer eller mindre raffinerede i Opdelinger og dekorative Enkeltheder. Et typisk Landpalæ i Tidens Stil er *Corselitze* fra 1770'erne, atter paa Falster, den mest kultiverede af Amtets Bygninger af denne Bygge- maade, strengt klassisk i Valg af Motiver — ligesom det lille, i antik Manér holdte, »Generalens Lysthus«, et godt Eksempel paa Tidens Sværmeri for let Havearkitektur. I Begyndelsen af 19. Aarh. fulgte *Engestofte* efter — og saa den et Palæ af egen diskret Fornemhed. Yngste fredede Herregaardsbygning er C. F. Hansens *Pederstrup*, nylig bragt tilbage til sin oprindelige Skikkelse — saa ganske enkelt, næsten borgerligt af Holdning.

I *Moseby Præstegaard* fra 18. Aarh. har Falster en smuk Repræsentant for Tidens landlige Bygningskultur.

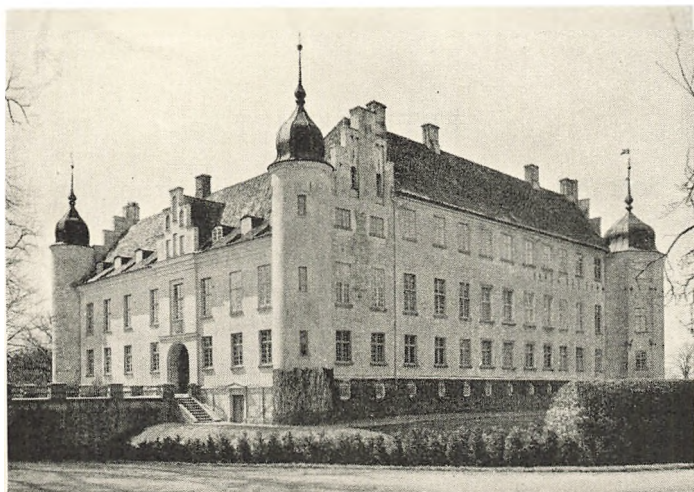

Hovedbygningen paa Christianssæde er opført 1690 i nederlandsk Barokstil. I 1730 foretoges en Ombygning. En haardhændet Restaurering i 1883 berøvede Havefacaden dens oprindelige Udseende, idet de to karnapagtige Udbygninger erstattedes af een Midtrisalit.

FREDNINGSLISTE FOR LANDDISTRIKTET I MARIBO AMT

	Frednings- klasse	Afb. Side
Aalholm, 14. Aarh., 1581, Kort B 5	A	210
Aalholm, Pavillon i »Hestehaven«, Kort B 5	B	
Aalstrup, opf. ca. 1800, Kort A 5	B	
Berritsgaard, opf. 1586 (Hans Steenwinkel?)		
Kort B 5	A	211
Bramslykke, opf. ca. 1700, Kort B 5	B	
Christianssæde, opf. 1690, 1730, 1883, Kort A 5	A	214
Corselitze, opf. 1775—77 (A. Kirkerup?),		
Kort B 5	A	213
Engestofte, opf. 1805—07, Kort B 5	B	

Krenkerups trefløjede Hovedbygning er opført ca. 1500, det nordvestre Taarn 1631. En gennemgribende Restaurering i Begyndelsen af det 19. Aarh. har bevirket at den gamle Renaissanceborg har mistet sit oprindelige Præg.

Frederiksdal, opf. 1756 (Tschierschcke?),		
Kort A 4	B	
Gammel Kirstineberg, 18. Aarh., Kort B5	B	
»Generalens Lysthus« i Tromnæs Skov, ca.		
1780—90 (A. Kirkerup), Kort B 5 ..	B	
Halsted Kloster, opført 1589—91 (Hans v.		
Andorp), Kort A 5	A	
Højbygaard, Magasinet	B	
Kjærstrup, opf. 1765, 1836, 1868, Kort A 5 ..	B	
Krenkerup, opf. ca. 1500, 1620, 1631, Kort B 5	A	215
Moseby Præstegaard, 18. Aarh., Kort B 5	B	
Pederstrup, opf. 1827 (C.F.Hansen), Kort A 4	A	
Rudbjerggaard, opf. ca. 1600, 1606, Kort A 5	A	212

EFTERSKRIFT

Som Arbejdet med Bogen er skredet frem, har det været nødvendigt i udstrakt Grad at lægge Beslag paa den tilsagte Støtte fra Formændene fra de stedlige Turistforeninger, baade med Hensyn til Fremskaffelse af nye og bedre Fotografier, med Revidering af Kortene og med Tilvejebringelse af Oplysning om lokale Forhold. Som Redaktør af Bogen beder jeg Formændene modtage min Tak for Hjælpen.

Registrene er udskrevne af cand. mag. Arni Nielsen.

Frederiksborg, Maj 1945.

O. Andrup.

TRYKFEJL OG RETTELSER

- Side 4. Kortene er udførte ved Overfaktor Røhling, »Geodætisk Institut«, og reproducerede i F. Hendriksens Reproduktionsanstalt, København.
- „ 79. Køge, St. Kirkestræde 13, »Smedegaarden«, tilføjes Side 12.
- „ 80. Køge, Torvet 1, Raadhuset, tilføjes Side 18.
- „ 87. Københavns Amt. 45 fredede Bygninger, læs ca. 85.
- „ 91. Københavns Amt. Raavad, læs Raadvad.
- „ 96. Københavns Amt. Schäfergaarden, læs Schäffergaarden.
- „ 109. Holbæk Amt. Kalundborg. Kortet. Skriften er delvis vendt paa Hovedet.
- „ 116. Holbæk Amt. Løvenborg er opført 1630, læs ca. 1630.
- „ 120. Holbæk Amt. Løvenborg, tilføjes Side 116.

STEDREGISTER

	Side		Side
A gaard.....	118, 119	C arlsminde	91, 95, 96
Aalholm	210, 214	Christianssæde	212, 214
Aalholm, Pavillon i		Christiansø	190—192
»Hestehaven«	214	Charlottenlund ...	88, 89, 95
Aalstrup	214	Christianelyst	93, 95
Aastrup	88, 95	Christiansholm	91, 95
Abrahamstrup,		Corselitze	17, 213, 214
se Jægerspris ...	51—53, 57		
Aggersvold	118, 119	D orothealyst	118, 119
Aldershvile	95	Dragsholm 113—114,	116, 119
Asnæs	117	Dragør	65—71, 87
		Dronninggaard,	
»B adstuen« (ved Fre-		se Næsseslottet	93, 98
deriksborg)	48, 49		
Basnæs	146	E delgave	92, 96
Bavelse	146	Engelholm	173, 176, 180
Beldringe	169, 175	Engestofte	213, 214
Bernstorff ...	88, 91—92, 95	Eremitagen	88, 90, 96
Berritsgaard	211, 214	Eriksholm	118, 119
Billesborg	171, 175	Esrom Kloster ...	51, 52, 56
Bornholms Amt ...	183—192		
Bornholms Amts		F arumgaard	53, 65, 62
Landdistrikter ...	190—192	Folehavegaard.....	54, 56, 57
Borreby 141, 142, 143-144,	148	Fredensborg Slot... 52,	53, 56
Bramslykke	212, 214	Fredensborg... 54,	56, 57, 59
Brede Hovedbygning	95, 100	Frederiksborg Amt ...	19—62
Bregentved Slots-		Frederiksborg Amts Land-	
kapel	146, 148	distrikter	51—62
Bringstrup Præste-		Frederiksborg	
gaard	147, 148, 150	Slot	45, 46—47, 48
Bækkeskov	172, 174, 175		

	Side
Frederiksdal (København's Amt... 17, 90, 93, 96	
Frederiksdal (Maribo Amt)	212, 215
Frederikslund, Store se Store Frederikslund	
Frederiksværk	21—22
Frederikshø	190—191
Frydenlund	88, 93, 96
Fuirendal	145, 148, 168
Færgegaard (Horns- herred)	55, 57
Førslevgaard... 146, 148, 149	
G amleborg (Bornholm) 190	
Gl. Holtegaard	90, 96
Gl. Kirstineberg ... 212, 215	
Gl. Kjøgegaard	92, 96
Gl. Øbjerggaard (i Køng) se (Køng).	
Gaunø	
11, 17, 167, 168, 171, 176	
Gisselfeldt	143, 148
Gjorslev 11, 166, 167-168, 176	
»Generalens Lyst- hus«	213, 215
Gunderslevholm 146, 147, 148	
H agestedgaard	117, 119
Halsted Kloster	211, 215
Hammershus	190
Harrestedgaard	143, 148
Hegnetslund Overfør- sterbolig	176
Hellebækgaard	54, 58
Hellerupgaard	93, 96
Helsingør 11, 13, 23—44, 46	
Herfølge, »Scheels Hospi- tal«	173, 176
Herlufsholm	
10, 141, 142—143, 147, 149	

	Side
Herlufmagle	173
Hillerød	45—50
Hjembæk Præstegaard...	117, 119, 121
Holbæk	103—05
Holbæk Amt ... 87, 101—121	
Holbæk Amts Landdi- strikter	113—121
Holmegaard 14, 168—169, 176	
Holsteinborg... 144—145, 149	
Holtegaard, Gl., se Gl. Holtegaard	90, 96
Hornsherred	51, 87
Højbygaard, Magasinet 215	
Høng Tinghus 118, 119, 120	
Hørsholm... 51, 54, 55, 56, 57	

Ibstrup, se Jægersborg.

Jomfruens

Egede	168, 173, 176
Jomfrukloster, Det ade- lige, Roskilde 84, 85, 88, 89	
Juellinge	171, 176
Jægersborg (Slot)	88
Jægersborg (By) 91, 96—97	
Jægersborg Kaserne... 90, 96	
Jægersborghus (Schäffer- gaarden)	91, 96
Jægerspris, Hovedbyg- ningen	51, 52, 53, 57
Jægerspris, Fasangaar- den	53, 57, 61

K alundborg	106—112
Karlskrona	190
Kastrup	97
Kastrupgaard	91, 97
Kjærstrup	212, 215
Kongensgave	55, 58, 59
Kongsdal	114—115, 119

	Side
Korselitze, se Corselitze.	
Korsør	125—127
Kragerup (gaard) ...	118, 119
Krenkerup	211, 215
Krogerup	55, 58
Kronborg	
... 13, 23, 31, 34, 40, 44, 46	
Kulhus	91, 97
Københavns Amt ...	63—100
Københavns Amts Land-	
distrikter	87—100
Køge... 12, 14, 18, 73—80, 92	
Køgegaard, Gl., se	
Gl. Køgegaard	92, 96
Køng 173, 176—177, 181, 182	
Ledreborg	
... 16, 88, 89—90, 97, 98, 99	
Lerchenborg 16, 116—117, 120	
Lilleborg (Bornholm) ...	190
Lilleheddinge, gl. Rytter-	
skole	171, 177, 181
Lindenberg Kro	91, 97
Lindholm	89, 97
Liselund 172—173, 177, 179	
Lundbygaard	173, 177
Lundehussøen	93
Lyngby	87, 91, 93, 98
Lynge Præste-	
gaard	147, 149, 150
Lystrup	169, 175, 177
Løve Herreds Tingshus,	
se Høng Tinghus 118—120	
Løvenborg	115, 116, 120
Magleby Kirke-	
lade	168, 177, 182
Maribo	195—198
Maribo Amt	193—215
Maribo Amts Landdi-	
strikter	210—215

	Side
Marienlyst.....	24, 30, 32, 40
Moseby Præstegaard 213, 215	
Nakskov	199—202
Nyhuse, Hillerød... 46, 48, 50	
Nykøbing F.	203—207
Nysø... 15, 16, 170—171, 177	
Næsbyholm	146
Næsseslottet	93, 98
Næstved	153—159
Ordrup	93, 98
Oringe	174, 177, 180
Pederstrup	213, 215
Petersgaard	173, 177
Præstø	169, 180
Præstø Amt 87, 141, 151—183	
Præstø Amts Landdi-	
strikter	166—183
Raavad	91, 98
Ravnstrup	169, 170, 178
Ringsted	128
Rosenfeldt	174, 178
Roskilde	81—86, 90
Rudbjærggaard 211, 212, 215	
Ruds Vedby	114
Rønne	185—189
Rønnebæksholm, Grundt-	
vigs Pavillon i Haven	
.....	174, 178
Rørvig, Lodsolderman-	
dens Hus	118, 120
Sakskøbing	208
Saltø	142, 143, 149
Skt. Hans Hospital,	
Kurhuset	94, 98

	Side	Side
Schäffergaarden,		
se Jægersborghus.		
Selsø	52, 53, 54, 58, 61	
Skelskør	11, 129—130	
Skjoldenæsholm.....	146, 149	
Skovgaard	93, 98	
Skovkloster, se		
Herlufsholm.		
Slagelse	131—134	
Snedinge	145, 149	
Sofienholm	93, 99	
Sorgenfri	88, 92, 99	
Sorø	135—140	
Sorø Amt	123—150	
Sorø Amts Landdistrik-		
ter	141—150	
Sparresholm ...	169, 171, 178	
»Spurveskjul«	93, 99	
Spøttrup	114	
Stege	160—164	
Stevns	166, 181	
Stevns gl. Fyr	174, 177, 178	
Store Frederiks-		
lund	146—147, 148	
Storeheddinge	165	
Stubbekøbing	209	
Susaaen	147, 153	
Svanholm	58, 60	
Svenstrup	92, 99, 100	
Sæby Præstegaard	93—94, 99	
Sæbygaard	117, 120	
Søholm	93, 99	
Søllerød	96	
T ersløsegaard	117, 120	
Thurebyholm,		
se Turebyholm.		
Torbenfeldt ...	115, 120, 121	
Turebyholm	171, 178	
Tybjerggaard...	168, 171, 178	
U dby Præstegaard	172, 178	
V allø 13, 14, 169, 173, 178-179		
Vedbygaard	114, 120	
Viborggaard	173, 179	
Vintappergaarden.....	91, 99	
Vognserup	115, 120	
Vordingborg...	174, 177, 180	
Ø bjerggaard, Gl. (i		
Køng), se Køng.		
Øregaard.....	93, 99	
Ørholm.....	93, 99	

KUNSTNERREGISTER

	Side
Abildgaard, N.	93, 99
v. Andorp, Hans	215
Bindesbøll, M. G.	94, 98, 174, 177, 178, 180
Blichmann, J. H.	69
Bonier, J. F.	133
Conradi, J. C.	110
Coucheron, Ant.	191
Dieussart, Fr.	56, 62, 99
Eigtved, N.	17, 57, 59, 89, 90, 96, 120, 178
Fortling, J.	97, 176
Friis, Fr.	138, 140
Friis, P.	57
Guione, J.	95
Hansen, C. F.	93, 99, 118, 119, 120, 137, 213, 215
Harsdorff	40, 43, 53, 56, 173, 176
Hartmann, Ph.	111
Holm, Hans J.	14, 210
Jardin, N. H.	30, 32, 40, 55, 91, 95
Kirkerup, A.	93, 96, 98, 148, 177, 179, 213, 214, 215
Kiszling, J. C.	99, 100
Koch, Jørgen Hansen	48, 50, 84
Krieger, J. C.	53, 56, 89, 95, 97, 98, 120, 175, 178
Kyns, G. C.	163, 164
de Lange, Philip	40, 41, 57, 58, 119
Lillie, J.	95, 100
Magens, B.	33, 43
Malling, P.	83, 84, 137, 139
Meldahl, Ferd.	45, 85
van Opbergen, Antonis	23, 32
Paaske, Hans	23, 178
Ramée, J. J.	93, 96, 99
Rawert, J. H.	96

Rosenberg, J. G.	96
Rubensaat, Theus	34
Steenwinkel, hollandsk Arkitektslægt	47, 119, 214
Steenwinkel, Hans	214
Steenwinkel, L.	119
Thura, L.	57, 82, 84, 89, 90, 96, 97, 98, 99, 136, 138; 139, 140, 146, 148, 178
Tschierchcke	215
Zuber, C. J.	178

KRONOLOGISK REGISTER OVER DE AFBILDEDE HUSE

	Side
12. Aarh.	
1160—70. Sorø. Klosterporten. Ombygget ca. 1200	135
13. Aarh.	
Ca. 1250. Dragsholm. Holbæk Amt. Omb. 1640 og 1697...	113
Ca. 1261. Herlufsholm	10
14. Aarh.	
14. Aarh. Aalholm. Maribo Amt, senere ombygget.....	210
14. Aarh. Korsør. Fæstningstaarn	125
14. Aarh. Esrom Kloster. Frederiksborg Amt. Ombygget	
15. og 16. Aarh.	51
14. Aarh. Jægerspris ældste Del	52
15. Aarh.	
15. Aarh. Holbæk. Klosterstræde 5, Ligkapel, opr. Fløj af	
Sortebrødrekloster	103
15. Aarh. Kalundborg. Adelgade 8, »Det gl. Raadhus« ...	112
15. Aarh. Kalundborg. Adelgade 9, »Den gl. Bispegaard«	112
15. Aarh. Kalundborg. Præstegade, »Den gl. Latinskole«	108
15. Aarh. Magleby Kirkelade. Præstø Amt	182
15. Aarh. Roskilde. Vestlængen paa Stiftsbiblioteksbyg-	
ningen	85
15. Aarh. Saltø. Sorø Amt. Ombygget 16. Aarh.	142
15. Aarh. Vedbygaard. Holbæk Amt. Ombygget ca. 1540	
og ca. 1760	114
Ca. 1400. Gavnø. Præstø Amt. Ombygget 1755	167
Ca. 1400. Gjorslev. Præstø Amt. Ombygget i 1660'erne...	166
Ca. 1420. Næstved. Ringstedgade, Helligaandshuset.....	153
Ca. 1450. Næstved. Skt. Peders Kirkeplads 5, gl. Raad-	
hus. Ombygget ca. 1520	158

	Side
Ca. 1450. Næstved. Skt. Peders Kirkeplads 8, opr. katolsk Præstegaard	154
Ca. 1450. Roskilde. Skt. Laurentii Taarn	81
Ca. 1460. Helsingør. Stengade 66, »Oxernes Hus«	38
Ca. 1480. Næstved. Skt. Peders Kirkeplads 10-12, »Borgmester Mogens Tuesens Stenboder«	154
Ca. 1480—1500. Stege. Mølleporten	160
Ca. 1490. Slagelse. Rosengade, »Den gamle Kirkelade (Latinskole)«	131
 1500—1550.	
Ca. 1500. Helsingør. Stengade 70. Omb. i det 18. Aarh....	39
Ca. 1500. Helsingør. Stengade 74	24
Ca. 1500. Helsingør. Strandgade 77, Det gamle Apotek...	33, 42
Ca. 1500. Krenkerup, Maribo Amt. Omb. 1620 og 1631...	215
Ca. 1500. Næstved. Kompagnistræde, »Kompagnihuset«	156
Ca. 1500. Slagelse. Bredgade. Hospitalets middelalderlige Del	132
Ca. 1510. Næstved. Riddergade 5, »Apostelhuset«	155
Ca. 1525. Skelskør. Gamle Latinskole, opr. Kirkelade.....	11
1527. Køge. St. Kirkestræde 20	75
1540'erne. Gisselfeldt, Sorø Amt	143
 1550—1600.	
Ca. 1550. Helsingør. Herluf Trolles Hus, Skt. Annægade	25
Ca. 1550. Jomfruens Egede. Præstø Amt. Omb. 1636 og 1797	168
Ca. 1550. Køge. St. Kirkestræde 13, »Smedegaarden«...	12, 74
Ca. 1550. Roskilde. Det adelige Jomfrukloster. Omb. 1670	85
1551? Helsingør. Stengade 72. Ombygget 18. Aarh.	24
1552 f. Køge. Raadhuset. Ombygget 1570 og ca. 1800.....	18
1556. Borreby. Sorø Amt	141
Ca. 1559—75. Vognserup, Holbæk Amt	115
1560—75. Selsø, Frederiksborg Amt. Omb. 1728—34 ...	54, 61
1561. Beldringe. Præstø Amt	169
1561. Frederiksborg. »Herluf Trolles Taarn«	47
1562. Frederiksborg. Hjørnetaarnene ved S-Broen	46
1577. Helsingør. Strandgade 27	27
1577—83. Kronborg.	23, 31, 40, 44
1579. Helsingør. Stengade 76	13, 24
1579. Lystrup. Præstø Amt	175
1580. »Badstuen« ved Frederiksborg	49

	Side
1580. Helsingør. Strandgade 91, »Den Galschiøtt-Kierboeske Gaard«. Ombygget 1637	43
Ca. 1580. Torbenfeldt, Holbæk Amt. Omb. 1750 og 1767...	121
1581. Vallø. Præstø Amt	14
1586. Berritsgaard, Maribo Amt	211
1587 ff. Helsingør. Per Brahes Hus, Skt. Annægade	25
1592. Helsingør. Strandgade 55	26
1593—95. Ravnstrup. Præstø Amt	170
 17. Aarh.s første Halvdel.	
17. Aarh. Kalundborg. Adelgade 17, »Schous Hus«	106
17. Aarh. Kalundborg. Adelgade 19	106, 112
 1600—25.	
1600. Helsingør. Færgestræde, Sidelænge til »Oxernes Gaard« (Stengade 66)	33
Ca. 1600. Helsingør. Stengade 20	35
Ca. 1600. Køge. Vestergade 7, »Garvergaarden«	78
Ca. 1600. Skelskør. Algade 2	129
1600—06. Rudbjærggaard. Maribo Amt	212
1602—20. Frederiksborg	45, 47
1609. Sparresholm. Præstø Amt. Tilbygninger 18. Aarh.	171
1609—10. Fuirendal. Sorø Amt	148
1610—20. Køge. Nørregade 4, Museet	73, 80
1615—21? Snedinge Ladebygning. Sorø Amt	145
Ca. 1620. Køge. St. Kirkestræde 10, »Asylgaarden«	74, 79
Ca. 1620. Nykøbing F. Frisegade 1, Længe mod St. Kirkestræde	206
1624—25. Sorø. Storegade 17, Museumsgaarden	136
 1625—50.	
Ca. 1625. Helsingør. Skt. Annægade 11	42
1630'erne. Jægerspris. Frederiksborg Amt. Ombygget 1722 og 1743—46	52
1630'erne. Løvenborg, Holbæk Amt. Omb. i det 18. Aarh.	116
1635. Holmegaard. Præstø Amt	176
Ca. 1636. Køge. Brogade 16, »Borgmestergaarden«	76
1639—49. Holsteinborg, Sorø Amt. Omb. 1848—50.....	144
1642. Helsingør. Strandgade 77, »Johan Kruses Gaard«...	42
 1650—75.	
1660. Holbæk. Klosterstræde 16, »Den gamle Købmandsgaard«	104

	Side
1671—73. Nysø. Præstø Amt	15
1675—1700.	
1682. Dragør. Strandlinien 4	70
1684—88. Christiansø. Bornholms Amt	190—192
1689. Rønne. Det gamle Kastel. Ombygget 1841	185
1690. Christianssæde. Maribo Amt	214
1691. Bringstrup Præstegaard, Sorø Amt	150
18. Aarh.	
18. Aarh. Kalundborg. Acciseboden	110
18. Aarh. Maribo. Kapellanstræde, »Kapellangaarden«...	196
18. Aarh. Stubbekøbing. Vestergade 16, »Trojels Gaard«	209
18. Aarh. Rytterskolen i Køng. Præstø Amt	182
18. Aarh. Saksøbing. Brogade, »Wichmanns Gaard«.....	208
18. Aarh. Udby Præstegaard. Præstø Amt. Omb. ca. 1840	172
1700—25.	
Ca. 1700. Hillerød. Københavnsvej 1 A, »Batzkes Hus«...	49
Ca. 1700. Hjembæk Præstegaard. Holbæk Amt	121
Ca. 1700. Hillerød, Nyhuse (Frederiksborg Slotssogn), Frederiksværksgade 39, gl. Skole	50
Ca. 1700. Jægerspris's Fasangaard, Frederiksborg Amt	61
Ca. 1700. Nakskov. Torvet 1, »Theisens Gaard«, Længer mod Havnen og Badstuestræde	201
Ca. 1700. Nykøbing F. Langgade, »Czarens Hus«	203
1705. Farumgaard, Frederiksborg Amt	62
1713. Det store Magasin i Hørsholm, Frederiksborg Amt	55
1720—24. Fredensborg Slot, ombygget 1757 og 1774—79	53
1721. Kavalerbygningen i Hørsholm, Frederiksborg Amt. Ombygget 1740	56
1722. Rytterskolen i Lilleheddinge. Præstø Amt	181
1725—50.	
1726. Førslevgaard, Sorø Amt	149
1729. Gunderslevholm. Sorø Amt. Ombygget 1787	147
1730. Lindholm. Københavns Amt	89
1733. Roskilde. Palæet	82, 86
1734—39. Jægersborg Kaserne. Københavns Amt	90
1739. Helsingør. Stengade 64, Raadmand Dahls Hus.....	29
Ca. 1740. Helsingør. Stengade 68	28
Ca. 1740. Helsingør. Strandgade 75	30

	Side
Ca. 1740. Sorø. »Ingemanns Hus«	138
1741—48. Ledreborg Hovedbygning. Københavns Amt...	88, 98
1742. Lynge Præstegaard. Sorø Amt	150
1743—45. Lerchenborg. Holbæk Amt	16, 117
1743—44. Rønne. Hovedvagten	186
1744. Frederiksdal, Københavns Amt. Ombygget 1752 ...	17
1744. Svanholm. Frederiksborg Amt	60
Ca. 1746—47. Christiansholm. Københavns Amt	95
1747. Ermelundsvej 105, Jægersborg, Schäfergaarden ...	91
1748. Hellebækgaard, Frederiksborg Amt	58
1749—54. Kastrupgaard, Kastrup, Amager	97
1750—75.	
Ca. 1750. Carlsminde, Søllerød, Københavns Amt	96
Ca. 1750. Frømagasinet i Fredensborg	59
Ca. 1750. Storeheddinge. Præstegaarden	165
1750'erne? Dragør. Magstræde 3—5, Kroen. Ombygget 1800—06	69
1750? Villa Gallina i Fredensborg By, Frederiksborg Amt	60
Ca. 1755. Lyngby Hovedgade 2, »Friboes Hvile«, Københavns Amt	87
1758. Helsingør. Stengade 37, »Frødes Gaard«	37
1759—61. Helsingør. Strandgade 95, »Stephen Hansens Palæ«	41, 44
1759—62. Marienlyst, Helsingør	32
1763. Tybjerggaard. Præstø Amt	178
Ca. 1763. Kalundborg. Lindegade 4; Apoteket	111
1766. Ledreborg. Vestre Sidefløj (fritliggende), Københavns Amt	99
1766. Skjoldenæsholm, Sorø Amt	146
1769—71. Helsingør. Stengade 79, »v. d. Ostens Gaard«	41
1770. Helsingør. Stengade 77, »Trentwedels Gaard«	41
Ca. 1770. Folehavegaard. Frederiksborg Amt	57
Ca. 1770. Stege. Torvet 35, »Kammerraadgaarden«. Ombygget ca. 1800	161
1775—1800.	
1775—77. Corselitze. Maribo Amt	213
1776—80. Petersgaard. Præstø Amt	173
1779. Maribo. Nørregades Bomhus	198
1779. Maribo. Søndergades Bomhus	195

	Side
1780. Dragør. Lodsstræde 15	65
Ca. 1780. Gl. Øbjerggaard i Køng. Præstø Amt	182
1781—84. Svenstrup, Københavns Amt	100
1781—85. Engelholm. Præstø Amt	180
Ca. 1783. Slagelse. Bjergbygade. Accisebod	134
1784. Dragør. Strandstræde 8, »Trappen«	66
Ca. 1785. Korsør. Algade 5, Accisebod. Ombygget 1839... ..	126
1786. Nakskov. Torvet 1, »Theisens Gaard«	199
1788. Eriksholm, Holbæk Amt	118
1790. Ledreborg. Portbygningen	88
1790'erne. Stege. Storegade 75 (Hus ved Mølleporten)... ..	160
Ca. 1791. Helsingør. Stengade 46, »Den svenske Konsulatsgaard«	36
1791. Gl. Køgegaard, Københavns Amt	92
1791—93. Helsingør. Strandgade 91, »Det Classenske Palæ«	43
1792. Liselund. Møen. Præstø Amt	179
1795. Brede Klædefabriks Hovedbygning, Københavns Amt	100
1796. Helsingør. Fiolgade, »Øresundshospitalet«	43
1796—98. Bækkeskov. Præstø Amt	174
1799. Stege. Storegade 48, »Hages Gaard«	164
1799—1802. Dor(o)theaslyst, Holbæk Amt	119
1800—25.	
Ca. 1800. Dragør. Vestgrønningen 3	67
Ca. 1800. Frederiksværk. Hjørnet af Gjethusgade og Torvet	21
Ca. 1800. Køge. Niels Juelsgade 1, Gæstgivergaarden »Norske Løve«	77
Ca. 1800. Nykøbing F. Lille Kirkestræde 9	207
Ca. 1800. Ringsted. Skt. Bendtsgade 5	128
Ca. 1800. Rønne. Laksegade 7, Eriksens Gaard	189
Ca. 1800. Rønne. Storegade 36, Amtmandsgaarden	189
Ca. 1800. Stege. Storegade 50, Lysthus i Haven	162
1802. Hellerupgaard, Københavns Amt	93
Ca. 1804. Frederiksværk. Hotel »Frederiksværk«	22
1807—08. Slagelse. Slotsgade, »Brænderigaarden«	134
1811. Dragør. Vestgrønningen 18—20	71
1821. Roskilde. Skolegade 3, Rektorbolig	83
1822—26. Sorø. Akademiet	137
1823. Rønne. Teaterstræde 1, Teatret	188

Tiden efter 1825.

1825. Maribo. Torvet 3, »Qvades Gaard«	198
Ca. 1825. Kalundborg. Torvet. Gyths Gaard	107
Ca. 1825. Nykøbing F. Slotsgade 22	204
1826. Sæby Præstegaard, Københavns Amt	94
1830. Kongensgave i Helsing. Frederiksborg Amt	59
1830. Dragør. Strandlinien, 4, Beghuset	71
1834. Hillerød. Sdr. Jernbanevej 4, Frederiksborg Statsskole	50
1835. Sorø. Rektorbolig	138
1838. Løve Herreds Tinghus i Høng, Holbæk Amt.....	120
1840. Dragør. Lodsstræde 17	65
Ca. 1840. Nykøbing F. Frisegade 43	207
1857. Oringe Sindssygehospital. Præstø Amt	180

1 : 750 000

5 0 10 20 30 40 50km

1 cm = 7,5 km

Signaturforklaring

- Slagelse**... Købstad med fredede Bygninger
- Rødby**..... uden
- Dragør**..... Samlet Bebyggelse med fredede Bygninger
- Jelling**..... Samlet Bebyggelse uden fredede Bygninger
- Krogerup**. Fredet Bygning, eventuelt med flere tilhørende underordnede Bygninger